

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

OKUL SOSYAL HİZMETİ BAĞLAMINDA CİNSEL
İSTİSMARI ÖNLEME EĞİTİMİNİN 8-11 YAŞ GRUBUNDAKİ
ÇOCUKLARIN FARKINDALIK DÜZEYLERİNE ETKİSİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Sezen Gizem ÖZDEMİR

KOCAELİ 2018

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

OKUL SOSYAL HİZMETİ BAĞLAMINDA CİNSEL
İSTİSMARI ÖNLEME EĞİTİMİNİN 8-11 YAŞ GRUBUNDAKİ
ÇOCUKLARIN FARKINDALIK DÜZEYLERİNE ETKİSİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Sezen Gizem ÖZDEMİR

Dr. Öğr. Üyesi Yıldız ÖZTAN ULUSOY

KOCAELİ 2018

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

**OKUL SOSYAL HİZMETİ BAĞLAMINDA CİNSEL
İSTİSMARI ÖNLEME EĞİTİMİNİN 8-11 YAŞ GRUBUNDAKİ
ÇOCUKLARIN FARKINDALIK DÜZEYLERİNE ETKİSİ**

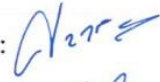
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tezi Hazırlayan: Sezen Gizem ÖZDEMİR

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 27.06.2018/17

Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Yıldız ÖZTAN ULUSOY

İmza:

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Figen PASLI

İmza:

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Gülşen VARLIKLI

İmza:

KOCAELİ 2018

ÖNSÖZ

Araştırmamın her aşamasında kıymetli bilgi, birikimleriyle bana yardımlarını ve desteğini esirgemeyen değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Yıldız ÖZTAN ULUSOY'a, ilgisi ve önerileriyle yol gösterici deneyimlerinden faydalandığım kıymetli hocam Prof. Dr. Kerim GÜNDOĞDU'ya sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Araştırmamın uygulama aşamasında yardıma ihtiyacım olduğunda hemen yetişen ve desteğini esirgemeyen hocam Dr. Sedef ÜNSAL SEYDOOĞULLARI'na, aile dostumuz Zuhale ÖZYİĞİT'e, kardeşim Elif Sude ÖZDEMİR'e, arkadaşlarım Tuğçe MERT'e ve Burcu SAYIN'a teşekkür ederim.

Araştırmamın başından sonuna kadar maddi manevi desteğini, ilgisini ve sevgisini her an hissettiğim başta babam Yahya ÖZDEMİR ve annem Emine ÖZDEMİR olmak üzere teyzem Sevinç EVLENSE'ye ve kıymetli dostlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Sezen Gizem ÖZDEMİR

İçindekiler

ÖNSÖZ	I
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
ŞEKİL LİSTESİ.....	VI
TABLO LİSTESİ.....	VI

BÖLÜM 1 GİRİŞ

1.1.PROBLEM DURUMU	7
1.2. AMAÇ.....	10
1.3. ÖNEM.....	10
1.4. VARSAYIMLAR	11
1.5. SINIRLILIKLAR.....	11

BÖLÜM 2 LİTERATÜR

2.1.ÇOCUK İSTİSMARI.....	12
2.1.1. İstismara Etki Eden Risk Faktörleri	13
2.1.2.İstismar Türleri	14
2.1.3. İstatistikî Veriler	16
2.2.CİNSEL İSTİSMAR	17
2.2.1. Cinsel İstismarın Göstergeleri	18
2.2.2. Çocuğun Cinsel İstismarı Açıklamada Yaşadığı Güçlükler	20
2.2.3. İstatistikî Veriler	21
2.3.CİNSEL İSTİSMARIN ÖNLENMESİNDE BİR YÖNTEM: EĞİTİM.....	23
2.3.1.Eğitimin İçeriği	25
2.4.OKUL SOSYAL HİZMETİ.....	27
2.4.1. Okul Sosyal Hizmetinin Temellendirildiği Yaklaşımlar	31
2.4.2. İstismarın Önlenmesinde Okul Sosyal Hizmetinin Rolü	38
2.5. İLGİLİ ÇALIŞMALAR	41
2.5.1. Konuyla İlgili Olarak Türkiye’de Yapılan Bazı Araştırmalar	41
2.5.2. Konuyla İlgili Olarak Yurtdışında Yapılan Bazı Araştırmalar	43

BÖLÜM 3 YÖNTEM

3.1.ARAŞTIRMA MODELİ.....	47
3.1.1.Araştırmanın Denenceleri	48
3.1.2. Cinsel İstismarı Önleme Programı	49
3.2.VERİ TOPLAMA ARACI.....	53
3.3.VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ VE ANALİZİ	54
3.4. ÇALIŞMA EVRENİ VE GRUPLARI.....	55
3.4.1. Çalışma Evreni	55
3.4.2. Çalışma Grubu	55

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1.DEMOGRAFİK BULGULAR	57
4.2.ÖN TEST VE SON TEST PUANLARI ARASINDAKİ FARKLILIĞIN İNCELENMESİ.....	59
4.3.ÖN TEST VE SON TEST PUANLARI ARASINDAKİ FARKLILIĞIN CİNSİYET DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİ	61
4.4. ÖN TEST VE SON TEST PUANLARI ARASINDAKİ FARKLILIĞIN 8-9 VE 10-11 YAŞ GRUPLARI DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	62
4.5.GEÇMİŞTE BENZER BİR CİNSEL İSTİSMAR ÖNLEME EĞİTİMİNE DÂHİL OLUP OLMAMA DURUMUNUN ÖN TEST VE SON TEST PUANLARINA OLAN ETKİSİNİN İNCELENMESİ.....	64
SONUÇ	66
Cinsel İstismarı Önleme Eğitiminin Çocukların Farkındalık Düzeylerine Etkisi	67
Cinsel İstismarı Önleme Eğitimiyle Farklılaşan Farkındalık Düzeylerine Çocukların Cinsiyetinin Etkisi	68
Cinsel İstismarı Önleme Eğitimiyle Farklılaşan Farkındalık Düzeylerine 8-9 ve 10-11 Yaşlarının Etkisi	68
Geçmişte Benzer Bir Cinsel İstismar Önleme Eğitimi Dâhil Olup Olmama Durumunun Çocukların Farkındalık Düzeylerine Etkisi	69
Önleme Programının Uygulandığı Sürece İlişkin Gözlemler	69
ÖNERİLER	76
Araştırmacılara Yönelik Öneriler	76
Uygulamaya Yönelik Öneriler	77
KAYNAKÇA	78
EKLER	86
Ek-1 Cinsel istismarı Önleyici Farkındalık Eğitimi Sunumu	86
Ek-2 Veli Bilgilendirme Broşürü 1	100
Ek-3 Veli Bilgilendirme Broşürü 2	102
Ek-4 Çocuklar İçin Bulmaca.....	104
Ek-5 Kişisel Güvenlik Farkındalık Ölçeği.....	105
Ek-6 Araştırmadan Örnekler	108
Ek-7 Ölçek İzni	116
ÖZGEÇMİŞ	117

ÖZET

Bu araştırmada, okul sosyal hizmeti temelinde 8-11 yaş grubundaki çocuklara yönelik olarak geliştirilen, cinsel istismarı önleme programının çocukların cinsel istismara yönelik farkındalık düzeylerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan çocuk cinsel istismarını önleme programında ele alınan konular şunlardır: istismarın tanımı, güvenli ya da tehlikeli olabilecek olaylar ve davranışlar, özel bölgeler ve özel bölge kuralları, iyi ve kötü dokunuşlar, iyi ve kötü sırlar ve yapılabilecekler.

Çocukların eğitim ortamında gerçekleştirilen bu araştırmada, tek gruplu ön test - son test deneme modeli kullanılmıştır. Araştırmanın ana denencesi, cinsel istismarı önleme programı aracılığıyla çocukların cinsel istismara yönelik farkındalık düzeylerine etki etmesi şeklindeyir. Ek olarak bulgular, demografik bilgilere (yaş, cinsiyet, geçmişte benzer bir eğitim alma durumu gibi) göre de incelenmiştir. Araştırma verileri Kişisel Güvenlik Farkındalık Ölçeği (Seydooğulları & Kapçı, 2018) ile alınmıştır. Bulguların analizleri SPSS 20 programı aracılığıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Mann Whitney U Testi uygulanarak alınmıştır.

Araştırmaya 24'ü erkek ve 31'i kız olmak üzere toplamda 55 öğrenci katılım sağlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çocuklara uygulanan cinsel istismarı önleme eğitiminin çocukların istismara yönelik farkındalık düzeylerinin artmasında etkili olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan çocukların uygulanan eğitim programı ile ilgili görüşleri sorulmuş, çocukların eğitim programını eğlenceli buldukları, programdan alınan bilgiler sayesinde güven duygusunu hissettiklerini ve istismarı önleyici bilgiler edindikleri görölmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul Sosyal Hizmeti, Çocuk Cinsel İstismarı, Önleme Programı, Farkındalık

ABSTRACT

In this research, it was aimed to investigate influence on children's awareness levels of the child sexual abuse prevention program developed on the basis of school social work for 8-11 age group. Topics that were investigated for this aim in child abuse prevention program are: abuse definition, safe or dangerous cases and behaviours, private parts and rules of private parts, touches, secrets and self-protection skills.

The research design of the study was experimental type that included one group pre-test and post-test model. The main hypothesis of the research is that child sexual abuse prevention program will affect children's awareness levels. Data of the experiment were analyzed according to demographic information such as gender, age and a similar prevention program attendance status in past. The research data were taken with Personal Safety Awareness Scale (Seydooğulları & Kapçı, 2018). Analyzes of the findings were performed using Wilcoxon Signed Rank Test and Mann Whitney U-Test through the SPSS 20 program.

The total participation of the study was 55 children consisting of 24 male and 31 female. According to the results of the research, the child sexual abuse prevention program can be said to be effective in terms of increasing the awareness levels of child sexual abuse. Besides, the children in the research were asked about their views on the prevention program being implemented and it was seen that children found the educational program fun, that they felt confidence due to the information received from the program, and that they learned preventative information.

Key Words: School Social Work, Child Sexual Abuse, Prevention Program, Awareness

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Deney Süreci İş ve İşlem Akışı.....	48
--	----

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Çocuklarda İhmal ve İstismara İlişkin Risk Faktörleri.....	13
Tablo 2: Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Göstergeleri	19
Tablo 3: Yıllara Göre Türkiye'de Cinsel Suç Mağduru Bildirimleri	22
Tablo 4: Cinsel İstismarı Önleme Programında Kullanılan Konu Başlıklarının Amacı ve İçeriği.....	50
Tablo 5: Materyal- Yaşantısal Eğitim Ortamı Özellikleri.....	56
Tablo 6: Çocukların Cinsiyetleri ve Yaşlarına Göre Geçmişte Benzer Cinsel İstismarı Önleme Eğitimi Deneyimlerinin Dağılımı.....	58
Tablo 7: Geçmişte Benzer Cinsel İstismar Önleme Eğitiminin Deneyimlendiği Yerlerin Dağılımı	59
Tablo 8: Ön Test ve Son Test Puanları Normallik Analizi	60
Tablo 9: Ön Test & Son Test Toplam Puanları Farkı Analizi	60
Tablo 10: Cinsiyet Değişkeni Açısından Ön Test & Son Test Puanlarının Normallik Analizi.....	61
Tablo 11: Cinsiyet Değişkeni Açısından Ön Test & Son Test Puanlarının Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları	62
Tablo 12: Yaş Grupları Değişkeni Açısından Ön Test & Son Test Puanlarının Normallik Analizi.....	63
Tablo 13: Yaş Grupları Değişkeni Açısından Ön Test & Son Test Puanlarının Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları.....	63
Tablo 14: Eğitim Alma Durumu Açısından Ön Test & Son Test Normallik Analizi	64
Tablo 15: Eğitim Alma Durumu Açısından Ön Test & Son Test Puanlarının Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları	65

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımlarına ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1.PROBLEM DURUMU

Toplumun yegâne mirası olan çocukların bakımı ve korunması yalnızca ebeveynlerin değil, toplumun da sorumluluğundadır. Yeterli bakımı almayan/alamayan, başka bir deyişle istismar edilen çocuk fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak hasara uğramaktadır. İstismarın yol açtığı hasar, çocuğun sadece çocukluk dönemini değil, yetişkinlik dönemini de etkileyecek boyutlara ulaşabilmekte, çeşitli sağlık sorunlarına ve toplumsal sorunlara sebep olmaktadır. Bu nedenlerden dolayı çocuk istismarı önem arz etmektedir. Bu araştırmada, çocuk istismarı türlerinden olan çocuk cinsel istismarı üzerinde durulmaktadır.

Child Abuse Prevention Association (2000) çocuk cinsel istismarını, çocuğun yaşam kalitesini düşürebilen, ruhsal açıdan kısa veya uzun vadede hasara neden olan ciddi bir sosyal problem olarak ele almıştır. Cinsel istismar, 18 yaşından küçük bir çocuğun, bir yetişkinin cinsel doyumunu için kullanılması ya da bu duruma göz yumulması olarak tanımlanmaktadır (Çeçen, 2007).

Cinsel istismar, mağdur olan çocuk, istismarcı saldırgan ve toplum açısından psiko-sosyal sonuçları, ahlaki ve hukuki yaptırımları söz konusu olan bir problemdir. Bu problem, çocukluk çağında cinsel istismar mağduriyetini yaşayan bireyin iç dünyasının derinlemesine yaralanmasına ve hayatını köklü hale değiştirmesine ve hayatı boyunca istismarın travmatik izlerini taşımasına neden olmaktadır. Hemen her toplulukta görülebilmektedir evrensel bir nitelik taşıyan cinsel

istismar, çocukların ruhsal, zihinsel ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir (Bulut, 2007).

Çocukluk döneminde yaşanan cinsel istismar deneyimi çoğunlukla çocuğun tanıdığı bir kişi tarafından gerçekleştirilebilmekte ve tekrarlanabilmektedir. Bu sebepler cinsel istismarın tespiti ve tedavisini güçleştirmektedir (Akgiray, 2007).

Cinsel istismarın tespitinin, delillerle ispatlanma zorunluluğu nedeniyle kolaylıkla yapılamamaktadır. İstismarın bildirimi, çocuğun gelecek yaşantısında da maruz kalabileceği istismarları önleme ve çocuğun korunmasını sağlama konusunda etkili bir yoldur. Ancak bazı çocuklar yaşadıkları/ karşılaştıkları tutum ve davranışların istismar olup olmadığına karar verememektedir. Yaşadıklarının istismar olduğunu anlasa dahi bazı sebeplerden dolayı söylememeyi tercih edebilmektedir. Çocuklar tehdide ve baskıya maruz kaldığında, anlaşılamama ve korku hislerine kapıldığında istismarı inkâr edebilmektedir (Bulut, 2007).

Çocuklarla ilgili istismar ve ihmal gibi problemler uzun yıllar boyunca her toplumda farklı şekillerde görülmektedir. Ancak, bu görülme sıklığına rağmen halen istismarın önlenmesi konusunda yeterli çözüm bulunamamıştır. İstismarın önlenmesine yönelik çözüm yolları bulabilmek için öncelikle istismarın ne olduğu ve belirtileri bilinmeli ve incelenmelidir (Akgiray, 2007).

Son dönemlerde, Amerika ve Kanada gibi ülkelerde çocuk cinsel istismarıyla karşılaşılma oranının tahminlerden daha fazla olduğu ve istismarın çeşitli travmatik sonuçlarına yönelik farkındalıkları önemli ölçüde arttığı görülmektedir. Buna karşın Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ise çocuklara yönelik cinsel istismar sorununa gereken önem verilmemektedir (Çeçen, 2007).

Ülkemizde cinsel istismara ve cinselliğe ilişkin yapılan eğitimler okul öncesi 3-6 yaş aralığındaki çocukları kapsamakta, iyi dokunuş-kötü dokunuş ve özel bölgeler gibi çalışmaları içermektedir. Ancak okul çağındaki (bilhassa ergenlik öncesi) son çocukluk döneminde olan 8-11 yaş aralığındaki çocuklara etkili ve standartlaşmış bir cinsel istismarı önleme programının sunulmadığı görülmektedir.

Aydın Hacı Kadriye Arslan Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nin 2017-2018 eğitim öğretim yılı ilkökul ve ortaokul okulları mesleki çalışma programında 'Çocuğa Yönelik İhmal Ve İstismarın Önlenmesi' temalı semineri tüm

öğretmenlere yönelik çalışma yapıldığı bilgisi alınmıştır (Hacı Kadriye Arslan Rehberlik ve Araştırma Merkezi, 2018; Hacı Kadriye Arslan Rehberlik ve Araştırma Merkezi, 2018). Ayrıca Hacı Kadriye Arslan RAM'dan alınan diğer bir bilgiye göre 2014-2015 yılında eğitim öğretim yılı psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri çerçeve programında Fitnat Nihat Azizler İlkokulunda sosyal etkinlik kapsamında çocuk istismarı ve ihmalin önlenmesi amacıyla çalışma yapıldığı öğrenilmiştir (Fitnat Nihat Azizler İlkokulu Müdürlüğü, 2014). Yapılan bu çalışmanın örnek olduğu, benzer çalışmaların tüm okullarda yapıldığı ancak eğitim içeriğinde herhangi bir standartlaşmanın olmadığı öğrenilmiştir. Ek olarak velilere de benzer çalışmalar yapılabilirdi ancak bu çalışmaların ihtiyaç ve talep bazlı gerçekleştirildiği bilgisi alınmıştır. Alınan bu bilgiler ışığında yapılan çalışmaların nitelik ve içerik bakımından farklılıkların olması durumu eğitimlerin yeterliliği konusunda endişelere yol açmıştır.

Bilim'in 2012 yılında yaptığı çalışmaya göre, çocukluk döneminde ihmal ve istismar mağduriyeti yaşayan bireylerin, yetişkinlik dönemlerinde genel psikolojik sağlıkları açısından duyguların kontrolü ve düzenlenmesinde güçlük çektikleri ve sosyal hayatlarında diğer bireylerle olan ilişkilerinde engelleyici tutum ve davranışlar gibi problemlerle karşılaşabildikleri sonucuna ulaşılmıştır (Bilim, 2012). Bozdemir'in yaptığı çalışmada bağlanma stilleri, ebeveyn tutumu ve çocukluk dönemi duygusal ve cinsel istismarının duygusal zekâya açısından incelendiğinde, olumsuz yönde etkisinin olduğu bilgisi alınmıştır (Bozdemir, 2015). Literatürdeki bu çalışmalarda da görülen travma kökenli problemlere yönelik olarak, gerek makro gerekse mikro boyutta çalışmalarını yürüten sosyal hizmet (sosyal çalışma, social work) bilimi merceğinde de istismar konusu ele alınmalıdır.

Sosyal hizmet uygulamalarında koruyucu-önleyici, değiştirici-geliştirici, tedavi ve rehabilite edici işlevleri bulunmaktadır. Bu işlevler, okul sosyal hizmeti alanında yapılan çalışmalarda da geçerlidir (Nadir & Aktan, 2015). Okul ortamlarında (eğitim ortamlarında) görev yapan sosyal hizmet uzmanları risk altındaki çocuklarla ve çocukların aileleriyle çalışmaktadırlar. Çocuğa yönelik cinsel istismar olgusunun önlenmesinde ve çözümünde önemli rolü olan okul sosyal hizmeti açısından ele alındığında koruyucu ve önleyici hizmetler önemlilik

arz etmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada 8-11 yaş grubundaki çocukların ihtiyacına yönelik hazırlanan eğitim modeli sosyal hizmet bilimi perspektifinde tasarlanmıştır.

1.2. AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, okul sosyal hizmeti bağlamında 8-11 yaş grubuna yönelik geliştirilen cinsel istismarı önleme programının çocukların farkındalık düzeylerine etkisinin araştırılması olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıtlar aranmıştır:

1. 8-11 yaş grubu öğrencilerinin program öncesi ölçekten aldıkları toplam puanlar ile program sonrası puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. 8-11 yaş grubu öğrencilerinin program öncesi ölçekten aldıkları toplam puanlar ile program sonrası puanları arasında cinsiyet açısından anlamlı fark var mıdır?
3. 8-11 yaş grubu öğrencilerinin program öncesi ölçekten aldıkları toplam puanlar ile program sonrası puanları arasında 8-9 ve 10-11 yaş grupları açısından anlamlı fark var mıdır?
4. Daha önce bu tür bir eğitimi alanlar ile almayanların deney öncesi ve sonrası farkındalık puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. ÖNEM

Toplumun cinsel konuları genellikle tabu olarak görmesi nedeniyle çocukların cinsel istismarla ilgili doğru ve etkili bilgiyi edinememelerine, çocukların cinsel istismar olgusu hakkında farkındalık düzeylerinin düşük olmasına ve istismara daha açık bir hale gelmesine neden olabilmektedir.

Çocuğun karşılaştığı/ karşılaşılabileceği cinsel istismara karşı yaş gruplarına uygun düşecek örnek bir eğitim modeliyle cinsel istismardan korunabilmesi ve cinsel istismarın önlenmesi için yapılan bu çalışma, gerek risk altındaki çocukların ve aileler için gerekse literatür için önemlilik arz etmektedir.

1.4. VARSAYIMLAR

Araştırmalarda bazı başlangıç noktalarının, ayrıca sorgulanmasına gerek görölmeden, önceden “doğru” kabul edilmesi durumuna varsayım (sayılı, faraziye, ön kabul, assumption) denilmektedir. Araştırmalarda genellikle üç alanda varsayımda bulunmaktadır: Değer, problem ve kuramlarla ilgili; kontrol değişkenleriyle ilgili; araştırma yöntem ve süreçleriyle ilgili kabullerdir (Karasar, 2016).

Bu çalışmada ise araştırmaya katkıda bulunan çocukların öntest ve sontest ölçme araçlarını içtenlikle cevapladıkları, gerçek görüş ve algılarını ifade ettikleri farz edilmiştir. Ayrıca öntest, müdahale ve sontest aşamaları arasındaki süreler kısa olduğundan, çalışma sonuçlarına başka herhangi bir değişkenin etki etmediğı varsayılmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Araştırmada zorunlu ve tercihli sınırlılıklar bulunmaktadır. Zorunlu sınırlılıklar, araştırmacının ideal olarak gördüğü ve yapmak isteyip de çeşitli nedenlerle vazgeçmek zorunda kaldığı zorunlu sapmalardır. Tercihli sınırlılıklar ise, problem alanında başvuru alan veri kaynaklarında ve izlenen süreçte araştırmacının kendi uygun gördüğü kapsam ve süreç sınırlılıkları olarak da algılanabilecek sınırlamalardır (Karasar, 2016).

Bu araştırmanın evreni araştırmanın yapılacağı Aydın’da çalışmalarını yürüten 3 özel kişisel gelişim kursunda eğitim gören 8-11 yaş grubu ilkokul öğrencilerinden oluşacağından alınacak sonuçlar Aydın ili Efeler ilçesinde faaliyetlerini yürüten kişisel gelişim kursları ile sınırlıdır.

BÖLÜM 2

LİTERATÜR

2.1.ÇOCUK İSTİSMARI

Çocukların fiziksel ve psikolojik durumları yaşama tek başına tutunabilecek düzeyde olmadığından, gerekli becerileri kazanarak çocukluk döneminden çıkana dek özel ilgi ve bakıma ihtiyaçları bulunmaktadır.

Çocuğun büyüme ve gelişme süreci içerisinde çevresiyle olan etkileşimi sonucunda kişiliği ve ruhsal yapısının temelleri oluşmaktadır. Çocuğun büyüme ve gelişme süreci içerisinde yalnızca bakım ve beslenme için değil aynı zamanda sevgi ve şefkate gereksinimi de vardır. Çocukluk döneminde yaşanan tüm eylem ve eylemsizlikler çocuğun fiziksel ve düşünsel (psikolojik) yönden gelişimini etkilemektedir.

Çocuklar kısa süreli ya da süregelen olarak fiziksel, duygusal, zihinsel ve ahlaki gelişmelerini olumsuz etkileyen eylem ve eylemsizliklere maruz kalabilmektedir. Bu durumların çeşitli sağlık ve sosyal sorunlara yol açması nedeniyle, çocuk istismarı konusu önemli kılınmıştır.

WHO (World Health Organisation-Dünya Sağlık Örgütü), çocuk istismarını “bir yetişkin veya devlet tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan ve çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen davranışlar” şeklinde tanımlamıştır (UNICEF & SHÇEK, 2010).

Taner ve Gökler çocuk istismarını anne, baba veya bakıcı gibi bir yetişkin tarafından çocuğa yapılan, toplumsal kurallara ve alanında uzman kişilere göre uygun olamayan veya zarar verici olarak görülen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümü olarak tanımlamıştır (Taner & Gökler, 2004).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)’ne göre, çocuk istismarı ve ihmalinde olguların belirlenmesi ve bildiriminde kültürler arasındaki farklılık nedeniyle

uluslararası belli standartlarla belirtilememektedir. Eylemin niteliği ve görüldüğü toplumlarda görülen algılama farklılıkları, eylemin çocuğa zarar verip vermediği ya da hangi düzeyde verdiği zararın istismar kapsamına girdiği, çocuğa kimin baktığı ve öngörülen ya da kaza ile gerçekleşen olayların ayrımının yapılması gerekliliği konuları çocuk istismarı tanımlarında probleme ve farklılığa neden olan 4 temel unsur olarak görülmektedir (Saka, 2004).

2.1.1. İstismara Etki Eden Risk Faktörleri

Doğası gereği kendiliğinden oluşmadığı ve çevresiyle olan etkileşimiyle ilişkili olması nedeniyle istismar, ekolojik sistem yaklaşımıyla incelenmelidir. Bu nedenle, bu başlık altında çocuklarda istismar riski oluşturabilecek faktörler çocuğun etkileşim içerisinde bulunduğu çevre nedenleriyle birlikte çok yönlü olarak ele alınarak tablolandırılmıştır (Tablo 1) .

Tablo 1: Çocuklarda İhmal ve İstismara İlişkin Risk Faktörleri

Ebeveyn	Aile	Çocuk	Toplum/ Topluluk
Genç olma	Geniş aile	Cinsiyet veya beklenen cinsiyette olmama	Şiddetin sosyal kabul görmesi
Tek ebeveynlik	Ailede istismar öyküsü	Kronik Hastalık	Yüksek işsizlik oranı
Fiziki ve mental hastalık	Yüksek stres düzeyi	Organize şiddet (yüksek suç oranı)	Çocuğun değerinin düşük olması
Uygun olmayan ebeveynlik bakımı	Sosyal izolasyon	Yetersizlik/ Sakatlık	Sosyal servislerin yokluğu veya azlığı
Madde bağımlılığı	Eğitimsizlik	Prematüre	Çocuğu koruyan kanunların olmaması
Şiddete maruz kalma / Aile içi şiddet	Düşük sosyoekonomik statü	Doğumdan sonra uzun süre anneden ayrı kalan bebekler	Kültürel normlar, değerler ve ekonomik güçler
Düşük ebeveynlik	Benimsenmeye	Düşük doğum	Yüksek fakirlik

becerisi	n çocuk	ağırlığı	oranı
İstenmeyen hamilelik	Kendine saygı azlığı	Hiperaktif veya huysuz çocuk	Çocuk-aile politikalarının yetersiz olması
İletişim problemleri	Üvey ebeveyn	İstenmeyen evlilik sonucu doğum	Sosyal eşitsizlikler
Anne veya babada ciddi cinsel sorunlar ve anormal cinsel eğilimler	İlgisiz, hoşgörüsüz ya da aşırı kaygılı olma	İştahsız çocuk ya da aşırı iştahlı çocuk olmak	Koruyucu hizmetlerinin kapsamı ve yaygınlığındaki yetersizlikler
Ana babanın beklentilerinin çocuğun gelişimi ile uyumsuzluğu	Geleneksel/ ataerkil aile	İkiz, üçüz çocuklardan biri olmak	
	Parçalanmış aile	Çoğul gebelik sonrası doğum	
	Çok eşli olma	Evlilik dışı doğum	
		Sürekli veya aşırı ağlayan çocuk	
		Başarısız bir okul hayatı	
		Anti sosyal arkadaş grubu	

Kaynak: (Karadaş, 2011; Deveci & Açık, 2014; Cirit, 2015)

2.1.2.İstismar Türleri

Çocuk istismarı çeşitleri; fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel istismardır. Günümüzde ise bunlara medya istismarı da eklenmiştir.

Fiziksel istismar, en yalın anlamıyla çocuğun kaza dışı yaralanmasıdır. Yaygın olarak görülen ve tespiti kolaylıkla yapılabilen bu istismar türünde çocuğun ebeveynleri ya da bakımından sorumlu bir kişi tarafından, çocuğun beden bütünlüğüne zarar verecek biçimde fiziksel hasara uğraması ya da yaralanması durumudur. Fiziksel istismarla çocuğun boyun eğmesini sağlama, çocuğa ceza verme veya çocuk üzerinde öfke boşaltma amacıyla elle veya bir alet aracılığıyla, çeşitli yollarla (vurma, itme, yakılma, ısırma vb) çocuğun vücudunun herhangi bir

bölgesinde iz bırakarak ya da iz bırakmayarak şiddetin gerçekleştirilmesidir (Tıraşçı & Gören, 2007).

Ekonomik istismar, çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimini olumsuz etkileyebilecek işlerde, haklarını ihlal edecek biçimde ekonomik bir kaynak olarak değerlendirilerek iş yaşamında istihdam edilmesidir (Zara, 2012). Uzun süreli ve gelişimine uygun olmayan alanlarda çalışan çocukların gelişimlerinde, akranlarına oranla geride kalma durumu söz konusu olabilmektedir. Çocuğun yalnızca gelir getirici bir işte değil, evde ev işleini veya kendisinden küçük kardeşlerinin bakımını gerçekleştirmesi ya da buna zorlanmaları da ekonomik istismar kapsamına girmektedir (Yalçın, 2011).

Duygusal istismar; çocuğun psikososyal ve kişilik gelişimini engelleyici tutum ve davranışların tamamıdır. Bu davranışlar, aşağılanma, eleştirilme, reddedilme, korkutulma, tehdit edilme şeklinde olabileceği gibi, gereksiz yere çocukları suçlayan toplumsal kurumlar ve normlara da karşılaşılabilmektedir. Hart ve Brassard'ın duygusal istismar üzerine yaptıkları çalışmada, duygusal istismara maruz kalan çocuklarda çeşitli davranış problemleri ve öğrenme güçlükleriyle karşılaşıldığını belirtmişlerdir (Öztürk S. , 2007).

Medya istismarı ise yazılı veya görsel medyanın, çocuğun özel yaşamın ve mahremiyetin korunma ve çocuğun yüksek yararı ilkelerinin ve ilgili temel hak ve özgürlüklerin ihlali yapılarak, kazanç sağlama amacıyla çocuğun sağlığını, fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyecek şekilde kullanılması durumudur. Bu istismar türünde çocuk, izleyici ya da haber kaynağı konumunda olabilmektedir. (Zara, 2012).

Cinsel istismar, psikolojik ve sosyal açıdan gelişimini tamamlamamış çocuğun, kendisinden büyük bir başka çocuk veya bir erişkin tarafından cinsel doyum için kullanılmasıdır. Çocuğun cinsel olarak istismar edilmesi birçok şekilde gerçekleşebilir. Uzmanlar, çocuk cinsel istismarı vakalarının genellikle gizlenmesi ve yasal olarak bildiriminin yapılmaması nedeniyle tespit edilmesinin güç olduğu görüşündedirler (Göral, 2014).

2.1.3. İstatistikî Veriler

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1999 yılında her 100 bin çocuktan 166'sının istismar sonucu yaşamını yitirdiği tespit edilmiştir (Tezel, 2002). Çocuk İstismarıyla Mücadele ve Çocuk Haklarını Koruma Derneği (ÇOCUKÇA) Başkanı Av. Buğra Kaan Oğuz'un Antalya'da bir tesiste yaptığı basın toplantısı hakkındaki ilgili haberlerde dünyada her 5 çocuktan 2'sinin istismara uğradığı bilgisi yer almaktadır (Gazete Karınca, 2017; T24 Bağımsız İnternet Gazetesi, 2017).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) verilerine göre dünyada 15 yaş altı 40 milyon çocuk, istismara maruz kalmakta ve ABD'de her yıl 1200-1500 çocuğun istismar sonucu öldüğü düşünülmektedir. ABD'de yapılan başka bir araştırmada hastaneye gelen 5 yaş altı çocuklardan %10'unun istismar kaynaklı şikayetleri olduğu düşünülmektedir. Güney Afrika'da çocukların %26,3'ünün cinsel istismara maruz kaldığı, İsrail'de yapılan bir araştırmadan ise çocukların %22,2'sinin fiziksel, %29,1'inin duygusal istismara maruz kaldığı bilgisi edinilmiştir (Müjdecioğlu Demir, 2017).

SHÇEK ve UNİCEF'in yaptıkları araştırmada Türkiye'deki 7-18 yaş grubu 2218 çocuğun son bir yıl içinde maruz kaldıkları ihmal ve istismar türleri incelendiğinde çocukların %26'sı ihmale, %51'inin duygusal istismara, %43'ü fiziksel istismara ve %3'ü ise cinsel istismara maruz kaldığı bilgisi alınmıştır (UNICEF & SHÇEK, 2010).

Örsel, Karadağ, Kahiloğulları ve Aktaş'ın 2011 yılında yaptığı araştırmada, 15-67 yaş aralığındaki psikiyatrik rahatsızlığı bulunan (mental reterdasyon ve tıbbi kaynaklı psikolojik rahatsızlıklar dışında) 183 hastanın çocukluk çağında yaşadığı istismar öyküsü alınmıştır. Katılımcıların %65,7'sinin duygusal, fiziksel ve cinsel istismar türlerinden en az birine, %6'sının tüm istismar türlerine maruz kaldığı bilgisi edinilmiştir. Katılımcıların %81'i duygusal, %72'sinin fiziksel ihmale maruz kaldığı alınan diğer bilgiler arasındadır (Örsel, Karadağ, Kahiloğulları, & Aktaş, 2011).

Karakaş'ın 2018'de 94 anne ile yaptığı araştırmada çocukluk çağı istismar öykü durumunun çocuklarıyla bağlanma örüntüleri incelenmiştir. Katılımcıların

47'sinde çocukluk çağında istismar öyküsü bulunduğu öğrenilen annelerin %61,7'si fiziksel istismara, %53,19'u duygusal istismara, %29,78'i ihmale ve %6,38 cinsel istismara maruz kaldığı öğrenilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, istismar ile bağlanma arasında istatistikî anlamlılık olmamasına rağmen geçmişinde istismar öyküsü olan annelerde çocuklarına karşı güvensiz bağlanma yaşadıkları bilgisine ulaşılmıştır (Karakaş, 2018).

2.2.CİNSEL İSTİSMAR

Çocukların cinsel istismarı, Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği (International Society for Prevention Child Abuse and Neglect) tarafından “çocuğun cinsel açıdan yetişkin bir kişinin cinsel doyum amacıyla cebren veya bir araç yoluyla kullanılması ya da bu duruma göz yumulmasıdır. Cinsel istismarın fiziksel temas içerip içermediği, çocuk tarafından başlatılıp başlatılmadığı veya kısa dönemde ortaya çıkacak derecede zararlı bir sonuç doğurup doğurmadığı ile ilgilenmez” olarak tanımlanmıştır (Can, Tırtıl, & Dokgöz, 2009).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ise çocuk cinsel istismarını “bir çocuğun tam anlamıyla anlamadığı ya da gelişimsel olarak çocuğun hazır olmadığı ve bilgilendirilmiş rızasının olamadığı ya da toplumun tabularını ve yasaları ihlal eden bir cinsel eyleme çocuğun dahil edilmesi” şeklinde ifade etmiştir (International Rescue Committee, 2015).

Kara, Biçer ve Gökalp'a göreyse çocuğa yönelik cinsel istismar, bir çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel uyarım ve doyum için kullanılması şeklinde tanımlanmıştır. Herhangi bir yetişkinin çocuğu bu amaçla kullanabileceği gibi, çocukla kan bağı olan kişiler tarafından da cinsel istismara maruz kalabilmektedir. Cinsel istismar ırza geçme, ırza tasaddi, teşhircilik, genital bölgelere dokunma, pornografî, röntgencilik, söz atma ve sarkıntılık biçiminde gerçekleşebilir (Kara, Biçer, & Gökalp, 2004).

Engel (1991), daha gizli ve daha dolaylı olan cinsel travma literatüründe belirtilmemiş olan “yaklaşım davranışları” (approach behavior) ve “gizli cinsel istismar” (covert sexual abuse) davranışlarını da tanımlamıştır. Doğrudan ya da

dolaylı olarak çocuğa yapılan cinsel teklif, cinsel yollu bakışlar, cinsel şakalaşma, davet edici mesajlar gönderme, çocuklarla olması uygun olmayan duygusal ve cinsel bağlanmalar, kışkırtıcı davranışlar, cinsel içerikli bir dil kullanma ve çocuklara pornografik içerikli resimler ve filmler gösterme ya da beraber seyretme vb. bu davranışlara örnek olarak verilebilir (Bulut, 2007; Moore, 2005).

2.2.1. Cinsel İstismarın Göstergeleri

Çocuğun bakımından sorumlu anne/baba veya bakıcı gibi yetişkinler tarafından çeşitli belirtilere dikkat edildiği takdirde çocuklarda tekrar eden ya da olası bir süreğen cinsel istismar durumu önlenebilmekte ve çocuklar korunabilmektedir. Bu başlık altında cinsel istismar mağduriyetinin göstergeleri, özelliklerine göre gruplandırılarak tablolastırılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2: Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Göstergeleri

FİZİKSEL GÖSTERGELER	DAVRANIŞSAL GÖSTERGELER	DUYGUSAL GÖSTERGELER	AKADEMİK GÖSTERGELER	PSİKOLOJİK GÖSTERGELER
Yürüme ve oturmada zorluk çekme	Histeri, duygularını kontrol edememe	Güven duygusunun zedelenmesi	Öğrenme güçlüğü	Travma sonrası stres bozukluğu
Yırtılmış, lekeli veya kanlı iç çamaşırları	Tanıdık bir yetiştikinden kaçma ya da kaçınma davranışı sergileme	İstismarcı çocuğu sürekli sessiz kalması için yönlendirilmesi, tehdit	Akademik başarısızlık	Kâbuslar
Cinsel yolla bulaşan hastalığın tespiti	Kardeş rekabetinde aşırı üzülmeye	Öfke tepkileri	Dağılmış ilgi-dikkat eksikliği	Fobiler-korku tepkileri,
İdrar yapmada acı çekmek	Okulda beklenmedik zorlanmalar	Kendilik sorunları, düşük öz değer		Uyku bozuklukları
Genital bölgede acı, şişkinlik, kızarıklık, kanama ya da kaşıntı	Akranlarla ilişkilerde zorluk ve onlarla ilişkiden çekinme	Karşı gelme bozukluğu		İçe kapanma, dikkat eksikliği,
Genital bölgenin dışında bereler, kanama ya da yırtılmalar olması	Uygun olmayan cinsel oyunlar veya ileri derecede cinsel bilgi sahibi olma ve rastgele cinsel ilişki kurma	Suçluluk duyma(benim hatam)		İdrar Kaçırma (Enürezis) - Dışkı Kaçırma (enkoprezis),
	Fiziksel temas veya yakınlıktan kaçınma	Benlik saygısında ciddi azalma		Aşırı fantezi kurma
	Ani ve aşırı kilo değişimi	Utanç		Uyurgezerlik
	Belli yerlerden ve kişilerden çok fazla korkma	Ruhsal gelgitler		Anksiyete
	Uzaklaşma ve depresyon			Depresyon
	Kendi kendine sosyal tecrit oluşturma			
	Çocuğun ifadesi			

Kaynak: (İnsan Hakları Derneği; Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Derneği, 2008)

2.2.2. Çocuğun Cinsel İstismarı Açıklamada Yaşadığı Güçlükler

Çocukların cinsel istismarı neden açıklamadıklarına dair temel nedenler aşağıdaki gibidir (International Rescue Committee, 2015):

- a. Sonuçlardan Korkma:** Birçok çocuk çeşitli yollarla (fiziksel, duygusal vb.) tehdit edilmesi nedeniyle, aileleri tarafından dışlanacağını veya ailelerini hayal kırıklığına uğratacağını düşündüğünden istismarı anlatmaktan korkabilmektedir. İstismarın sonuçlarından korkma durumu, istismarın kendisinden daha çok korku yaratabilmektedir.
- b. Reddedilme Korkusu:** Ailelerinin ve içerisinde bulundukları toplumun veya toplum liderlerinin çocuğun ifadesini göz ardı etmesinden ve çocuğa yönelik yardımı reddetmesinden korkabilmektedirler. İstismar eden kişi, çocuğa kimsenin ona inanmayacağını açıkça söylediğinde çocuğun bu korkusunu arttırabilmektedir.
- c. Kandırma:** İstismar eden kişi, çocuğu kandırabilmekte, hatta rüşvet verebilmektedir. Ayrıca istismar eden kişi sıklıkla istismara yönelik olarak çocuğun utancı ve suçlu hissetmesini sağlayacak ifadeler kullanarak kandırabilmektedir.
- d. Kendini Suçlama:** İstismarcı, çocuğa istismarın çocuğun hatası olduğuna ya da istismarı hak ettiğine inanmasına sebep olabilir. Hiçbir çocuk uğradığı cinsel istismardan sorumlu olmamasına karşın bazen çocuklar istismara kendisinin izin verdiğini veya engellemesi gerektiğini düşünerek kendisini suçlayabilmektedir.
- e. Koruma:** Çocuk istismarcıyı (özellikle de çocuğa yakını veya sevdiği birisiyse) istismarcıyı korumak isteyebilmektedir.
- f. Yaş:** Yaş itibarıyla küçük olan çocuklar istismara uğradığının farkında olmayabilmekte hatta istismarın normal davranış olduğunu düşünebilmektedir. Çok küçük çocukların istismarı ifade edebilecek dilbilimsel ve gelişimsel olarak yeterli gelişime sahip olmamaları engel teşkil edebilmektedir.

g. Fiziksel veya Zihinsel Engel: Konuşamama, idrak etmede güçlük veya yetkililere ulaşamama durumları çocuğun istismarı açıklamasına engel olabilmektedir.

Bunun yanı sıra cinsel istismara maruz kalan bir çocuğun mağduriyetini bildirme nedenleri ise şöyle sıralanabilir (Zara, 2012):

- ✓ İstismarın sıklığı ve boyutu arttığında,
- ✓ Cinsel istismar hakkında gerekli bilgiyi ve önleyici yollar ile ilgili bilgi edindiğinde,
- ✓ Kendisinin ilk istismar edildiği yaşa gelen kardeşlerini koruma amacıyla,
- ✓ Gebelik durumunun gerçekleşmesinden korkması durumunda,
- ✓ Korkutulduğunda ve istismarcının baskısından kurtulmak istediğinde,
- ✓ Çocuğun güvenebilir bir yetişkinle karşılaşması durumunda,
- ✓ Fiziksel bir rahatsızlığı (üriner enfeksiyon vb.) nedeniyle doktora gittiğinde ve
- ✓ Çocukların sırlarını yakın arkadaşlarıyla paylaştığında cinsel istismardan haberdar olunmaktadır.

2.2.3. İstatistikî Veriler

Amerika Birleşik Devletleri'nde istismar üzerine yapılan çalışmalarda cinsel istismar mağduru çocukların toplamın yaklaşık %12'ni oluşturduğu; ayrıca kadınlardan %27'si, erkeklerinse %16'sının çocukluk yaşantılarının en az bir döneminde cinsel istismarı deneyimi yaşadıkları gözlemlenmiştir (Finkelhor, Hotaling, Lewis, & Smith, 1990; Timnik, 1985). Yapılan bu çalışmalar ışığında Finkelhor ve Dziuba-Leatherman'a (1994) göre her yıl 500 bine yakın çocuğun cinsel istismara maruz kaldığı ifade edilmekte ve Kuzey Amerika ülkeleri dışındaki ülkelerde de benzer istatistikî verilerin olduğu düşünülmektedir (Çeçen, 2007).

2009 yılında Kanada Çocuk Koruma Merkezince yapılan araştırma verilerine göre bildirilen çocukların %82'den daha fazlası 12 yaş altında olduğu,

çocuklardan %83'ünün ise kız çocuğu olduğu açıklanmıştır (Canadian Centre for Child Protection, 2014).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ve UNICEF'in 2010'da 6 ilde yaptığı araştırmaya 1328 ailenin, 7-18 yaş aralığında olan 1886 çocuğu katılmıştır. Çocuk katılımcılar, herhangi bir demografik ayırım yapılmaksızın istismarla (sıklık sırasıyla) ev, okul ve sokakta karşılaştığını ve istismarcının (sıklık sırasıyla) baba, öğretmen, anne, arkadaş ve komşu olduğunu ifade etmişlerdir. Çocukların son bir yılda %3'nün cinsel istismara maruz kaldığı, %10'nunsa cinsel istismara tanıklık olduğunu, bunların sıklıkla okul-mahalle ortamında ve bir çocuktan başka bir çocuğa yönelik olarak gerçekleştiği bilgisi alınmıştır (Saner & Yüksel, 2016).

BBC'nin haberine göre İngiltere merkezli İnternet İzleme Vakfı'nın (IWF) 2016'da yayımladığı raporunda dünya çapındaki çocuk istismar içeriklerinin yüzde 60'ı Avrupa'dan alınmaktadır. Türkiye ve Rusya'nın da Avrupa bölgesi olarak dâhil edildiği raporda çocuk cinsel istismarı içeriklerinin %53'ü 10 yaş altı çocuklardan oluşmaktadır. Her 3 görüntüden 1'i ise çocuğa yönelik tecavüzü veya cinsel işkence içeriğine sahiptir (BBC, 2017).

Tablo 3: Yıllara Göre Türkiye'de Cinsel Suç Mağduru Bildirimleri*

İstanbul	1234	İstanbul	1445	İstanbul	2117
İzmir	786	İzmir	742	İzmir	1236
Adana	528	Adana	606	Adana	986
Antalya	524	Mersin	589	Gaziantep	619
Mersin	463	Ankara	526	Bursa	614
Ankara	424	Antalya	512	Hatay	568
Kayseri	419	Kayseri	472	Mersin	495
Diyarbakır	334	Gaziantep	423	Antalya	417
Bursa	295	Hatay	360	Adana	387
Aydın	237	Diyarbakır	348	Aydın	385
Sakarya	234	Konya	331	Kayseri	375
Balıkesir	231	Şanlıurfa	240	Konya	363
Denizli	231	Denizli	238	Kocaeli	356
Şanlıurfa	223	Bursa	234	Manisa	344
Konya	193	Aydın	225	Şanlıurfa	333

Kaynak: (TÜİK, 2016)

* Yıllara göre ilk 15 il verileri baz alınarak tablolatırılmıştır.

Yukarıdaki tabloda güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistiklerinden cinsel suç mağduru çocukların verileri kullanılmıştır. 2016 yılında cinsel suç mağduru 16877 çocuğun bildirim kaydı alınmış, bu çocuklardan 14671'in kız, 2206'sının ise erkek çocuk olduğu bilgisi edinilmiştir (TÜİK, 2017). Ancak cinsel istismarın açıklanması istismar mağduru çocuk açısından zor olabildiği düşünüldüğünden, resmi kurumlara bildirim yapılmayan çocukların varlığının azımsanamayacak sayıda olabileceği unutulmamalıdır.

2.3.CİNSEL İSTİSMARIN ÖNLENMESİNDE BİR YÖNTEM: EĞİTİM

İstismarı önleme amacıyla hazırlanan programların, iki ayrı müdahale yöntemine ayrıldığından söz edilebilir. İlk müdahale yöntemi istismar gerçekleşmeden önce yapılan müdahalelerken, diğer müdahale yöntemi ise istismar sonrası yapılan uygulamalardır (Bahadır Yılmaz, 2013).

Cinsel istismar, aynı zamanda bir halk sağlığı sorunudur. Halk sağlığı açısından ele alındığında çocuğa yönelik yapılan cinsel istismarın önlenmesinde üç düzeyde çalışma yapılabilmektedir (Çeçen, 2007):

- I. Düzey: Çocukların farkındalıklarını arttırma ve bilgilendirmeyi kapsar.
- II. Düzey: Risk faktörlerinin belirlenmesi, cinsel istismar mağduru çocuğun yer aldığı sistemsel kaynaklı sorunların çözülmesi, çocuğun korunmasını ve hukuki düzenlemeleri kapsamaktadır.
- III. Düzey: cinsel istismar mağduru çocuğun yaşadığı istismar kökenli sorunların çözümüne yönelik klinik açıdan iyileştirme çalışmalarını kapsar.

Bu çalışma, cinsel istismarın gerçekleşmeden önleyici uygulamaların üzerinde durduğundan, bahsedilen müdahale yöntemlerinden ilk müdahale yöntemine ve halk sağlığı sorunları çözümü açısından birincil düzeyde hazırlanmıştır. Bu bağlamda, çocukların cinsel istismara yönelik farkındalıklarının eğitim aracılığıyla arttırılarak istismarın önlenilebileceği öngörülmektedir.

Eğitim, bireyin içinde bulunduğu toplumda yeteneğini, tutum ve davranışlarını geliştirdiği süreçtir. Carter'ın tanımına göreyse (1945) eğitim, bireyin toplumsal yeteneğinin ve kişisel gelişiminin başarıyla sağlanması amacıyla denetimli bir çevreyi (özellikle okulu) içine alan toplumsal bir süreç olarak tanımlanmıştır (Tezcan, 1985).

Çocuğun cinsel istismardan korunması ve istismarın önüne geçilmesinde önemli bir nokta istismar konusundaki farkındalığıdır. Çocuk cinsel istismarın ne olduğu ve istismardan nasıl korunabileceği konusunda bilinçlendirildiği takdirde istismardan kaynaklanabilecek olumsuz etkileri en aza indirilebilecektir. Çocuk farkındalık kazandığı takdirde cinsel istismarı önleme sosyal davranışı becerisine sahip olması muhtemeldir. Çocukların bilinçlendirilmesi ve cinsel istismarı önleme becerilerine sahip olabilmesi ise eğitimle mümkündür.

Cinsel istismarı önlemeye yönelik hazırlanacak farkındalık eğitim programlarının faydaları aşağıdaki gibi olması beklenmektedir (NSVRC, 2011):

- ✓ Çocuk cinsel istismarı hakkındaki bilginin artışı sağlanması,
- ✓ Çocukların kendilerini koruyacak bilgi ve becerileri ile bu becerilerini kullanmada artması,
- ✓ Meydana gelen istismarın önlenerek çocuğun istismar nedeniyle yaşadığı travmanın şiddetini azaltması ve atlatabilmesi adına çalışmalara başlanabilmesi,
- ✓ İstismarın devamlılık süresinin kısalması,
- ✓ Kendilerini iyi hissetmeleri sağlamasıdır.

Çocuklara yönelik yapılacak müdahale çalışmalarında, çocukların gelişim düzeylerine uygun olacak bir eğitim programının kullanılmaması çalışmaların eksik kalmasına ve beklenen etkiye ulaşılmamasına neden olacaktır.

Amerika'da cinsel istismarı önlemeye yönelik olarak 4 eğitim modeli sıklıkla kullanılmaktadır (NSVRC, 2011):

- 1. Vücut Güvenliği Eğitimi (Body Safety Training):** 3-7 yaş arasındaki çocuklara uygulanmaktadır. Modelleme (modeling), tekrarlama (Rehearsal), Takviye etme (Reinforcement) ve geribildirim (feedback) yöntemleri kullanılmaktadır.

2. **Dokunuşlar Hakkında Konuşma (Talk About Touching):** 4-8 yaş grubundaki çocuklara uygulanan bu modelde, görsel öğeler (Photo-lesson cards), ebeveynler için mektup (take home letters for parents), şarkı (song) ve hikâye kitapları (story books) kullanılabilir.
3. **Evet Duygusu Hayır Duygusu (Feeling Yes, Feeling No):** 6-12 yaş grubuna hitap eden bu modelde videolar (videos), grup tartışmaları (grup discussion) ve rol yapma (role-playing) yöntemleri kullanılmaktadır. Bu programın kazanımları dokunuşa müdahale edebilme, dokunulduğunda yardım isteme, çocuğun kendisini cinsel istismardan korumasını sağlama, cinsel organların isimlerini öğrenme ve özgüveni sağlama yönündedir.
4. **Kime Söylersin? (Who do you Tell?):** 6-12 yaş aralığındaki çocuklara uygulanan bu programda hikayeler, rol yapma oyunu, videolar ve şarkılar yer almaktadır. Program, çocuklara cinsel istismarın ne olduğu, özel bölgelerin isimlerinin öğrenilmesini, kendine güven ve kararlılık duygularını sağlamayı, istismarın söylenebileceği güvenilir yetişkini belirlemeyi ve kendini koruma becerisinin kazanılmasını amaçlamaktadır.

2.3.1.Eğitimin İçeriği

Cinsel istismarın bir süreçten ibaret olduğu ve bu sürecin başlangıcının kişisel güvenliğin sağlanamamasından dolayı başladığı unutulmalıdır (Canadian Centre for Child Protection, 2014).

Buna bağlı olarak, çocukların cinsel istismarı önleme becerilerini geliştirebilmesi ve kendilerini koruyabilmesi için anne ve babaların, istismarın tanımı, göstergeleri ve çocukları üzerindeki oluşabilecek etkileri hakkında farkındalıklarının olası, çocuğun yararı açısından gereklilik arz etmektedir. Çocuğa istismarla ilgili olarak verilecek bilgilerin çocuğa yönelik cinsel istismarı önlemede etkili olması muhtemeldir (Akgiray, 2007).

Cinsel istismarı önlemeye yönelik yapılan eğitimler, çocuklara gelişim düzeylerine uygun olan materyallerle hazırlanmalı ve belli aralıklarda tekrar

edilmeli ve bilgilendirilme yapılmalıdır. Bu eğitimlerde değinilmesi gereken konulardan bazıları şunlardır (Kır, 2013);

- ✓ Cinsel organların isimleri,
- ✓ Özel bölgelerine kimlerin ve nasıl dokunabilecekleri,
- ✓ İyi ve kötü sırlar,
- ✓ Güvenebilir yetişkinlerin kimler olabileceği,
- ✓ Cinsel istismarın tanımı,
- ✓ İstismar durumunda yapabilecekleri.

Etkili bir eğitim modelinde dikkat edilmesi gereken noktalar aşağıdaki gibidir (NSVRC, 2011);

- ✓ Çocuklar aktivitelere aktif olarak katılmalı,
- ✓ Modelleme, grup tartışması ve rol-play çalışmaları birleştirilmeli,
- ✓ Programlar kısa dönemli çalışmalardan ziyade uzun dönemli olmalı,
- ✓ Birden çok oturuma ayrılmalı,
- ✓ Ebeveynler de önleme çalışmalarına dâhil edilmeli,
- ✓ Soyut kavram kullanımına dikkat edilmeli,
- ✓ Becerileri uygulamak (alıştırma yapmak) için olanak sağlanmalı,
- ✓ Önemli kavramlar (genel düşünce, görüş) defalarca öğretilmeli,
- ✓ Çocuklar için ilgi çekici program sunulmalı.

Ayrıca Kır'ın (2013) da belirttiği gibi, eğitimlerde yapılması ve yapılmaması gereken davranışlar gibi bilgilerinin haricinde çocukların sınırları hakkında farkındalığın sağlanması istismara maruz kalmayı önleyebileceği gibi, istismar suçuna sürüklenmelerini önlemesi açısından da önemlidir. Özellikle yasaklara karşı artabilen merak ve bilginin çocukların istismarı normalleşmesi tehlikesini de ortaya çıkarabilmektedir. Bu nedenle eğitimler, her bir çocuğun istismara maruz kalabileceği ihtimali olduğu gibi, kanunla ihtilafa düşebileceği ihtimali de göz ardı edilmeden hazırlanmalıdır (Kır, 2013).

Etkin bir cinsel istismarı önleme eğitiminde 5 temel konuya yer verilmelidir (Macintyre & Lawlor, 2016) :

1. Konu: Güvende hissetme ve Tehlikede hissetme
2. Konu: Dostluk ve Zorbalık
3. Konu: Dokunmalar

4. Konu: Sır Tutma ve Tutmama

5. Konu: Yabancılar

Cinsel istismarı önleme programlarının okul ortamında (eğitim-öğretim ortamında) yapılmasının programın amacına uygun olacağı, Finkelhor çalışmasında bahsettiği önleme programlarının 5 ana iddiasına uygun olarak temellendirilmiştir. Bu iddialar aşağıdaki gibidir (Finkelhor, The Prevention of Childhood Sexual Abuse, 2009):

1. Okul temelli eğitim programları, diğer önleyici stratejilerden (suçlu ve mağdur akıl sağlığı tedavisi hariç) daha kapsamlı olarak değerlendirilmiştir ve sonuçlar umut vaat edicidir. Bu değerlendirmeler, daha komplike çalışmaların daha hızlı bir şekilde yapılabileceği bir temel oluşturmaktadır.
2. Okul temelli eğitim programlarının, cinsel istismarın önlenmesi ile yakından ilişkili olan diğer alanlarda başarılı bir birincil önleme stratejisi olduğu kanıtlanmıştır. Ayrıca bu programlar zorbalık ve suçluluğun önlenmesinde de etkilidir.
3. Okul temelli programlar çocuk cinsel istismarı biçimlerine hitap eden etkili ve damgalayıcı olmayan sistem gibi görünmektedir.
4. Okul tabanlı programlar çeşitli önleme hedeflerine hitap etmede etkilidir. Potansiyel kurbanlara kaçınma becerilerinin kazandırılmasının yanı sıra, potansiyel saldırganlar için caydırıcı mesajlar ve yardım becerileri sağlayabilirler. Ayrıca, mağdurların bildirimini yapılması konusunda da teşvik edicidir.
5. Reklam ve web siteleri gibi önleyici mesajlar için başka sistemleri tasarlamak mümkün olsa da, okullar bu tür önleme programları için iyi kurulmuş bir mekândır.

2.4.OKUL SOSYAL HİZMETİ

“Okul sosyal hizmeti; bir sosyal hizmet uzmanının sorumluluğunda, çocuğun üstün yararını temel alan, öncelikli olarak eğitim gören çocuk ve gençler ile ailelerinin karşılaştıkları ekonomik, psikolojik ve sosyal ihtiyaç ve sorunlarının

giderilmesine ve çözümlenmesine yönelik olarak çalışmalar yürütmeyi hedefleyen, bu hedefi gerçekleştirirken de bu ihtiyaç ve sorunlara yönelik olarak okulda ve toplumda bulunan çeşitli kaynaklar ve hizmetler arasında etkili bir işbirliği ve koordinasyon sağlayan, çalışmalarını “ekip çalışması” anlayışıyla yürüten, sosyal hizmetin mesleki bilgi, yöntem, teknik ve becerini mesleğin etik ilkelerini esas alarak mesleki müdahale ve uygulamalarda bulunan bir sosyal hizmet alanıdır. Okul sosyal hizmeti çoğunlukla ilk ve orta dereceli okullarda uygulamalarda bulunmakla birlikte, çocuk ve gençlerin eğitim faaliyetlerine yönelik olarak yüksek öğretim kurumları, rehberlik ve araştırma merkezleri gibi eğitim ile ilgili farklı kurumlarda da psikososyal odaklı çalışmalar yürüten sosyal hizmet mesleğinin bir alanıdır” (Duman, 2014).

Okul temelli sosyal hizmet uygulamaları Amerika Birleşik Devletleri’nde başlayarak, yaklaşık 100 yaşında olan okul sosyal hizmeti son 20 yılda uluslararası varlığında önemli bir büyüme gerçekleştirmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri’nde, göç eden yeni halkın etkili olduğu dil, kültür ve ırk çeşitliliği ve kentleşme sorunlarıyla baş edebilme adına çocukların eğitime katılımının ve sürekliliğinin sağlanması gerekli görülmesine karşın, eğitimcilerin bu sorun alanı üzerinde başarısız oldukları için baskılarla karşılaşmışlardır. 1906-1907 yıllarında, New York City, Boston ve Hartford’da başlayan okul sosyal hizmeti, bu baskılara yanıt olarak doğmuştur. Sosyal çalışma hizmetlerini gerçekleştiren misafir öğretmenler odağını, okullarda akademik başarı ve okula devamlılık olarak ele almıştır (Jarolmen, 2017; Yeşilkayalı & Meydan, 2016; Dupper, 2013).

1923’te New York Refah Fonu Amerika çapında kırsal bölgelerde ve şehir okullarında 30 okul sosyal hizmet uzmanının görev alması için finansal destek sağlamıştır (Dupper, 2013). 1920’lerin başlarında eş zamanlı olarak başlatılan Çocuk Suçluluğunu Önleme Genel Refah Programı ve Ruh Sağlığı Hareketi’yle okul sosyal hizmet uzmanları dikkatlerini, öğrencilerin intrapsişik ve kişisel sorunlarına çevirmiş, bu durumla sosyal hizmet uzmanlarını için terapötik rolleri başlamıştır (Yeşilkayalı & Meydan, 2016; Jarolmen, 2017).

1929 Büyük Buhran döneminden itibaren muhtaç ailelere yiyecek, giyim ve konut gibi temel ihtiyaçların ve sosyo-ekonomik koşulların değişmesiyle birlikte

(Jarolmen, 2017), okul sosyal çalışmacılarının kaynaklara erişimini sağlamaları ve aracı olmaları ön plana çıkmaya başlamıştır (Yeşilkayalı & Meydan, 2016).

1955'te NASW (National Association of Social Workers) kanunları, okul sosyal hizmet uzmanlığının oluşturulması için temel sağlamıştır (Dupper, 2013). 1960 ve 1970'lere kadar sosyal ve politik alandaki konular ırkçılık, uyuşturucu bağımlılığı, çocuk ihmal ve istismarı gibi konulara doğru yönelmiştir. Bu konularla ilişkili meydana gelen protesto ve şiddet olaylarına yönelik olarak, eğitimde insancıl yaklaşımlara daha fazla vurgu yapılmıştır (Jarolmen, 2017). Bu çalışmalarla birlikte 1975'te ilk defa NASW tarafından okul sosyal hizmeti için önlemeyi önemli bir konu olarak ele alan standartlar oluşturuldu (Dupper, 2013).

1980'lerde okul sosyal hizmeti, engellilere yönelik grup çalışmaları, özel eğitim programlarını ekip çalışması ve değerlendirmeler yoluyla, sınıflandırılmış öğrencilere yönelik olarak hizmet sunma, değerlendirme ve danışmanlık yapmayı da ele almıştır (Jarolmen, 2017).

1990'larda ise okul sosyal hizmeti, eğitimin daha fazla çeşitlilik ve dezavantajlı öğrenci içermesiyle birlikte büyüyerek, uygulama için standartların ve okul sosyal hizmeti uygulamaları için yeterlilik gereksinimlerinin oluşturulması zorunlu hale gelmiştir (Yeşilkayalı & Meydan, 2016). 1994'te NASW ilkokul sosyal hizmetini başlatmış, yine aynı yıl Amerikan Okul Sosyal Hizmeti Birliği (School Social Work Association of America) NASW'dan bağımsız olarak kurulmuştur (Dupper, 2013)

Günümüzde ise yaşlılık, gençlik, aile ve çocuk refahı, tıp, suçluluk, engellilik, yoksulluk, göç, eğitim gibi farklı alanlarla ilgilenen ve geniş bir uygulama alanına sahip olan sosyal hizmet disiplininin özel bir uygulama alanı olan okul sosyal hizmeti (school social work), öğrencilerin içinde bulundukları gelişim dönemi, sosyo-ekonomik koşulları nedeniyle yaşadıkları sorunların çözümü için ihtiyacı olan hizmetlere ve kaynaklara erişiminin sağlanması ve eğitimlerini başarıyla devam etmelerini sağlanması amacıyla gereken hizmetleri yürütmek üzere okullarda yer alan uygulamaları kapsamaktadır (Özbesler & Duyan, 2009).

Bir başka deyişle okul sosyal hizmeti, öğrencilerin okuldaki sosyal ilişkilerinin bozuk, derse ilgilerinin yetersiz, başarı düzeylerinin düşük olduğu

durumlarda ihtiyaç duyulan hizmete yönelik olarak öğrenciyle, arkadaş ve aile çevresiyle çalışma yaparak, öğrencinin ruhsal, sosyal ve eğitsel sorunlarının çözümlenmesini, derslere ilgisinin ve okuldaki başarısının artmasını amaçlamaktadır (İçer, 2016).

Şeker'e göre okul sosyal hizmeti, Batı'da yaygın olmasına karşın, Türkiye'de yönetsel problemler nedeniyle henüz beklenen düzeyde aşama kaydedememiştir. Çocukların gelişimsel özellikleri, aile ve sosyal çevre ilişkileri gibi değişkenlerin çocukların üzerindeki etkisi bilinmektedir (Şeker, 2014). Oysaki öğretim ortamlarında şiddete, suça yönelme, istismar, çeteleşme, aile içi sorunlar, farklı gelişimsel özellikler gibi çok boyutlu sorunların ele alınmasında profesyonel yaklaşımlara ekip çalışmasına gereksinim vardır. Özellikle öğrencilere ve ailelerine ekip çalışması anlayışında daha iyi hizmet verilebilmesi için mesleki etkinlik odağı, çevresi ya da farklı yaşam durumları içinde birey olan sosyal uyum ve sosyal destek gibi mesleki sosyal çalışmalar yürüten sosyal hizmet disiplininin okul ortamlarında yer alması bir gereksinimdir (İçer, 2016; Şeker, 2014).

Bu bağlamda, bu alanda çalışan uzman, *“eğitim sistemi ve okul ortamlarında eğitim süreçlerine ilişkin mesleki çalışmalarını organize etme, eğitim sürecindeki çocuk, grup ve ailelerin biyo-psikososyal durumları hakkında inceleme ve değerlendirme yapma, mesleki müdahale çalışmalarını yürütme, özel gereksinimli ve risk grubundaki çocuklarla mesleki çalışmalar yapma, eğitsel ve yönetsel süreçlere katılma ve mesleki gelişim faaliyetlerini yürütme, ekip çalışmasında yer alma, ekip/ekipleri yönetme ve tüm bu konularda inisiyatif alma bilgi, beceri ve yetkinliğine sahip nitelikli kişidir.”* şeklinde tanımlanabilmektedir (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, 2017).

Okulda sosyal hizmet uzmanları aşağıdaki gibi çalışmaları yürütebilirler (Duman, 2014):

- Aile içi şiddet yaşayan çocuklar ve aileleriyle yapılacak çalışmalar,
- Engelli çocukların okula gitmelerinin önündeki fiziki, ekonomik ve sosyal engelleri aşma yönündeki çalışmalar,
- Okuldan kaçan çocukların okula geri dönmeleri için yapılacak çalışmalar,

- Suça bulaşmış çocukların okula geri dönüşünü sağlama çalışmaları,
- Çocukların okula devamsızlığını ve okulu bırakmasını önleme çalışmaları,
- Madde bağımlılığını önleme ve madde bağımlılığı olan çocuklarla yapılacak çalışmalar,
- Okulda şiddeti önleme çalışmaları,
- Okul çeteleriyle yapılacak çalışmalar,
- Ailede, sosyal çevrede ya da okulda çocuğa yönelik şiddeti, ihmal ve istismarı önleme ve bu vakalara müdahalede bulunma çalışmaları.

2.4.1. Okul Sosyal Hizmetinin Temellendirildiği Yaklaşımlar

2.4.1.1. Sistemler Kuramı

Sosyal hizmet uzmanları bireylerle, gruplarla, ailelerle ve toplumla çalışırken sistem kuramını kullanmaktadırlar. Sistem kuramı, müracaatçının yaşamındaki kargaşalarını ve ilişkilerini değerlendirebilme amacıyla yaşadığı problemlerin ardına bakmayı vurgulayan sosyal hizmet yöntemidir (Zastrow, 2016).

Krist-Ashman ve Hull'un 2002'de yaptıkları tanıma göre sistem kuramı, işlevsel bir bütünün var olması için bütünün parçalarını oluşturan unsurların düzenli ve birbirleriyle ilişkili bir şekilde bir araya gelmesi durumudur. Sosyal hizmet disiplinde kullanılan sistem kuramının temel amacı, olumlu değişimi yaratmak veya müdahale için sistemi ve sistemin parçalarını tespit etmek ve değerlendirmektir (Teater, 2015).

Temel varsayımları ise aşağıdaki gibidir (Teater, 2015):

- Sistemin bütünü, parçaların toplamından daha fazladır.
- Sistemin parçaları birbirine bağlı ve bağımlıdır.
- Bir sistem doğrudan veya dolaylı bir şekilde diğer sistemlerden etkilenir.
- Tüm sistemlerin sınırları vardır.

- Tüm sistemler dengede ve iç denge durumunda kalmaya ihtiyaç duyar.

Okul sosyal hizmetinde uzmanı, çocuğun içinde bulunduğu veya etkileşim halinde olduğu sistemleri ve bu sistemlerle olan ilişki şekillerini kavramsallaştırarak tespit etmesi ve değerlendirmesi yapacağı müdahale için gereklilik arz etmektedir.

2.4.1.2. Ekolojik Yaklaşım

Ekolojik yaklaşım, birey ve çevresi arasındaki bağıllık, karşılıklı bağımlılık ve mevcut uyum düzeyini inceleyen yaklaşımdır. Bu yaklaşım her bireyin olumlu bir uyum düzeyine sahip olduğunu böylelikle her bireyin uyum gösterebilme, stres düzeyini azaltma ve olumlu gelişimini sağlayabileceğini varsayar (Teater, 2015). Bu yaklaşım insanlar ile sosyal ve fiziksel çevreleri arasındaki bozuk etkileşimi vurgulayarak ve kavramsallaştırarak eğitimi ve reformu birbiriyle bağdaştırır (Zastrow, 2016).

Okul sosyal hizmeti uzmanı, sistemler kuramını ve ekolojik yaklaşımının çevresi içerisinde birey anlayışını temel alarak, çocuk odağında çocuğun kendi sorunlarıyla başa çıkma ve problem çözme becerisini geliştirmeyi; çocuğun etkileşimde olduğu aile, çevre ve okul gibi sistemlerle ve bu sistemlerle olan ilişkilerini göz önünde bulundurarak ihtiyaç duyulan hizmet ve kaynaklara erişimini sağlayabilir ve hatta bu sistemler üzerinde çocuğun yüksek yararına uygun olacak şekilde değişiminin yapılması üzerine çalışabilir.

2.4.1.3. Güçler kuramı ve Güçlendirme

Güçlendirme Barker tarafından “bireylere, ailelere, gruplara ve topluluklara; bireysel, bireylerarası, sosyo-ekonomik ve politik güçlerini arttırma ve durumlarını iyileştirmeye doğru bir etki geliştirme süreci olarak tanımlanmıştır (Zastrow, 2016; Barker, 2003).

Güçler yaklaşımı ise, insanların yetersizliklere odaklanan patolojik perspektife zıt bir şekilde, onlardaki yetenek ve güçlü yönlerini tanımlama, kullanma, inşa etme ve destekleme etkinliğidir (Zastrow, 2016).

Güçler yaklaşımı ilkelerinden hareketle okul sosyal hizmeti uzmanı, her çocuğun, ailesinin ve içerisinde bulunduğu diğer sistemlerin güçlerinin var olduğunun; çocuğun içinde bulunduğu sistemde, ihtiyaç duyulan kaynağın var olduğunun; travma, ihmal ve istismar gibi olguların olumsuzluğunun haricinde gerekli değişim için fırsat sunabildiğinin; çocukla ve çevresiyle birlikte çalışarak en iyi hizmeti sunabileceğinin ve çocuklar, kendilerini okul sosyal hizmeti uzmanı tarafından önemsendiğini, yapabilecekleri olumlu gelişmelere inanıldığını bilmeyi istediklerinin bilincinde olmalıdır (Saleebey, 1997; Zastrow, 2016; Duyan, 2012).

2.4.1.4. Gelişimsel Kuramlar

Okul sosyal hizmeti uzmanının çocukla çalışırken gelişimsel kuramları bilgi temeliyle hazırladığı uygulamaların daha verimli olması muhtemeldir. Gelişimsel kuramlardan bahsederken Sigmund Freud'un uyum bozukluğunu gösteren birçok kişinin çocukluk yıllarında başarısız deneyimlere sahip olduğunu ifade ettiği ve yaşa göre, libidonun odaklandığı haz aldığı bölgenin değişimi ile psikoseksüel aşamaların olduğunu ifade eden psikoseksüel gelişim kuramına; Erik Erikson'un "Çocukluk, insanı insanlığa başlatan ilk sahne, kendimize özgü yeti ve eksikleri yavaş, fakat açık bir şekilde geliştiren ve tamamlayan önemli bir ortamdır" düşüncesinden hareketle çocuk gelişimindeki kültürün etkisi üzerinde durduğu psikososyal kuramına ve Jean Piaget'in gelişim sürecinde olan çocukların büyüdükçe, zihinsel ve ruhsal açıdan etkili olan özelliklerin kazanıldığını ifade eden bilişsel gelişim kuramına değinmek yararlı olacaktır (Aydın, 2015; Yavuzer, 2017). Gelişimsel dönemleri yaşlara göre ayrıldığında 4 ana dönem ortaya çıkmaktadır:

- Bebeklik Dönemi: 0- 2 yıl
- İlk Çocukluk Dönemi:2-6 yıl
- Son Çocukluk Dönemi: 6-11 Yıl kızlarda,6-13 yıl erkeklerde

- Ergenlik Dönemi: 11-20 yıl kızlarda, 13-20 yıl erkeklerde

Bebeklik (0-2 yıl) dönemine Freud 0-1,5 yaş aralığını, bebeğin ağız bölgesini haz duygusunu yaşadığı ve doyum aracı olan bölge olarak tanımlayarak, bebeğin bulunduğu dönemi *oral dönem* olarak adlandırmıştır. Erikson'sa 0-1 yaş dönemini *güvene karşı güvensizlik* olarak tanımlamıştır. Ona göre çocukta güven ve güvensizlik algısının gelişimi, gereksinimlerinin anne-baba tarafından ne ölçüde karşılandığı ile ilgilidir. Piaget ise bu dönemi, *duyusal motor dönem* olarak ifade etmiştir. Piaget'ye göre bebek dünyayı organları ve motor hareketleri ile anlamlandırır (Aydın, 2015).

İlk çocukluk (2-6 yıl) dönemini Freud, anal dönem (1,5 ile 3 yaş) ve fallik dönem (3-6 yaş) olmak üzere ikiye ayırmıştır. *Anal dönemde* haz alınan bölge anüs ve çevresidir. Tuvalet eğitimi sayesinde kendi iradesini kullanabileceğini fark eden çocuğun kişilik gelişimi için önem arz etmektedir. *Fallik dönemde* ise haz aldığı bölgesi cinsel organıdır. Çocuk kendi bedenini ve karşı cinsin bedenini incelemektedir. Erkek çocuk babasıyla, kız çocuk ise annesi ile özdeşim kurmaktadır. Edison'da ilk çocukluk dönemini özerkliğe karşı kuşku ve utanç (1-3 yaş) ile girişimciliğe karşı suçluluk (3-6 yaş) olmak üzere ikiye ayırmıştır. *Özerkliğe karşı kuşku ve utanç döneminde* ebeveynler tarafından çocuğa davranışlarını yönetme fırsatı sunulduğunda bağımsızlık duygusu kazanımı sağlanırken, çeşitli yollarla (baskı, tehdit vb.) itaate zorlandığında çocukta utanç ve davranışlarını yönetmede yetersizlik görülmektedir. *Girişimciliğe karşı suçluluk döneminde* ise, çocuk merak ve öğrenime açıktır. Meraklarına karşı ödüllendirici tutumda olan ebeveynler çocuklarında girişimcilik özelliğinin gelişmesine yardımcı olurken, eleştirici ve kısıtlayıcı ebeveyn, çocukta suçluluk duygusunun oluşmasına neden olmaktadır. Piaget ise 2-7 yaş aralığını *işlem öncesi dönem* olarak tanımlamıştır bu dönemde çocuk, bilgiyi sistemli işleyemez. Tek boyutlu düşünce hâkimdir (Aydın, 2015).

Son çocukluk dönemini Freud, *gizil (latent) dönem* olarak tanımlamıştır. Bu dönem 6 yaşından ergenliğe kadarki süreçtir. Çocuk tüm ilgisini, bilişsel ve sosyal becerilerinin gelişimiyle ilişkili olarak öğrenme ve merak duygularına aktarmıştır. Erikson ise bu dönemi *başarılı olmaya karşı aşağılık duygusu* (6-12 yaş) olarak tanımlamıştır. Bu dönemde öğrenme ve üretmede başarılı olmak

isteyen çocuklar, desteklendiğinde güven ve çalışkanlık duygusu kazanırken, yaptıkları beğenilmediği veya eleştirildiği durumlarda aşağılık duygusu gelişmektedir. Piaget'e göre 7-11 yaş aralığı *somut işlemsel dönemdir*. Akılcı düşünme ve mantığın kullanılması dönemin temel özelliklerindendir (Aydın, 2015).

Ergenlik dönemini Freud *genital dönem* olarak isimlendirmiştir. Freud'a göre bu dönemde cinsel organlarla duygular arasındaki bağı keşfeden ergen, karşı cinsle sağlıklı romantik ilişki kurabilmektedir. Erikson'a göreyse bu dönem, 12 ile 18 yaş arasını *kimlik kazanımına karşı kimlik krizi* dönemidir. Bu süreçteki ergenlerin kimlik arayışına yardımcı olacak imkanların tanınması durumunda yaşadıkları karmaşa çözüme kavuşacaktır. Piaget'ye göre 11- 20 yaş aralığı *soyut işlemsel dönemdir*. Bu dönemin en belirgin özelliği, varsayım niteliğinde olan düşünme yapısının gelişimidir (Aydın, 2015).

2.4.1.5.Bağlanma Kuramı

Bowlby'nin bebeklik döneminde oluşarak etkilerinin yetişkinlik döneminde dahi görülebildiği bağlanma kuramında, psikososyal ve bilişsel açıdan gelişiminin bütün olduğunu ifade etmiştir. Annesiyle karşılıklı halinde olan etkileşim çocuk, yaygınlaşmış davranış ve beklentiler geliştirmektedir. Ainsworth, bebeklik dönemindeki bağlanma stillerini güvenli bağlanma ve güvensiz bağlanma olarak tanımlamıştır. Güvenli bağlanmayı sağlayabilmiş çocuk, stres duygusuyla başa çıkarak kolaylıkla sakinleşmekte ve çevresiyle ilgilenmektedir. Güvensiz bağlanma türlerinden olan kaçınan bağlanmada çocuk bakımını sağlayan ebeveynini yok sayma davranışı içerisindedir. Diğer güvensiz bağlanma türü olan kaygılı tutarsız bağlanma ise, çocuk bağılılık duydukları bireyin yokluğunda stres ve huzursuzluk yaşamakta, bağlandığı bireyin varlığında ise kolaylıkla sakinleşememe durumu söz konusu olmaktadır. Yaşam olayları çocukların bağlanma davranışı üzerinde etkilidir (Aydın, 2015).

Ebeveynlerin veya çocuğu yetiştiren bireylerin, çocuğu algılamaları ve çocuk-çevre etkileşiminin sonucunda yaşam boyu etkileri görülen bir süreç olduğu

okul sosyal hizmeti uzmanı tarafından göz önünde bulundurması gereken kuramlardandır.

2.4.1.6. Kanıta Dayalı Uygulama

Kanıta dayalı uygulama, bireylerin bakımıyla ilgili karar verirken, en iyi kanıtın bilinçli, belirgin ve mantıklı kullanımı olarak tanımlanmaktadır. Bu uygulamada, problemin değerlendirilmesi, müdahale edilmesi ve müdahalenin değerlendirilmesi ve sonuçların paylaşımını geçerli ve tutarlı araştırma metotları kullanılarak gerçekleştirilmesi sağlanır (Jarolmen, 2017).

Okul sosyal hizmeti bağlamında kanıta dayalı uygulamalar kanun, yönetmelik ve yönergelerin, deneysel olarak desteklenen tedavi kitapçığı ve protokollerin, çocukların sosyal, psikolojik ve ekonomik profillerinin müdahaleye yönelik en iyi yola ilişkin görüş birliğinin kullanıldığı çalışmalardır (Jarolmen, 2017).

2.4.1.7. Bilişsel Davranışsal Kuram

Bilişsel Davranışçı Terapi davranışsal koşullanma, öğrenme ve bilişsel teorileri temel alan bir yaklaşımdır (Thomlison & Thomlison, 2011). Bilişsel davranışçı terapi, bir araya geldiklerinde psikolojik stres ve bozukluklarına neden olan duygu, düşünce ve davranışların etkileriyle ilgilenmektedir (Teater, 2015).

Okul sosyal hizmeti uzmanı bu terapi yöntemini kullanarak, günümüze ve çocuğun yaşadığı soruna ilişkin duygu, düşünce ve davranışlarla ele alınıp sorunun bütününe odaklanarak, sorunun nedenselliğinden ziyade mevcut koşullardaki en uygun çözümün belirlenmesinde katkıda bulunmaktadır (Jarolmen, 2017).

2.4.1.8. Çözüm Odaklı Terapi

Çözüm odaklı uygulama, müracaatçıların mevcut güçlerini arttırmayı ve sorunların artık sorun olmaktan çıktığı bir gelecek hakkında farkındalığının sağlanması yönünde yapılan kısa süreli çalışma modelidir (Teater, 2015).

Okul ortamında çözüm odaklı terapi sıklıkla madde kullanımı, anksiyete ve depresyon yaşayan ya da davranış bozukluğu gösteren çocuklarla çalışılırken ruh sağlığına odaklanılarak kullanılmaktadır (Jarolmen, 2017).

2.4.1.9.İçruhsal (İntrapsişik) Hümerizm Kuramı

İntrapsişik kuram, çocuğun kendi davranışlarını kendi başına düzenleyebilmesi için bir temel geliştirmesine yardımcı olan ve çapraz ortamları genelleştiren bir mekanizma sağlama kuramına dayanmaktadır (Jarolmen, 2017).

Çocuğun içinde bulunduğu ortamdaki olumsuz olay ve olgulara dahi çocuğun olumlu ilişkiler geliştirmesine, çocukla çalışan meslek elemanlarının (öğretmen, sosyal hizmet uzmanı, psikolog gibi) çocuğa yönelik davranışlarını düzenlemesine yardımcı olarak, çocuğun eğitime kazandırılması ve akademik başarısının artması sağlanabilmektedir.

2.4.1.10.Oyun Terapisi

Oyun terapisi, kavramı oyun tekniklerinden faydalanarak çocukların ihtiyaç duyduğu müdahalelerin yer aldığı terapi çeşididir. Oyun terapisi, uygulayıcı açısından tercih edilen, çocukların problemleriyle veya endişeleriyle başa çıkabilmelerine yardımcı olan bir yöntemdir (Teater, 2015).

Sıklıkla kullanılan yöntemlerden olan oyun terapisi aracılığıyla çocuk, rahat ve güvenli bir ortamda gözlemlenebilmekte, duygu ve düşüncelerini oyun yoluyla aktarımda bulunarak karşılaştığı problemlerle başa çıkabilmesini kolaylaştırmaktadır.

2.4.1.11.Kriz Teorisi

Kriz teorisi, kriz durumunun üstesinden gelme amacıyla müracaatçının güven ve problem çözme seviyelerini artırılması için bireyin güçlü yönlerine odaklanan müdahale yöntemidir (Teater, 2015).

Çocukların evlerinde, sosyal çevrelerinde, okullarında veya ülke çapında yaşanan olaylardan dolayı okul ortamlarında kriz durumu söz konusu olmaktadır. İntihar, ölüm, evden veya okuldan kaçma, çocuklar arası ciddi sonuçlar doğurabilen şakalar, ihmal ve istismar durumu, yangın veya yangın alarmı ve hatta bomba ihbarı gibi krize kaynaklık eden olaylar nedeniyle, okul sosyal hizmet uzmanının kriz teorisini kullanarak etkili müdahale programını oluşturması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

2.4.2. İstismarın Önlenmesinde Okul Sosyal Hizmetinin Rolü

Yoksulluk, şiddet, istismar, hastalık, engelli olma, göç, suça yönelme gibi sorunlar çocukların okul başarıları ve eğitime sürekli katılımlarını etkileyen önemli gerekçelerdendir. Bu nedenle çocukların ve ailelerinin yaşadıkları problemlerin ele alınabilmesinin yanı sıra, risk altındaki çocukların korunabilmesi için okul ortamlarındaki sosyal hizmetler ve danışma hizmetleri önem arz etmektedir (Özbesler & Duyan, 2009).

Cinsel istismarın tespiti aşamasında, elde edilebilen kanıtların yetersizliği, yanlış beyan edilen veriler ve toplumsal değerler istismarın göz ardı edilmesine sebep olabilmektedir. İstismarın göstergeleri atlandığında veya bildirimi yapılmadığında ciddi büyüklükte olumsuz sonuçları olabilmektedir. (Ovayolu, Uçan, & Serindağ, 2007). Bu nedenle, çocuk istismarı olgusunu multidisipliner yaklaşımla ele almak ve bu yaklaşımın bir parçası olarak çocuk ve ailelerle yapılacak önleme çalışmalarında ekip çalışması önem kazanmaktadır.

İngiltere'deki Ulusal Sağlık ve Klinik Mükemmellik Enstitüsü'nün (NICE) hazırladığı rapor, çocuk istismarı ve ihmali multidisipliner yaklaşımda hazırlanarak ilgili disiplinlere rehber niteliğindedir. Raporda çocuklarla çalışan sosyal hizmet uzmanlarına yönelik asgari önerileri ise şunlardır (The National Institute for Health and Clinical Excellence, 2017; Smith, 2017):

- Çocuklar daha fazla istismardan korunmalı,
- Deneyimlerini keşfetmek ve duygularını ifade etmeleri için desteklenmeli,

- Duygusal olarak dayanıklılığı ve istismarla başa çıkma stratejileri dâhil olmak üzere erken psikososyal destek sağlanmalı,
- Fiziksel sağlık ihtiyaçlarını tespit edilmeli,
- Mental sağlığı için ihtiyaç duyulan destek belirlenmeli,
- Gelecekte yaşayabilecekleri muhtemel bir istismar riskini azaltmak için çocuklarla çalışma yapılmalı.

Sosyal hizmetin alanlarından biri olan okul sosyal hizmeti (School Social Work), rehberlik servisi ile bir ekip çalışması içinde öğrencilere, ailelere, öğretmenlere yönelik olarak öğrencilerin yaşadığı bireysel, sosyal ya da ekonomik olarak yaşadıkları problemlerine yönelik faaliyetlerin uygulanması yoluyla çocukların gelişimini sağlıklı tamamlamaları ve eğitim sürecini en verimli şekilde geçirmesi amacıyla çalışmalar yapan sosyal hizmet alanıdır (Duman, 2011).

Okul sosyal hizmeti, çocuğun güvenli bir çevrede yetişmesini engelleyen “riskli durumların” erken tespiti ve ortadan kaldırılması için çalışmalar yaparak öncelikle “çocuk riskli duruma maruz kalmadan çocuğu korumayı” amaç edinmiştir. Okul sosyal hizmeti bu yönü ile de sosyal hizmet mesleğinin “koruyucu-önleyici işlevini” yerine getirmektedir (Duman, 2014).

1990 yılında Türkiye tarafından da imzalanan Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin 34. Maddesi gereğince, çocuğu, her türlü cinsel sömürüye ve cinsel istismara karşı koruması gerektiğinin belirtilmesinin yanı sıra diğer tüm olumsuz olay ve olgulardan uzakta kendilerini gerçekleştirebileceği şekilde büyütülmesi öngörmektedir (Yeşilkayalı & Meydan, 2016; Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1990).

Risk altında olan çocukların istismara uğraması ortamını oluşturan faktörlerinin tespit etmek, makro düzeyde yapılacak toplumsal çalışmalar, çocukların iyilik hallerinin sürdürülmesi ve desteklenmesi açısından oldukça önemlidir (Yolcuoğlu, 2010) Bu noktada okul sosyal hizmeti ve okul ortamlarına görev alan sosyal hizmet uzmanları oldukça önem kazanmaktadır.

İstismara maruz kalan ya da istismar riski olan çocuklarla çalışırken görev alan sosyal hizmet uzmanı, vaka incelenmeye başladığı andan itibaren aktif rol oynamaktadır. Aile ve çocukla ilk görüşme ve psikososyal öykünün alınması,

raporlanması, ilgili kurumlara bildiriminin yapılması, telefonla, ev, okul gibi çocuğun etkileşim halinde olduğu kurumlara ziyaret gerçekleştirerek sürecin takibi sosyal hizmet uzmanı tarafından yapılmaktadır (Beyazova & Şahin, 2007).

Okul sosyal hizmeti uzmanları çocukların eğitim ihtiyacı analizlerinin yapılması, risk altındaki çocuklar ve çocukların aileleri ile çalışılması, aile ve okul arasında sağlıklı iletişim kurulabilmesinin sağlanması, öğrencilerin sosyal çevrelerinin incelenmesi, gereken durumlarda ilgili diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirme yapmayı ve yönlendirme sonrasında takibinin yapılması gibi görev ve sorumlulukları bulunmaktadır (Gökgöz & Kesgin, 2015). Ayrıca çocukların ve ailelerinin spesifik yaşam durumlarında birbirlerine destek olmalarını sağlayan sosyal hizmet uzmanları grup çalışmacısı, arabulucu, savunucu, olgu yöneticiliği gibi rollerini sıklıkla kullanmaktadırlar.

Sosyal hizmet uzmanlarının, çocukların dönemsel gelişimlerini destekleyecek eğitim programları ve sosyal aktivite programları hazırlama, ebeveyn, çocuk ve okul ilişkisinin etkili ve uygun iletişimde olabilmeleri açısından bireylerin beceri kazanımı sağlamalarına ilişkin faaliyetlerde (Özbesler & Duyan, 2009) aile irtibat görevlisi, program araştırma uzmanı, danışman, eğitimci, uzlaştırmacı, destekleyici rolleri vardır (Zastrow, 2016).

Çocukların eğitim süresince yaşayabilecekleri akademik anlamda başarısızlıklarını ve devamsızlığının önlenmesi, erken yaşta okul terkinin ve eğitimsizliğin önlenmesi, istismar riski altında olan veya istismara uğramış çocuklara yönelik çalışmaların yapılması, madde bağımlılığı ile mücadele çalışmaları, intihar ve intihar teşebbüsleri ile ilgili olarak çocuklar ve ailelerine sunulan hizmetlerde (Özbesler & Duyan, 2009) sosyal hizmet uzmanı; şiddeti önleme uzmanı, ruh sağlığı danışmanı, alkol ve madde bağımlılığı uzmanı, görüşmeci, aktivist, vaka çalışmacısı, devamsızlık sorumlusu, bireysel ekip planı ekip üyesi, davranış uzmanı, sistemi değiştirme uzmanı gibi rollerini de kullanabilmektedir (Zastrow, 2016).

Ülkemizde korunmaya ihtiyacı olan çocuklar ve çocuk istismarı konusu, sosyoekonomik değişiklikler, göç, kentleşme, işsizlik ve yoksulluk gibi toplumsal değişime neden olan unsurlarla ailelerin karakteristik özellikleri, yapısı, işlevleri ve sosyoekonomik profilleri vb. etkileşiminin sonucudur. Çocukların istismardan

korunması için öncelikle “erken müdahaleyi” temel alan koruma programları ile mümkündür. Bu programlar sayesinde çocuğun ve ailenin yaşam koşullarını iyileştirmesi, yaşam kalitesini artırması, çocuğun gelişimini sağlıklı olarak sürdürebilmesi ve çocuk istismarına neden olabilecek risklerin oluşmasını önlemesi beklenmektedir (Yolcuoğlu, 2010).

2.5. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Bu başlık altında literatürde yer alan yurtiçinde ve yurtdışında yapılan araştırmayla benzer amacı niteliği olan çalışmalardan bazılarının yer verilmiştir.

2.5.1. Konuyla İlgili Olarak Türkiye’de Yapılan Bazı Araştırmalar

Ziyalar’ın, 1985 yılından beri Kanada, ABD ve Fransa’da çok sayıda okulda kullanılan “Evet-Hayır Duyguları” isimli cinsel istismara yönelik eğitim materyalini Türk çocuklarına uyarladığı doktora çalışması yapılmıştır. Uyarlanan eğitim modelinin 6-12 yaş arasındaki çocuklara uygulanabilirliği konusunda öğretmen ve ebeveyn görüşleri alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre her iki grup da programın uygulanması gerektiğini kanaatindedir. Çalışmanın detaylarına bakıldığında materyal öğretmen grubu tarafından, ebeveynlere oranla biraz daha ürkütücü ve buyurgan bulunmuştur. Araştırmanın bir diğer sonucu ise programın bir cinsel eğitim programı olduğu, cinselliğe ait terimlerin kullanıldığı ve cinsel istismarın açık tarifinin yapıldığı görüşüne yakın olan grubun öğretmen grubu olmasıdır. Ancak her iki grup da kültürel farklılıkları göz ardı ederek, geniş kitlelere uygulanabileceği görüşüne çok katılmamaktadır (Ziyalar, 1998).

Tuğrul ve Artan’ın yaptığı araştırmada çocukların cinsel eğitimi hakkında 665 anneden görüşleri alınmıştır. Araştırma verilerine göre annelerin yarısından fazlasının cinsel eğitimin hakkında bilgi sahibi olmadıklarını belirtirken, yarısına yakın anneninse cinselliği cinsel ilişki olarak ifade etmiştir. Annelerin ciddi bir kısmı cinselliğin ve cinsel eğitimin lise yıllarında başladığı görüşünü paylaşmıştır. Her iki cinsiyetteki çocuklara da cinsellikle ilgili bilgilendirmenin genellikle anneler tarafından yapıldığı ve çocuklarının cinsel konularla ilgili sorularını aile

üyeleri haricindekilerden bilgi almalarını doğru bulmadıklarını bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca annelerin çocukları soru sormadan bilgi vermeyi düşünmedikleri; cevapladıklarındaysa utandıkları öğrenilmiştir (Tuğrul & Artan, 2001).

Kocatürk'ün 2002'de yaptığı araştırmasında okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin cinsel eğitimle ilgili görüş ve hizmet içi ihtiyaçlarını araştırmıştır. Elde edilen bulgularda öğretmenlerin çoğu, cinsel eğitimin sağlık bilgisi eğitimi dâhilinde işlenmesi gerektiğini, 3 yaşından itibaren cinsel eğitimin verilmesi gerektiğini ifade ederken, yaklaşık yarısının cinselliğin söz konusu olmasının veliler tarafından olumsuz değerlendirebileceğini düşünmektedir. Ayrıca öğretmenlerin çoğunluğu cinsel eğitim ile ilgili yöntem bilgisi almayı istemelerinin yanı sıra yöneticilerin çoğunluğu da cinsel eğitime olumlu bakmakta ve konuyla ilgili öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyacı olduğu düşüncesine sahip oldukları bilgileri edinilmiştir (Kocatürk, 2002).

Akgiray'ın, 8-10 yaş aralığındaki çocuklar ve velilerinin katıldığı çocuk istismarı temalı araştırmasında, çocuklara ve velilerine, 16 maddelik bir envanter ile ön test yapıldıktan sonra, vaka üzerinden gidilen 20 dakikalık eğitim verilmiş ve eğitimin etkililiği yapılan son test ile ölçülmüştür. Bulgular, istismar konulu bilgilendirmenin hem çocuklarda hem de velilerinde bilgi düzeyini arttırdığını ve istismarı önleme yöntemi olarak eğitimin etkili bir yöntem niteliğinde olduğu görülmüştür. Ön test sonrasında çocukların hiçbirinin istismar hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmadığı ve okullarında istismar, istismarın etkileri ve önleme yolları ile ilgili bilgi verilip verilmediği hakkında bilgilerinin olmadığı; ebeveynlerinse konu hakkındaki bilgilerini çocuklarına aktarmaktan kaçındıkları bilgisi alınan sonuçlar arasındadır (Akgiray, 2007).

Uçar ise 2014'te yaptığı çalışmada; bilişsel süreç yaklaşımıyla temellendirdiği cinsel istismarı önleme öğretim programı aracılığıyla mental retardasyonu olan bireylerin cinsel istismarı önleme becerilerini geliştirmedeki etkililiği incelemeyi hedeflemiştir. Bu amaca yönelik olarak ortaokula giden 3 kadın öğrencisiyle yapılan çalışmada, materyal olarak kullanılan eğitim programında cinsel istismarı betimleyici öyküler ve resimler kullanılmış ve cinsel istismarı önleyici davranışlardan bahsedildiği bilgisine ulaşılmıştır. Araştırmacı,

bilişsel süreç yaklaşım bağlamında hazırlanan program aracılığıyla araştırmanın tüm katılımcılarına cinsel istismarı önleme becerisi kazandırılmasında etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır (Uçar, 2014).

Aksel'in ve Yılmaz Irmak'ın 2015'te öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı hakkındaki bilgi düzeyleri ve deneyim durumları üzerine yaptıkları araştırmaya aralarında sınıf öğretmenleri, branş öğretmenleri ve okul psikolojik danışmanlarının olduğu 100 öğretmenin katılımıyla sağlamıştır. Yapılan çalışmaya göre, öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı hakkındaki aldıkları üniversite eğitimlerin ve hizmet içi eğitimlerin yetersiz olduğu yönündedir. Ayrıca öğretmenlerin cinsel istismarın bildirimi konusunda da yetersiz bilgiye sahip olduğu alınan bilgiler arasındadır (Aksel & Yılmaz Irmak, 2015).

2.5.2. Konuyla İlgili Olarak Yurtdışında Yapılan Bazı Araştırmalar

Nemerosfs'ın 1991 yılında çocuk cinsel istismarının önlenmesi amacına yönelik olarak öntest ve sontest aşamalarıyla hazırladığı araştırmaya 3-6 yaş arasındaki çocuklar ve okul öncesi öğretmenleri katılmıştır. Araştırma bulgularına göre okul öncesi öğretmenleri, öğretmenlere yapılan eğitim programı sonrasında çocuk cinsel istismar kavramları ve önleme becerileri hakkında bilgi artışı gösterdiği bilgisine ulaşılmıştır. Öğretmenlerin ön test verileri, öğretmenlerin eğitim süreleriyle öğretmenlerin programdaki en son test verileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmasına karşın deneyim ile anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. 3-6 yaş aralığındaki cinsel istismarı önleme kavram ve beceri konusunda eğitimi alan çocukların ve aynı yaş grubundaki eğitim almayan çocuklara kıyasla aldıkları cinsel istismarı önleme kavram ve beceri puanlarının yüksek olduğu bilgisi edinilmiştir. Ayrıca dört, beş ve altı yaşındaki çocuklar, üç yaşındaki çocuklardan anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları, ancak cinsiyet açısından anlamlı bir fark olmadığı alınan diğer bilgiler arasındadır. Yapılan araştırmadan hareketle Nemerosfs'a göre çocuk cinsel istismar önleme programlarının uygulanması, dört yaş ve üstü çocuklar için etkili olabileceği görüşündedir (Nemerosfs, 1991).

Barron ve Topping'ın çalışmasında 1990-2002 yılları arasında geliştirilen 22 okul temelli çocuk cinsel istismarı önleme programlarının etkililiği

araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, okul temelli istismar önleme programlarının, çocukların farkındalık düzeylerini ve çocuk cinsel istismarını önleme becerilerini artırmada etkili olduğunu göstermiştir. Bazı araştırmacılar istismarın açıklanmasının bu programların en geçerli ve güvenilir ölçütü olduğunu iddia etmişlerdir. Bu bağlamda bile, önleme programları karşılaştırıldığında, istismarı açıklama oranları arasında hala büyük bir tutarsızlık olduğu görülmüştür. Genele bakıldığında, önleme programlarının, bireysel müdahalelerde kendini koruma bilgilerinde küçük bir artış olduğu görülmüştür. Bu küçük artışın altında, çocukların programlara getirdiği ya da etkinlik çalışmalarının çocukların tutumları ve inançları üzerinde yüksek ön bilgi düzeylerine sahip olabileceği öne sürülmüştür. İncelenen bazı araştırmalarda, bazı bedeni koruma kavramlarının tüm çocukların öğrenmesi için daha zor olduğunu ifade edilmiştir. Bazı çalışmalarda ise, çocukların aile bireyleri de dâhil olmak üzere çocuğun güvenilir gördüğü yetişkinlerin de istismar edebileceğini anlamakta güçlük çektiği alınan bilgiler arasındadır (Barron & Topping, 2008).

Chambers'in yaptığı nitel çalışmanın amacı ise, çocukların cinsel istismarını önlemek için en iyi eğitim stratejilerini belirlemek ve eğitimin çocuk cinsel istismarını önleyip önleyemeyeceği sorusuna yanıt aramaktır. Araştırma, üç vaka çalışmasıyla 36 konferans katılımcısının açık uçlu görüşmeleri ve üç katılımcı ile yapılandırılmış görüşmeleri içermektedir. Çalışmanın veri toplama araçları ise bir anket ve altı sorudan oluşan bir röportajdan oluşturulduğu görülmüştür. Araştırma bulguları, bilgi teorisine dayanan eğitimin, çocuk cinsel istismarının sona ermesinin anahtarı olduğunu göstermiştir. Chambers'e göre, gelecek araştırmalara ihtiyaç duyulmasına rağmen eğitimciler çocuk cinsel istismarı eğitiminin önemli bir caydırıcı olduğu ve konu ile ilgili bilgi, beceri, kavram, tutum ve değerlerin sosyal bilimlere başta olmak üzere derslere de entegre edilmesi gerektiğini öne süren bu çalışma, temel alınabilir. Ayrıca çalışmaya verilerine göre, bu tür bir entegre eğitim yaklaşımının çocukları etkileyebileceğini ve cinsel istismarın tespit edilmesi ve önlenmesine yönelik farkındalığın artması hususunda güvenilir bir yöntemdir (Chambers, 2013).

Martin, Brady, Kwhali, Brown, Crowe ve Matouskova'nın 2014'te hazırladığı rapor, sosyal, bölgesel ve demografik bir karışımı temsil eden altı

farklı İngiliz Yerel Yönetiminin sosyal hizmet uzmanları, yöneticiler ve Koruma Kurulu Başkanları ile yapılan araştırmaya dayanmaktadır. Araştırmada bir dizi bireysel ve küçük grup mülakat ekibiyle, genel anlamda istismara uğrayan çocuklarla çalışmanın zorlukları ve özelde ise cinsel istismar deneyimi olan bireyler hakkında yapılmıştır. Çalışma, sosyal hizmet uzmanlarının cinsel istismara uğramış çocuklarla çalışma konusundaki güvenlerinin, bir takım önemli değişkenlerden etkilendiğini ortaya koymuştur. Bunlar arasında sosyal hizmet uzmanlarının eğitime erişimi, akran ve yönetim desteği ve denetimi, çocuklara yönelik cinsel istismar vakalarını yönetme deneyimi ve cinsel istismara uğramış çocuklarla yapılan önceki doğrudan çalışma deneyimleri yer aldığı öğrenilmiştir. Eğitimin, çocukların güvenliğini sağlamada her zaman uygun olmadığına dair genel bir inanın aksine sosyal çalışmacılara göre, çocuklarla ve aileleriyle multidisipliner anlayışla faaliyetler yürüterek, doğrudan ve destekleyici nitelikteki çalışmalara önem verilmesinin yanı sıra, cinsel istismarla karşılaşmadan önceki süreçlere ve unsurlara daha fazla odaklanılması gerektiği alınan bilgiler arasındadır. Araştırma verilerine göre belirlenen önerilerden bazıları ise şunlardır: çocuk cinsel istismarına ilişkin olarak, çocuğun yüksek yararı için multidisipliner çalışmalarda rollerini ve yetkilerini açıkça belirten sosyal hizmet uzmanları için uygulama rehberliğinin geliştirilmesi ve program sağlayıcıların nitelikli çocuk cinsel istismarına yönelik eğitimi için tutarlılığın sağlanması amacıyla işbirliği yapmasıdır (Martin, Brady, Kwhali, Brown, Crowe, & Matouskova, 2014).

Martin'in 2016'da yaptığı çalışmada yetişkinler için hazırlanan cinsel istismarı önlemeye yönelik sınıf içi ve çevrimiçi eğitim modellerinin yetişkinlerin tutum ve davranışları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma verilerine göre sınıf içi yapılan eğitimlerde cinsel istismar ve sağlıklı cinsel gelişimi ile bireyin kullanabilecek stratejileri kazanmada belirgin artışlar söz konusuysa, çevrimiçi eğitime katılan grubun benzer yükseklikte başarı gösteremediği görülmüştür. Ancak her iki eğitim yönteminin de cinsel istismarı önleme çalışmalarında etkili olduğu alınan bilgiler arasındadır (Martin E. K., 2016).

Ogunjimi, Oliveira, Vasconcelos ve Silva'nın çalışması ise çocuklarda cinsel istismarın önlenmesinde, çocuklara, ergenlere, öğretmenlere ve ebeveynlere yönelik programlara vurgu yaparak, yapıcı okul temelli eğitim programlarının

önemini ve kapsamını anlama amacıyla 2010-2017 yılları arasında İngilizce, Portekizce ve İspanyolca olarak yazılan makalelerin değerlendirilmesi üzerinedir. Çeşitli veri tabanları kullanılan çalışmada 6'sı ABD'de, 2'si Kanada, 2 Brezilya ve sekiz farklı ülkede gerçekleşmiş olan 8 çalışma olmak üzere toplamda 18 araştırma uygun bulunarak incelenmiştir. İncelenen araştırmalarda, ebeveynlerin ve öğretmenlerin, çocuk cinsel istismarın erken tespitinde iletişim becerilerinde pozitif artış ve öz saygının artmasıyla ilişkisinin önemi ortaya koyulmuştur. Bu bilgilere göre yapılan bu incelemede önleme programlarının iyi planlanmış ve yeterli bir şekilde yürütüldüğü takdirde etkili olabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Ogunjimi, Oliveira, Vasconcelos, & Silva, 2017).

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1.ARAŞTIRMA MODELİ

Bu çalışmada son çocukluk döneminde olan çocuklara yönelik olarak örnek bir cinsel istismar eğitim modeli ile çocukların cinsel istismar hakkındaki farkındalık düzeylerinin değişimini gözlemlemek amaçlandığından, bilimsel araştırma yöntemlerinden deneme modeli kullanılmıştır.

Bilimsel araştırmalarda deneme modeli, neden-sonuç ilişkisini belirlemek amacıyla bilimsel yöntemde belirlenen sınavıcı ölçütlerin öngördüğü verilerin araştırmacının kendi kontrolü altında üretilip değerlendirildiği; bağımlı (sonuç, problem), bağımsız (sınanan olası neden/sebebe) ve kontrol (denenmeyen olası nedenler) değişkenleri ile kurgulanan bir ortam düzenlemesidir (Karasar, 2016). Bir araştırmanın deneme sayılabilmesi için araştırmacı, bağımsız ve kontrol değişkenlerini dilediği gibi değiştirebilmeli; bu değiştirmelere kontrollü koşullarda, yani bilinen değerleri alacak şekilde yapılabilmesi; yaptığı değişikliklerin etkisini bağımlı değişken üzerinde gözlemleyebilmelidir (Karasar, 2016). Bu bağlamda çalışmanın bağımlı değişkenini çocukların cinsel istismara yönelik farkındalık düzeyi oluştururken, bağımsız değişkeni ise cinsel istismarı önleyici farkındalık eğitimi olmuştur.

Araştırmanın çocukların bulunduğu doğal ortamında (eğitim ortamında) gerçekleştirilmiştir. Cinsel istismarla ilgili farkındalık eğitimin etkisini daha net belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada deneme modellerinden tek gruplu öntest-sontest deneme modeli kullanılmıştır. Tek gruplu öntest-sontest deneme modeline geçmeden önce modeli daha iyi kavramak adına ön test ve son testin tanımlarını yapmak faydalı olacaktır.

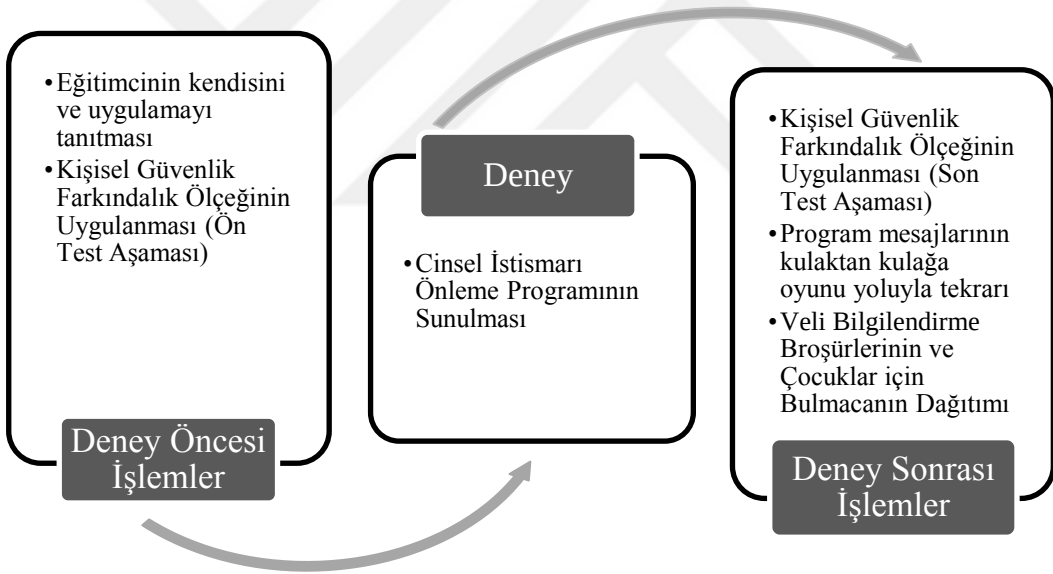
Ön test, bağımlı değişkenin deney öncesi yani grubun herhangi bir müdahaleye maruz kalmadan önce ölçülmesidir. **Son test** ise, bağımlı değişkenin

deney sonrası yani gruba deneysel müdahale yapıldıktan sonra ölçülmesidir (Neuman, 2014).

Tek Gruplu Ön test-Son testli Deneme Modeli: Bu modelde bir grup, bir öntest, bir müdahale ve bir sontest bulunur. Kontrol grubu ve rastlantısal atama bulunmaz. Araştırmacı bağımlı değişkeni müdahaleden önce ve sonra ölçer. Bu modelin dezavantajlı yönü ise bir kontrol grubunun olmaması nedeniyle araştırmacı, ön testle son test arasında sonuca neden olacak müdahaleden başka bir şeyin gerçekleşip gerçekleşmediğini bilemez (Neuman, 2014).

Eğitimin etkililiğini ölçülmesi bakımından ön test ve son test olarak kullanılmak üzere araştırmanın verileri çoktan seçmeli sorulardan oluşan Kişisel Güvenlik Farkındalık Ölçeği (Seydooğulları & Kapçı, 2018) ile alınmıştır. Aşağıda verilen şemada araştırmanın uygulama sürecinde yapılan iş ve işlemlerin akış gösterimi yapılmıştır (Şekil 1).

Şekil 1: Deney Süreci İş ve İşlem Akışı

3.1.1.Araştırmanın Denenceleri

Bu araştırmada amaç başlığı altında verilen araştırma sorularına yanıt bulmak üzere çalışılmıştır. Yapılan çalışmalara yönelik olarak belirlenen araştırma soruları ile aşağıdaki denenceler oluşturulmuştur:

- Katılım sağlayan çocukların deney öncesi farkındalık puanları, cinsel istismarı önleme programı sonrası aldıkları farkındalık puanlarına göre farklılaşacaktır.
- Katılım sağlayan çocukların deney öncesi ve sonrası farkındalık puanları, cinsiyet değişkenine göre farklılaşacaktır.
- Katılım sağlayan çocukların deney öncesi ve sonrası farkındalık puanları, yaş grupları değişkenine göre farklılaşacaktır.
- Katılım sağlayan çocukların deney öncesi ve sonrası farkındalık puanları, geçmişte benzer bir istismarı önleme eğitimine dahil olup olmama durumu değişkenine göre farklılaşacaktır.

3.1.2. Cinsel İstismarı Önleme Programı

Literatür çalışmasının yapılmasıyla 8-11 yaş grubunun gelişimsel özellikleri, cinsel istismara dair uygulanmış eğitim örnekleri ve araştırmaları incelenmiştir. Hazırlanan önleme programının ana konuları öncelikli olarak Macintyre ve Lawlor'un 2016'da çalışmasında yer verdiği etkili bir önleme programına dair önerdiği konular temel alınarak oluşturulmuştur. Bu temel doğrultusunda cinsel istismarı önleme programı, çocukların yaşları ve gelişim özellikleri baz alınarak ilgilerini çekebilecek görsel araçlarla (video, resim ve sunu gibi) zenginleştirilerek hazırlanmış ve farkındalık eğitiminin interaktif olarak uygulanacak şekilde planlanmış olup, aşağıda belirtilen ana konular ele alınarak oluşturulmuştur:

- İstismarın Genel Tanımı,
- Güvenli ya da Tehlikeli Olabilecek Olaylar ve Davranışlar
- Özel Bölgeler ve Özel Bölge Kuralları
- Dokunuşlar
- Sırlar
- Yapılabilecekler

Bu ana konuların programda kullanım şekli bakımından detaylandırılarak konu başlığı, kullanma amacı ve içeriği olarak Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4 Cinsel İstismarı Önleme Programında Kullanılan Konu Başlıklarının Amacı ve İçeriği

Konu Başlıkları	Kullanılma Amacı	Kullanılan İçerik
İstismarın Genel Tanımı	Çocuklara istismarın ne olduğu hakkında bilgilendirme yapmak	Dünya Sağlık Örgütü'nce kabul edilen tanım kullanılmıştır.
Güvenli ya da Tehlikeli Olabilecek Olaylar ve Davranışlar	Çocukların güvenli ve tehlikeli durumları anlaması ve durumlara uygun kendini koruyucu davranış geliştirmesinin sağlanması	Güvenli ve tehlikeli durumlar genel olarak tanımlandı. Örnek olaylar verilmiş, çocukların bu olayların güvenli ya da tehlikeli olduğu ile ilgili görüşleri oyun aracılığı ile alınmıştır. Pekiştirme amaçlı Çocuk İstismarı Çizgi Filmi kullanılmıştır.
Özel Bölgeler ve Özel Bölge Kuralları	Özel bölgelerin yerleri, isimleri ve kurallarının çocuklar tarafından kavranmasının sağlanması	Acil çağrı numaraları ile sağlığı korumaya yönelik örnekler verilerek konuya giriş yapılmış, özel bölgeler ve isimleri eğitici görsel üzerinde açıklanmıştır. Özel bölge kuralları ve bedensel söz hakkı açıklanarak pekiştirme amaçlı Çocuklar İçin Onay videosu izletilmiştir. Ayrıca çocuklara özel bölge kuralları ihlal edildiğinde ne yapacakları sorularak çocukların görüşleri alınmıştır.
Dokunuşlar	Somut olarak ifade edilebilen iyi ve kötü dokunuşların çocuklar tarafından anlaşılması ve ayırt edilmesinin sağlanması	İyi ve kötü dokunuşların tanımı ve hissettirdikleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Ayrıca dokunuşlara örnekler verilerek ve çocuklardan örnek verilmesi istenerek anlatımın pekiştirilmesi sağlanmıştır.
Sırlar	Soyut bir ifade olan sır kelimesinin tanımıyla iyi ve kötü sırların çocuklar tarafından anlaşılması ve ayırt edilmesinin sağlanması	Çocuklara sırrın ne demek olduğu ve her sırrın saklanıp saklanamayacağı sorularak başlanmış, sır ve türlerinin genel tanımı ve hissettirdikleri hakkında bilgi verilmiştir. Ek olarak sırlara örnekler vererek ve çocuklardan örnek vermesi istenerek anlatım zenginleştirilmiştir.
Yapılabilecekler	Çocukların cinsel istismarla karşılaştıklarında kullanabilecekleri koruma becerilerinin geliştirilmesi	Cinsel istismarla karşılaşıldığında çocukların istismarcıya söyleyebileceklerinden ve o anda yapabileceklerinden bahsedilmiş, yaşadığı bu durumu açıklayabileceği kişilerin tayini konusunda çalışma yapılmıştır. Pekiştirme amaçlı Bedenim Bana Ait videosu gösterimi yapılmıştır. Ayrıca çocuklara, kendilerinin güçlü oldukları (örn. süper çocuklar) vurgusu yapılmıştır.

Programın kuramsal dayanağı olarak okul sosyal hizmeti temelinde hazırlanan cinsel istismarı önleme programının yaş gruplara uygunluğu için gelişimsel kuramlara, uygulamanın gerçekleştirilebilmesi amacıyla eğitim ortamını dikkate alarak sistemler kuramına, programa velilerin de dahil edilmesiyle ekolojik yaklaşıma, çocukların cinsel istismarı önleme becerilerini geliştirme ve konuya yönelik farkındalık düzeylerini arttırmaya yönelik olarak kullanılan güçler kuramı ve güçlendirme yaklaşıma öncelikli olarak başvurulmuştur. Bu bağlamda hazırlanan cinsel istismarı önleme programında dört materyal kullanılmıştır. Bu materyaller Cinsel İstismarı Önleyici Farkındalık Eğitimi Sunumu, Çocuklar için Bulmaca, Veli Bilgilendirme Broşürü 1 ve Veli Bilgilendirme Broşürü 2’dir.

3.1.2.1. Cinsel İstismarı Önleyici Farkındalık Eğitimi Sunumu

Cinsel İstismarı Önleyici Farkındalık Eğitimi sunumu istismarın genel tanımı, güvenli ya da tehlikeli olabilecek olaylar ve davranışlar, özel bölgeler ve özel bölge kuralları, dokunuşlar, sırlar ve yapılabilecekler konu başlıkları üzerinden hazırlanmıştır (Ek-1 Cinsel istismarı Önleyici Farkındalık Eğitimi Sunumu).

Eğitim sırasında Çocuk İstismarı Çizgi Filmi (Man, 2016), Bedenim Bana Ait (Starishevsky, 2015) ve Çocuklar İçin Onay (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, 2017) videolarının gösterimi yapılmıştır. Çocuklara yapılan sunum sırasında verilen bilgiler araştırmanın literatüründen (Akgiray, 2007; UNICEF & SHÇEK, 2010) ve diğer çeşitli kaynaklardan (Çocuk ve Bilgi Güvenliği Derneği, 2008; Kutlu, 2014; Polat, 2017; İzmit Rehberlik ve Araştırma Merkezi, 2017) derlenerek oluşturulmuştur.

Çocukların yaş grubuna hitap edebilecek ve eğitim verilerinin aktarılmasını kolaylaştırmak ve çocukların aktif katılımını sağlamak amacıyla oyunlar ve soru-cevaplar kullanılmıştır. Soru-cevaplar program sunumu sırasında sır gibi soyut kavramların tanımı sorularak ve konuların anlaşılması adına çocuklardan örnekler istenerek gerçekleştirilmiştir. Ayrıca program sürecinde iki çocuk oyunu

kullanılmıştır. Kullanılan çocuk oyunlarından ilki, eğitim sırasında uygulanan günlük hayatta yaşanması muhtemel olaylar karşısında yapılan örnek verilen davranışların doğru veya yanlış olduğunu gece-gündüz ve deve-cüce gibi oyunları ile ifade etmeleri sağlanmıştır. Diğer bir oyun yoluyla “kötü sırlar saklanmamalıdır” veya “Özel bölgelerimize kimse bakmamalı ve dokunmamalıdır” gibi eğitimle ilişkili çıktıları kulaktan kulağa oyunuyla tekrarlanarak bilgilerin kalıcı olması hedeflenerek çalışma yapılmıştır.

3.1.2.2. Çocuklar İçin Bulmaca

Farkındalık eğitiminden edinilen bilgilerin daha kalıcı ve hatırlatıcı olabilmesi adına özel bir bulmaca hazırlanmıştır (Ek-4 Çocuklar İçin Bulmaca). Hazırlanan bulmaca çocukların sevebileceği bulmaca türlerinden olan Kelime Avı ve 10 Farkı Bul bulmacalarıyla oluşturulmuştur. Kelime Avı bulmacası yapılan eğitimde sıklıkla yer alan ve çocukların günlük hayatta kullanılan kelimelerden oluşmuştur. Bunlar kelimeler ise onay, tehlikeli, kış, kötü, çizgi film, yaz, oyun, dokunuş, hayır, sır, yabancı, güneş, iyi, güvenlik, koş ve özel bölgedir. Tüm kelimeler bulunduğu program içerisinde doğru davranışlarda takdir amaçlı kullanılan ve program sonu çocukları güçlendirmeye yönelik yapılan vurguya ithafen “Süper Çocuklar” kelime grubuna ulaşarak bulmaca tamamlanmaktadır. Eğitim sonrası yapılabilecek bu aktiviteyle, çalışmanın daha etkili olması ve çocukların kendilerini iyi hissetmeleri amaçlanmıştır.

3.1.2.3. Veli Bilgilendirme Broşürleri

Cinsel istismarı önlemeye dair farkındalık eğitimi sürecine çocukların bakımından sorumlu velileri de dâhil edebilme amacıyla çocuk cinsel istismarıyla ilgili bilgilendirme broşürleri hazırlanmıştır. Broşürlerin hazırlanma sürecinde hâlihazırda çocuğun bakımı ya da eğitiminden sorumlu kişilere konu hakkındaki ihtiyaç duydukları bilgiler sorularak ve konuyla ilgili ihtiyacı ortaya koyan araştırmalar incelenerek broşürde yer alması gereken konular belirlenmiştir. Bu ön çalışma sonrasında velilere yönelik iki broşürün hazırlanmasının uygun olacağı

düşülmüştür. Bu bağlamda ilk broşürde cinsel istismarla karşılaşmadan önce gerekli bilgiler ve yapılabilecekler temasında hazırlanırken, ikinci broşür cinsel istismarla karşılaşıldığı takdirde ihtiyaç duyulan bilgiler ve yapılabilecekler temasında oluşturulmuştur.

Broşürlerden ilkinde çocuk istismarının tanımı (UNICEF & SHÇEK, 2010), cinsel istismarının genel bilgileri (Kara, Biçer, & Gökalp, 2004; Akgiray, 2007; Canadian Centre for Child Protection, 2014), sıklıkla karşılaşılan göstergeleri (İnsan Hakları Derneği; Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Derneği, 2008), genel istatistikî bilgileri (BBC, 2017; TÜİK, 2016) ve çocukları cinsel istismardan korumak için ebeveynlerin neler yapabileceği (Güneş, 2017) konusundaki bilgilere yer verilmiştir.

İkinci broşürde ise, istismar edildiğini açıklayan çocuğa nasıl davranmalı ve nasıl davranmamalı soruları yanıtlanırken (İnsan Hakları Derneği; Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Derneği, 2008); çocuklara yönelik cinsel istismar vakalarının yasal süreci (Bağ & Alşen, 2016; Yanar, 2014), cinsel istismar hakkında doğru bilinen yanlışlar (Simav RAM, 2014) ve çocukların istismarı açıklamada zorlanma nedenleri (İnsan Hakları Derneği; Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Derneği, 2008; Üsküdar RAM, 2014) yer almaktadır.

3.2. VERİ TOPLAMA ARACI

2018 yılında Seydooğulları ve Kapçı tarafından yapılan araştırmada 89 maddeden oluşan “Kişisel Güvenlik Farkındalık Ölçeği” geliştirilmiş, ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. 3. ve 4. sınıfa devam eden 234 kız ve 212 erkek toplam 446 öğrenciden alınan verilerle yapılan araştırmada geçerlik çalışmaları için yapı geçerliği, %27’lik alt-üst grup karşılaştırılması, madde analizleri ve benzer ölçek geçerliği yöntemleri kullanıldığı; ölçeğin güvenilirliği ise iç tutarlılık katsayısının ve test-tekrar test korelasyonunun hesaplanmasıyla belirlendiği görülmüştür.

Ölçeğin yapı geçerliği tetrakorik korelasyon matrisinde açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yöntemiyle bulunduğu görülmüştür. Tetrakorik korelasyon matrisine dayalı açımlayıcı faktör analizi yapılan 89

maddeden oluşan ölçeğin, Varimax rotasyonu ile gerçekleştirilen analiz sonrası eksiltilmesi sonucunda kalan 20 maddenin faktör yüklerinin 0.38 ile 0.79 arasında olduğu ve tek faktörde toplanan bu maddelerin toplam varyansı %41 olduğu öğrenilmiştir. Ayrıca 272 kişiye uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin tümü anlamlı t- değerine sahip olduğundan 0.01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Madde analizi amacıyla alınan toplam puanlara göre oluşturulan alt%27 ve üst%27'lik grupların madde ortalamaları farklarına yönelik yapılan t- testinde, grupların anlamlı farklılıklarının olduğu ($t_{(138)}=36.09$, $p<.001$) ve ölçeğin maddelerinin ayırt edici özelliğe sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin benzer ölçek geçerliği ise Kişisel Güvenlik Farkındalık Ölçeği ile Çeçen Eroğul'un 2013 yılında hazırladığı İyi Dokunuş Kötü Dokunuş Ölçeği uygulanarak pearson korelasyon katsayısı yoluyla analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda toplam puanların 0.66 ($p<.05$) olduğu ve ölçeklerin toplam puanları açısından orta düzeyde ilişkili olduğu bilgisi alınmıştır (Seydooğulları & Kapçı, 2018).

KR-20 formülüyle yapılan iç tutarlılık katsayısı (0.85, $n=80$) ve 79 katılımcıya 4 hafta arayla uygulanan test-tekrar test korelasyonu (0.79, $p<0.01$) yapılarak incelenen ölçek güvenirliğine göre iki uygulamanın puanlarının yüksek düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür. Alınan değerlerinle ölçeğin iç tutarlılık ve kararlılık bakımından gerekli kriterleri sağladığı görülmüştür (Seydooğulları & Kapçı, 2018). Analizlerin sonucunda 20 sorudan oluşturulan ölçekte alınabilecek en yüksek puan 20 iken, en düşük puan ise 0'dır.

Bu çalışmada ise Kişisel Güvenlik Farkındalık Ölçeğine, öntest ve sontest aşamalarında farklı kişisel bilgi soruları (yaş, benzer bir eğitim alıp almadığı ve uygulanan eğitimin katılımcıya hissettiği vb.) eklenmiştir. Yapılan eklemeye, nicel verilere ulaşılmasının yanı sıra nitel verilere de elde edilmiştir.

3.3. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ VE ANALİZİ

Araştırmanın verileri Aydın ilinin Efeler ilçesinde aktif olarak faaliyette olan 3 kişisel gelişim kursunun (etüt merkezi) öğrencilerinden 8-11 yaş arasındaki

çocuklara uygulanması hususunda ilgili kurum ve kişilerden gerekli izinler alındıktan sonra gruplar halinde uygulanarak toplanmıştır.

Verilerin analizi ise SPSS programı aracılığıyla, Kolmogorov-Smirnov Testi ve Shapiro-Wilk Testi ile Normallik Analizi sonucuna göre araştırma sorusunun ilgililiğine göre Wilcoxon işaretli sıralar testi ve Mann Whitney U Testi kullanılarak yapılmıştır.

3.4. ÇALIŞMA EVRENİ VE GRUPLARI

Bu başlık altında araştırmanın evren ve örneklem grubundan bahsedilmiştir.

3.4.1. Çalışma Evreni

Çalışma evreni, araştırmacının doğrudan ya da ondan seçilmiş bir örnek küme üzerinde yapılan gözlemlerden faydalanarak, hakkında görüş bildirebileceği evrendir (Karasar, 2016). Bu araştırmanın evrenini ise Aydın ili Efeler ilçesinde bulunan kişisel gelişim kurslarına (etüt merkezi) devam etmekte olan 8-11 yaş grubu öğrenciler oluşturmaktadır.

3.4.2. Çalışma Grubu

Belirlenen bir evrenden, çeşitli kurallar ışığında seçilen ve seçildiği evreni eden gruba örneklem (çalışma grubu) denilmektedir (Karasar, 2016). Araştırmanın ulaşılabilen çalışma grupları, 8-11 yaş grubuna hizmet veren 3 etüt merkezinin (kişisel gelişim kursu) devam eden öğrencileri olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin katılımı velilerinin izni ve kendilerinin gönüllüğü çerçevesinde sağlanmıştır.

Etüt Merkezi-1 2004 yılında kurulan etüt merkezi, 2017 yılı itibarıyla kişisel gelişim ve yabancı dil kursu olarak faaliyetlerini gerçekleştiren eğitim merkezi, bünyesinde ilkokul, ortaokul ve liseye yönelik eğitim faaliyetlerini yürütmektedir. Araştırmaya uygun yaş aralığında yaklaşık 15 öğrencisi bulunan eğitim

merkezinin izinleri alınarak gönüllülük esasında 10 öğrencinin katılımı sağlanmıştır.

Etüt Merkezi-2 ise 2017 yılında kurulan çocuk kulübü olarak çalışmalarını ilkökul ve ortaokul öğrencileriyle yürütmektedir. Bünyesinde araştırmaya uygun olan yaklaşık 30 öğrenciden izinleri alınarak gönüllülük esasında katılımını gerçekleştiren 23 öğrencisi olmuştur.

Etüt Merkezi-3 2013 yılında kurulan etüt merkeziyse, günümüzde kişisel gelişim kursu olarak faaliyetlerini ilkökul ve ortaokul öğrencileriyle sürdürmektedir. Araştırmanın yaş grubuna uygun yaklaşık 35 öğrencisi bulunan eğitim merkezinden katılım sağlayan öğrenci sayısı 22’dir.

Araştırmanın çalışma grupları etüt merkezlerine göre ayrılarak her etüt merkezinin kendine ait bir grubu olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu bağlamda araştırmaya Etüt Merkezi-1’den 10 öğrenci, Etüt Merkezi-2’den 23 öğrenci ve Etüt Merkezi-3’ten 22 öğrenci olmak üzere toplamda 55 çocuk araştırmaya katılım sağlanmıştır. Katılımcılara önleme eğitiminin öncesinde ve sonrasında veri toplama aracı uygulanmış, ölçeğe dair gerekli açıklamalar sözel olarak detaylı bir şekilde yapılmış, öğrencilerden ölçeği doldururken özenli olmaları sağlanmıştır. Uygulama gruplar halinde yapılarak, eğitim ve verilerin toplanmasıyla birlikte yaklaşık 90’ar dakika sürmüştür. Programın uygulandığı ortam özellikleri ve süreleri hakkındaki detaylı bilgiler Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Materyal- Yaşantısal Eğitim Ortamı Özellikleri

	Katılımcı Sayısı	Uygulama Ortamı	Ortam Özellikleri	Ortam Düzeni	Süre	Tarih
Etüt Merkezi 1	10	Derslik	Projeksiyon Cihazı, Projeksiyon Perdesi, Hoparlör, Yazı Tahtası, Tekli Sıralar	Projeksiyon perdesine dönük bir şekilde iki yatay sıra halinde 5’li oturma düzeni	85 dk	10 Mayıs 2018
Etüt Merkezi 2	23	Etkinlik Odası	Projeksiyon Cihazı, Projeksiyon Perdesi, Hoparlör, Geçmiş Etkinliklere Dair Görseller, Halı, Sandalyeler	Projeksiyon perdesine dönük bir şekilde dörtlü yatay sıra halinde 5’li oturma düzeni	95dk	11 Mayıs 2018
Etüt Merkezi 3	22	Toplantı Salonu	Projeksiyon Cihazı, Projeksiyon Perdesi, Hoparlör, Yuvarlak Toplantı Masası	Projeksiyon perdesine dönük olarak daire şeklinde oturma düzeni	90 dk	14 Mayıs 2018

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma katılımcılarının deney öncesi ve sonrası aşamalardan elde edilen bulgularla aşağıda verilen araştırma deneceleri incelenmiştir.

- Katılım sağlayan çocukların deney öncesi farkındalık puanları, cinsel istismarı önleme programı sonrası aldıkları farkındalık puanlarına göre farklılaşacaktır.
- Katılım sağlayan çocukların deney öncesi ve sonrası farkındalık puanları, cinsiyet değişkenine göre farklılaşacaktır.
- Katılım sağlayan çocukların deney öncesi ve sonrası farkındalık puanları, yaş grupları değişkenine göre farklılaşacaktır.
- Katılım sağlayan çocukların deney öncesi ve sonrası farkındalık puanları, geçmişte benzer bir istismarı önleme eğitimine dahil olup olmama durumu değişkenine göre farklılaşacaktır.

Araştırma, belirlenen denencelere yönelik olarak elde edilen bulgularla bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkileri tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

4.1.DEMOGRAFİK BULGULAR

Araştırmaya 24 erkek öğrenci (%43,6) ve 31 kız öğrenci (%56,4) olmak üzere toplamda 55 öğrenci katılım sağlamıştır. 8-9 yaş aralığındaki 25 çocuğun 12'sini erkek öğrenciler oluştururken, 15'ini ise kız öğrenciler oluşturmaktadır. 10-11 yaş grubundaki 28 çocuğun ise 12'si erkek öğrencilerden, 16'si ise kız öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların cinsiyet, yaş ve benzer cinsel istismar farkındalığı eğitimi deneyim durumlarına göre dağılımı Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 6: Çocukların Cinsiyetleri ve Yaşlarına Göre Geçmişte Benzer Cinsel İstismarı Önleme Eğitimi Deneyimlerinin Dağılımı

Cinsiyet	Yaş Grupları	Evet		Hayır		Toplam
		n	%	n	%	
Erkek	8-9 Yaş	4	7.27	8	14.54	12
	10-11 Yaş	5	9.09	7	12.72	12
Kız	8-9 Yaş	8	6.66	7	12.72	15
	10-11 Yaş	10	18.18	6	10.90	16
Toplam		27	41.2	28	50.8	55

Tablo 4'teki veriler cinsiyete göre incelendiğinde 8-9 yaş aralığındaki erkek çocuklardan 4'ü yapılan araştırma öncesinde benzer bir cinsel istismara yönelik farkındalık eğitimi alırken, aynı yaş grubundaki 8 erkek çocuk ise benzer bir eğitim programına dâhil olmadığını belirtmiştir. 10-11 yaş grubundaki erkek çocuklarının 5'i benzer bir eğitim aldığını ifade ederken, bu yaş grubunun 7'si benzer temada bir eğitim programına katılmadığını ifade etmiştir. Araştırmaya katılan 8-9 yaş grubundaki kız çocuklarının 8'i ve 10-11 yaş grubundaki kız öğrencilerinin 10'u geçmişte çeşitli yerlerde benzer bir cinsel istismarı önleme eğitim programına katıldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan 7'si 8-9 yaş grubundan ve 6'sı 10-11 yaş grubundan olmak üzere toplamda 13 kız çocuğunun ise herhangi bir eğitim programına katılmadığını belirtmiştir. Tablo 5'te ise benzer bir farkındalık eğitiminin alındığı yerler hakkında istatistikî bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 7: Geçmişte Benzer Cinsel İstismar Önleme Eğitiminin Deneyimlendiği Yerlerin Dağılımı

Eğitim Alınan Yerler	n	Yüzde
Deneyim Yeri Belirtilmemiş	1	1,8
Kişisel Gelişim Kursu	2	3,6
Aile/ Ev	6	10,9
Hem Ailede Hem de Okulda	8	14,5
Okul	10	18,5
Deneyimi Yok	28	50,9
Toplam	55	100,0

Tablo 5’te ki katılımcıların cinsel istismar önleme eğitimi katılım deneyimi bilgilerine göre, %3,6’sının yalnızca bir kişisel gelişim kursunda, %10,9’nun yalnızca ailesi tarafından evde, %14,5’nin hem okulda hem de ailesi tarafından ve %18,5’nin ise okul aracılığı ile deneyim sahibi olduğu bilgisi alınmıştır. Katılımcıların %1,8’i eğitim almasına rağmen alındığı yeri ifade etmezken, %50,9’nun ise herhangi bir cinsel istismar önleme eğitimine katılmadığı öğrenilmiştir.

4.2.ÖN TEST VE SON TEST PUANLARI ARASINDAKİ FARKLILIĞIN İNCELENMESİ

Bu başlıkta 8-11 yaş grubu öğrencilerinin cinsel istismarı önleme eğitimi öncesinde Kişisel Güvenlik Farkındalık Ölçeği aracılığıyla yapılan ön test uygulamasından aldıkları toplam puanları ile eğitim sonrasında son test olarak tekrar uygulanan Kişisel Güvenlik Farkındalık Ölçeği toplam puanları arasındaki fark incelenmiştir. Elde edilen bulgulara uygun analiz yöntemini bulma amacıyla öncelikle ön test ve son test toplam puanlarına Normallik Analizi yapılarak elde edilen veriler Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 8: Ön Test ve Son Test Puanları Normallik Analizi

	Kolmogorov-Smirnov Testi		Shapiro-Wilk Testi	
	s.d.	p	s.d.	p
Ön Test Puanı	55	,008	55	0,29
Son Test Puanı	55	,000	55	0,000

Tablo 6'daki veriler ışığında ön test ve son test puanları arasındaki farklılığın normallik analizinin anlamlılığını ifade eden p değerlerinden birisinin 0,29 çıkması nedeniyle amaca uygun araştırmanın parametrik olmayan testlerden Wilcoxon Testi'nin yapılması uygun bulunmuştur.

Wilcoxon Testi'nde iki ölçüm puanları arasındaki farkın anlamlılığını test etme amacı güdülme (Büyüköztürk, 2017). Bu ölçüm yöntemiyle veri tipi sıralı veya aralıklı olan bağımsız iki popülasyon karşılaştırılabilmektedir (Işık, 2006). Bu bilgiler ışığında çocukların deney öncesi ve sonrası farkındalık becerilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 9: Ön Test & Son Test Toplam Puanları Farkı Analizi

Son Test & Ön Test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	2	4,00	8,00	6.21*	0.000
Pozitif Sıra	50	27,40	1370,00		
Eşit	3	-	-		

Tablo 7'de verilen bilgiler incelendiğinde ön teste göre son test puanı düşen 2 öğrenci bulunurken, 3 öğrencinin puanlarında herhangi bir değişiklik olmadığı görülmüştür. 50 öğrencinin ise öntest ve sontest puanları karşılaştırıldığında pozitif yönde artış olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan çocukların farkındalık becerileri düzeyi, çok yüksek istatistiksel anlamlılık ($p=0.000$, $z=6,21$)

* Negatif sıralar temeline dayalı

göstermiştir. Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamaları dikkate alındığında gözlemlenen bu farkın pozitif sıralar yönünde olmuştur. Bu sonuçlara göre çocuklara uygulanan cinsel istismarı önleme eğitiminin, çocukların cinsel istismara yönelik farkındalık düzeylerinin artmasında etkili olduğu söylenebilmektedir.

4.3.ÖN TEST VE SON TEST PUANLARI ARASINDAKİ FARKLILIĞIN CİNSİYET DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu başlık altında ise 8-11 yaş grubu öğrencilerinin cinsel istismarı önleme eğitimi öncesi öntest puanları ile eğitim sonrasında uygulanan sontest puanları arasında cinsiyet değişkeni bakımından anlamlı bir farklılık olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak ön test ve son test puanları cinsiyet değişkeni açısından normalliğini araştırmak üzere öncelikle Normallik Analizi yapılmıştır (Tablo 10).

Tablo 10: Cinsiyet Değişkeni Açısından Ön Test & Son Test Puanlarının Normallik Analizi

		Kolmogorov-Smirnov Testi		Shapiro-Wilk Testi	
Cinsiyet		s.d.	p.	s.d.	p
Ön Test Puanları	Kadın	31	,000	31	,001
	Erkek	24	,164	24	,253
Son Test Puanları	Kadın	31	,001	31	,000
	Erkek	24	,016	24	,013

Tablo 8'deki verilere göre, ön test ve son test puanlarının cinsiyet değişkeni açısından gruplandığında her grubun popülasyonun 30'dan büyük olmaması ve bazı grupların Kolmogorov-Smirnov ve Shappiro Wilk testlerine göre p değerinin 0.05'ten küçük olması nedeniyle verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür. Bu nedenle cinsiyet değişkeni açısından incelenmek üzere ön test ve son test puanlarına Mann Whitney U Testi yapılması uygun bulunmuştur.

Tablo 11: Cinsiyet Değişkeni Açısından Ön Test & Son Test Puanlarının Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ön Test	Kız	31	32,21	998,5	241,5	0,026
Puan	Erkek	24	22,56	541,5		
Son Test	Kız	31	31,73	983,5	256,5	0,044
Puan	Erkek	24	23,19	556,5		

Analiz sonuçlarına göre, cinsel istismarı önleme eğitimi programına katılmadan önce uygulanan deney öncesi aşamada yapılan ön test puanları bakımından kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ($U=241.5$, $p=0.026$) olduğu gözlemlenmiştir. Bu fark, deney sonrası yapılan son test puanlarında da daha az düzeyde de olsa istatistiksel olarak anlamlılık ($U=256.5$, $p=0.044$) olduğu görülmüştür. Sıra ortalamaları dikkate alındığında ön test puanlarında kız öğrencilerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Deney sonrası yapılan ölçümlerde azalsa da kız ve erkek öğrenciler arasındaki fark süregelmektedir.

4.4. ÖN TEST VE SON TEST PUANLARI ARASINDAKİ FARKLILIĞIN 8-9 VE 10-11 YAŞ GRUPLARI DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu başlıkta ise, araştırmaya katılan öğrencilerin deney öncesi ölçekten alınan puanlar ile deney sonrası uygulanan puanlar arasındaki farklılığın yaş değişkeni açısından anlamlılığı incelenmiştir. Yaşlar grupları araştırmaya katılan çocukların sayılarının dengeli olması amacıyla dört farklı yaştaki çocuklar 8-9 ve 10-11 yaş gruplarına ayrılmıştır. Bu sayede 8-9 yaş grubunda 27 çocuk, 10-11 yaş grubunda ise 28 çocuk yer almıştır. Araştırmanın bu sorusuna yönelik olarak ön test ve son test puanları yaş değişkeni açısından normalliğini araştırmak üzere öncelikle Normallik Analizi yapılmıştır (Tablo 12).

Tablo 12: Yaş Grupları Değişkeni Açısından Ön Test & Son Test Puanlarının Normallik Analizi

		Kolmogorov-Smirnov Testi		Shapiro-Wilk Testi	
	Yaş Grupları	s.d.	p	s.d.	p
Ön Test	8-9 Yaş	27	,200	27	,218
Puanları	10-11Yaş	28	,081	28	,074
Son Test	8-9 Yaş	27	,002	27	,002
Puanları	10-11Yaş	28	,000	28	,000

Tablo 10'daki verilere göre, ön test ve son test puanlarının yaş grupları değişkeni açısından gruplandırıldığında iki grubun popülasyonun 30'dan küçük ve gruplardan bazılarının Kolmogorov-Smirnov ve Shappiro Wilk testlerine göre p değerinin 0.05'ten küçük olması verilerin normal dağılım göstermediğinin göstergeleridir. Bu nedenle yaş grupları değişkeni açısından incelenmek üzere ön test ve son test puanlarına Mann Whitney U Testi yapılmıştır.

Tablo 13: Yaş Grupları Değişkeni Açısından Ön Test & Son Test Puanlarının Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

	Yaş Grupları	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ön Test	8-9 Yaş	27	21,70	586,0	208,0	,004
Puanları	10-11 Yaş	28	34,07	954,0		
Son Test	8-9 Yaş	27	24,30	656,0	278,0	,084
Puanları	10-11 Yaş	28	31,57	884,0		

8-9 ve 10-11 yaş gruplarındaki çocuklara deney öncesi ve deney sonrası yapılan ölçümlerde farklı yaş gruplarının birbirleriyle olan farklılığın istatistiksel açıdan anlamlılığı Tablo 8.2.'de verilmiştir. Tablodaki verilere göre, deney öncesi ölçümlerde alınan ön test puanlarında 8-9 ve 10-11 yaş grupları arasında yüksek düzeyde istatistiksel anlamlılığa (U=208.0, p=0.004) ulaşılmıştır. Cinsel istismarı önleme eğitimi sonrası yapılan ölçümde yaş grupları arasında anlamlılık (U=278.0, p=0.084) saptanamamıştır. Bu bulgu ile uygulanan eğitimin 8-11 yaş

grubu arasındaki çocuklarda etkili olabileceği ve yaş değişkeninin uygun eğitimlerle çocukların farkındalıkları için bilişsel düzeyde oluşabilecek olumsuz etkilerinin bertaraf edilebileceği söylenebilmektedir.

4.5.GEÇMİŞTE BENZER BİR CİNSEL İSTİSMAR ÖNLEME EĞİTİMİNE DÂHİL OLUP OLMAMA DURUMUNUN ÖN TEST VE SON TEST PUANLARINA OLAN ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Bu kısımda ise, geçmişte benzer bir cinsel istismar önleme eğitimi deneyimine sahip olma ve olmama durumunun ön test ve son test puanları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmaya yönelik olarak kullanılabilecek test yönteminin belirlenebilmesi amacıyla ilk olarak ön test ve son test puanlara deneyim değişkeni açısından Normallik Analizi yapılmıştır.

Tablo 14: Eğitim Alma Durumu Açısından Ön Test & Son Test Normallik Analizi

Eğitim Alma Durumu		Kolmogorov-Smirnov Testi		Shapiro-Wilk Testi	
		s.d.	p	s.d.	p
Ön Test Puanları	Alındı	27	,042	27	,488
	Alınmadı	28	,200	28	,221
Son Test Puanları	Alındı	27	,002	27	,000
	Alınmadı	28	,001	28	,002

Tablo 12'deki verilere göre, eğitim alma durumu değişkenine göre ön test ve son test puanlarına Normallik Analizi yapılmış, p değerinin 0.05'den ve grupların popülasyonlarının 30'dan küçük olması çalışmanın normal dağılım göstermediğine ulaşılmıştır. Bu analiz sonucuna göre araştırmaya yönelik olarak parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U Testinin yapılmasına karar verilmiştir (Tablo 15).

Tablo 15: Eğitim Alma Durumu Açısından Ön Test & Son Test Puanlarının Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

	Eğitim Alma Durumu	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ön Test Puanları	Alındı	27	34,07	920,0	214,0	0,05
	Alınmadı	28	22,14	620,0		
Son Test Puanları	Alındı	27	31,09	839,5	294,5	0,149
	Alınmadı	28	25,02	700,5		

Tablo 13'ten elde edilen verilere göre, geçmişte benzer bir istismarı önleme eğitimi deneyimine sahip olan çocuklar ile deneyimi olmayan çocukların ön test ve son test puanları incelenmiştir. Ön test puanlarının eğitim alma ve almama durumları bakımından istatistiki anlamlılığının, sınırda anlamlılığı ($U=214.0$, $p=0.05$) olduğu görülmüştür. Son test puanlarının eğitim alma durumu değişkenine göre bakıldığında ise alma durumunun istatistikî açıdan anlamlı olmadığına ulaşılmıştır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında ön test puanlarında eğitim alan öğrencilerinin eğitim almayan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu, çalışmanın eğitim alan çocukların deney öncesi ve sonrasında farkındalık ölçeğinden aldıkları puanların yüksek olduğu görülürken, eğitim almayanların ise deney sonrası sıra ortalamalarında artış olduğu, cinsel istismarını önleme eğitimi ilk kez araştırma sırasında deneyim sahibi olan çocukların farkındalık düzeylerinin artmasında etkili olduğu söylenebilmektedir.

SONUÇ

Bu araştırmada, okul sosyal hizmeti bağlamında cinsel istismarı önleme eğitiminin 8-11 yaş grubundaki çocukların farkındalık düzeylerine etkisi incelenmiştir. Bu bölümde ise araştırmaya katılım sağlayan çocukların cinsel istismarı önlemeye yönelik bilgi, beceri ve farkındalık düzeylerine ilişkin deney öncesi ve deney sonrası aldıkları puanlarıyla ilgili sonuçları, araştırma soruları doğrultusunda tartışılarak değerlendirilmiştir.

Yapılan araştırmaya 31'i kız, 24'ü ise erkek olmak üzere toplamda 55 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin 27'si 8-9 yaş grubunda iken, 28'i 10-11 yaş aralığındadır. Çocuklardan 28'i daha önceden kişisel güvenlik eğitimi almazken, 27 öğrencinin ise daha önceden kişisel güvenlik eğitimi aldığı alınan bilgiler arasındadır. Araştırmaya katılan 6 öğrenci kişisel güvenlik eğitimi yalnızca ailesi tarafından, 10 öğrenci yalnızca okuldan rehberlik öğretmenleri aracılığıyla, 2 öğrenci devam ettiği kişisel gelişim kurslarından, 8'i ise hem okuldan hem de ailesi tarafından aldığını ifade ederken, 1 kişi ise eğitimi aldığı yeri belirtmemiştir.

Araştırma verilerinden elde edilen bilgilere göre katılımcıların yarısının daha önceden benzer bir istismarı önleme eğitimi almadığı öğrenilmiştir. Çocukların ihtiyaç duyduğu bu eğitimin sağlayıcılarından olan ebeveynlerin ve öğretmenlerin cinsel istismarı önleme eğitimleri hakkındaki görüşleriyle ilgili literatürde yer verilen çalışmalar incelenmiştir. İncelenen çalışmalarda da görüldüğü üzere gerek bilgi eksikliği, gerekse toplumun cinsellikle ilgili konuların konuşulmasından kaçınma ya da utanma davranışı sergilemesine neden olan toplumsal değer ve normları nedeniyle çocukların bu ihtiyacı yeterli düzeyde karşılanamamaktadır (Aksel & Yılmaz Irmak, 2015; Kocatürk, 2002; Tuğrul & Artan, 2001; Akgiray, 2007). Bu literatür çalışmalarında görülen ihtiyaç ve yetersizlik, ekolojik yaklaşımı benimseyen ve faaliyetlerinde sistemler kuramını göz önünde bulundurarak müdahale programları geliştiren okul sosyal hizmeti uzmanlarına, çocuk ve çocukla etkileşimde bulunan aile/ebeveyn ve öğretmenlerin

cinsel istismarı önleme konusunda koruyucu-önleyici hizmetlerini gerçekleştirme ve istismara maruz kalan çocuk ve ailesiyle iyileştirici-rehabilite edici programlar uygulamada duyulan ihtiyacı kanıtlar niteliktedir.

Cinsel İstismarı Önleme Eğitiminin Çocukların Farkındalık Düzeylerine Etkisi

Bu araştırma temelde “*Katılım sağlayan çocukların deney öncesi farkındalık puanları, cinsel istismarı önleme programı sonrası aldıkları farkındalık puanlarına göre farklılaşacaktır.*” denencesi üzerinden çalışma yürütülmüştür. Araştırma sonuçlara göre çocuklara uygulanan cinsel istismarı önleme programının çocukların istismara yönelik farkındalık düzeylerinin artmasında etkili olduğu görülmüştür.

Yapılan benzer araştırmalarda da araştırmalara katılan katılımcıların uygulama öncesinde yeterli bilgi ve becerilere sahip olmadıkları ancak yapılan eğitimlerle cinsel istismarı önleme becerilerinin geliştiği öğrenilmiş, araştırma bu yönüyle literatürle paralellik göstermiştir (Akgiray, 2007; Uçar, 2014; Nemerofks, 1991; Barron & Topping, 2008; Martin E. K., 2016; Ogunjimi, Oliveira, Vasconcelos, & Silva, 2017; Chambers, 2013). Literatürdeki çalışmalardan alınan diğer bilgilerde ise çocukların bazı kavramları anlamada zorlandığı veya tutum ve inançların etkisinde kalarak farkındalık kazanımlarına ket vurdukları bilgisine ulaşılmıştır. Bu ve benzeri problemlerin yaşanmadan etkili cinsel istismarı önleme programlarının sunulabilmesi için faaliyetlerin rehber öğretmen, okul sosyal hizmet uzmanı ve psikolog gibi meslek elemanlarıyla multidisipliner bir yaklaşım içinde ele alınması önemlidir. Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmelik, cinsel istismar konusunda yapılan psikolojik danışma sürecinde önleme programı oluşturulurken, çocukların her türlü gelişim durumlarına ilişkin yanıt olacak şekilde gerekli önlemlerin alınması ve gelişimlerinin izlenmesi için *çocuk gelişimi ve eğitimcisine*, önleme programının planlanması için gerekli sosyoekonomik ve kültürel bilgileri derleyerek değerlendirilmesi ve hizmetin sunulmasında ilgili kurumlarla bağlantının sağlanması ve programın koordine edilmesi için *okul sosyal hizmet uzmanına*,

önleme programıyla rehberlik hizmetleri sunulabilmesi için *rehber öğretmene* ve istismara maruz kalan çocuğu tanılama ve terapi hizmetlerin sunulması için *psikologa* duyulan ihtiyacın kanıtı niteliğindedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2017).

Cinsel İstismarı Önleme Eğitimiyle Farklılaşan Farkındalık Düzeylerine Çocukların Cinsiyetinin Etkisi

Araştırmanın bir diğer denencesi olan “*Katılım sağlayan çocukların deney öncesi ve sonrası farkındalık puanları, cinsiyet değişkenine göre farklılaşacaktır.*” ifadesinin doğruluğu incelenmiştir. Deney öncesi elde edilen bulgulara göre kız öğrencilerin, erkek öğrencilere oranla daha yüksek çıkan farkındalık puanları, deney sonrasında yapılan uygulamada iki cinsiyetten alınan puan farkının ilk ölçümlere nazaran azalmış olmasına rağmen anlamlı farklılığın devam ettiği görülmüştür.

Literatüre bakıldığında Barron ve Topping’in 22 çalışmayı incelediği araştırmasındaki sonuçlara benzer nitelikte olarak programı anlamada ve programla hedeflenen kazanımlarına farklı düzeylerde ulaşmada, farklı cinsiyetteki çocukların içerisinde bulundukları toplumdan edindikleri cinsel rollerinin kazandırdığı tutum ve davranışlarının etkili olduğu düşünülmektedir (Barron & Topping, 2008). Ayrıca Türkiye’de 2016 yılında cinsel suç mağduru bildirimini olan 16877 çocuğun 14671’in kız, 2206’sının ise erkek çocuk olduğu (TÜİK, 2017) ve bu çocuklardan 385’nin Aydın ilinden yapıldığı (TÜİK, 2016) bilgileri ve araştırmanın sonuçları, eğitimlerin her iki cinsiyetteki çocuklar için gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Cinsel İstismarı Önleme Eğitimiyle Farklılaşan Farkındalık Düzeylerine 8-9 ve 10-11 Yaşlarının Etkisi

Araştırmanın şeklinde “*Katılım sağlayan çocukların deney öncesi ve sonrası farkındalık puanları, yaş grupları değişkenine göre farklılaşacaktır.*” ifade edilen üçüncü denencenin doğruluğu incelenmiştir. Araştırma verilerine göre, 8-9 yaşındaki çocukların yaş aralığının Piaget’nin gelişim kuramına göre

somut işlemler dönemine yeni geçmiş olması ve 10-11 yaş grubu çocuklarınsa bilişsel olarak soyut işlemler dönemine geçme evresinde olması, iki grubun deney öncesi farkındalık puanları anlamlı olarak farklılaşmasında etkili olduğu görülmüştür. İki grubun deney sonrası aldıkları farkındalık puanların birbirine yakın olması, cinsel istismarı önleme programının 8-11 yaş aralığındaki çocukların bilişsel gelişimlerine uygun olduğunu kanıtlar niteliktedir.

3-6 yaş grubu çocuklarla yaptığı cinsel istismarı önleme üzerine yaptığı çalışmasında aralığındaki eğitime katılan dört, beş ve altı yaşındaki çocukların, üç yaşındaki çocuklardan anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı sonucuna ulaşan Nemerosfks'a göre, çocuk cinsel istismar önleme programlarının uygulanması, dört yaş ve üstü çocuklarla etkili olabilmektedir (Nemerosfks, 1991).

Geçmişte Benzer Bir Cinsel İstismar Önleme Eğitime Dâhil Olup Olmama Durumunun Çocukların Farkındalık Düzeylerine Etkisi

Araştırmanın *“Katılım sağlayan çocukların deney öncesi ve sonrası farkındalık puanları, geçmişte benzer bir istismarı önleme eğitime dahil olup olmama durumu değişkenine göre farklılaşacaktır.”* olarak belirlenen dördüncü denencesinin doğruluğu incelenmiştir. Deney öncesi alınan verilerde geçmişte benzer bir eğitim geçmişi olan ve olmayanların farkındalık puanları karşılaştırılığında farklılığın sınırdaki olduğu görülmüştür. Deney sonrası ise ilk kez cinsel istismar önleme eğitimi programına katılan çocukların farkındalık puanlarında artış gözlemlenmiştir.

Önleme Programının Uygulandığı Sürece İlişkin Gözlemler

Çocuklara yapılan cinsel istismarı önleme programında 5 ana konu üzerinde çalışılmıştır. Bu konular: istismarın genel tanımı, güvenli ya da tehlikeli olabilecek olaylar ve davranışlar, özel bölgeler ve özel bölge kuralları, dokunuşlar, sırlar ve yapılabileceklerdir. Bu başlıkta ise belirtilen konular hakkında çocukların verdiği örnekler, çocuklarla ilgili gözlemlere ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

Güvenli ya da tehlikeli olabilecek olaylar ve davranışlar konusu anlatıldığı sırada çocukların çoğunlukla kendilerinden yaşça büyük birisiyle arkadaşlık edebileceklerini ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca çocuklardan bazıları tanımadıkları bir yetişkine yardım etme amacıyla bulundukları yerden ayrılarak başka bir yere gidebilecekleri alınan bilgiler arasındadır. Konuyla ilgili olarak bir erkek öğrenci “Tehlikeli davranışlar yüzünden psikolojimiz bozulabilir.” yorumunda bulunmuştur. Bu yorum katılım sağlayan çocukların bazılarının Piaget’nin gelişimsel kuramında bahsettiği soyut işlemler dönemine geçiş evresinde olduklarını kanıtlar niteliktedir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde arkadaşları inşaat alanında oyun oynamak için çağırdığında ne yapacakları hakkında bilgi alındığı örnekte ise bir erkek katılımcı “İnşaat alanına gitmezsem arkadaşlarım beni döver.” yorumunda bulunmuştur. Çocuğun bu yorumu, çocukların birbirleri üzerinde yaptıkları akran zorbalığını ve baskısını görünür kılmaktadır. Literatüre bakıldığında, Şengül Cantürk, Cantürk ve Dağalp’ın 2012 yılında yaptıkları çalışmasında 2007-2010 yılları arasında mağdurları ve suçta sürüklenenlerin çocuk yaş grubunda olduğu dava kararları incelenmiştir. Çalışmada incelenen 188 davada yargılanan çocuklarının tamamının erkek olduğu ve suçların %50,5’sini mala karşı, %39,8’i cinsel içerikli ve %8,6’sının şahsa karşı işlendiği bilgisi alınmıştır. Şengül ve arkadaşlarına göre akran istismarını sıklıkla zorbalık olarak, sürekliliği ve tekrarlayıcılığının olduğu ve gücün kötüye kullanıldığı zarar niteliğinde olan bir davranış olarak nitelendirmiştir (Şengül, Cantürk, Cantürk, & Dağalp, 2012). Literatür çalışmasındaki bu bilgiler ve yapılan araştırmada erkek katılımcının örneği dikkate alındığında, bahsedilen zorbalık ve baskı türü, aynı zamanda birbirlerini de istismar etmeye açık olabileceklerini de kanıtlar niteliktedir.

Akran zorbalığı, çocukların akranlarıyla bulundukları ortamda yeterli bilişsel veya sosyal beceriye sahip olmadıkları için zorba çocukların saldırgan davranışlarla, sosyal açıdan baskınlığa maruz kalma durumudur (Seçer, 2014). Günümüzde şiddet, zorbalık, istismar, madde bağımlılığı gibi birçok sosyal sorunla çocuklar sıklıkla kendi kendilerine mücadele etmektedirler. Sunulan hizmetler çocukların karşılaşılabileceği olumsuz olay ve olgulara engel olamamakta ve bu problemlerin çözümünde yetersiz kalmaktadır. Okul/ eğitim ortamında

faaliyetlerini sürdüren psikolog, psikolojik danışman ve rehber ve sosyal hizmet uzmanının eşgüdümlü çalışması, çocukların karşılaşılabilecekleri risklere karşı etkili bir müdahale gerçekleştirebilmektedir (Kılıç, 2014). Bu nedenle araştırma sırasında karşılaşılan akran zorbalığı sorununa yönelik olarak faaliyetlerinin sürdürülmesinde kurumlarda görev alan psikososyal ekipte görev almak üzere okul sosyal hizmet uzmanına ihtiyaç duyulmaktadır.

Özel bölgeler ve özel bölge kuralları konusu işlendiği sırada çocukların aşırı gülme ya da ayıp gibi tepkiler verdiler. Verilen bu tepkilerin niteliğinin abartılı olması, özel bölgelerin anlatımına karşı çocukların savunma mekanizması geliştirmiş olabileceğini düşündürmüştür. Bireyin iç dünyasında yasak olarak nitelendirdiği dürtü ve eğilimlerin karşıtı tepkiler kurarak benliği savunmaya çalışabilir (Öztürk & Uluşahin, 2014). Çocukların bu konuya karşı tepki kurarak savunma mekanizması geliştirebileceği düşüncesi, iki ihtimalin doğmasına neden olmuştur. Bunlardan ilki, toplumun, bilhassa çocuğun yakın veya uzak çevresinin, cinsel konulara yönelik tutucu davranışıyla (yasak ya da ayıp konu gibi) alakalı olabileceği iken, diğeryse bahsedilen özel bölge ve özel bölge kurallarının ihlal edilmiş olabileceği ihtimalidir. Çocuklara birisi özel bölge kurallarını ihlal ettiğinde ne yaptıkları sorulduğunda, bir kız öğrenci “köpeğime ısırtırım”, bir başka kız öğrenci ise “Bir büyüğüme haber veririm onlar yoksa polise haber veririm”, bir diğer kız öğrenci ise “Anneme söylerim yoksa 183’ü ararım.” cevaplarını vermiştir. Cevapların doğruluğu, özel bölgeler ve özel bölge kuralları ile ilgili konu anlatımının başında geliştirildiği düşünülen savunma mekanizmalarıyla ilgili ihtimallerden ilkinin olasılığının yüksek olabileceğini düşündürmüştür. Ayrıca genellikle kız öğrencilerin yorumda bulunması ve bu yorumların nitelik bakımından doğru olması göz önünde bulundurulduğunda, uygulama sırasında alınan cevapların araştırmanın nicel verileriyle paralellik gösterdiği anlaşılmıştır.

Çocuklara özel bölgeleriyle ilgili onay konusundan sözlü anlatım ve videolarla bahsedilmiş, konuyla ilgili olarak söz hakkı isteyen çocuklar dinlenerek ihtiyaç duyulan konularda gerekli açıklamalar yapılmıştır. Bir erkek çocuğun ifadesine göre anne ve baba gibi aile bireylerinin kendisini sevmek amaçlı bazen kendisinin izni olmaksızın özel bölgesine dokunduklarını ifade etmiştir. Çocuğun

bu ifadesi üzerine sevginin gösterilmesi konusunda sarılma gibi farklı birçok davranış yönteminin olduğu ve bedeni üzerindeki söz hakkının kendisinde olduğu ifade edilerek özel bölge kuralları hatırlatılmıştır. Bir kız öğrenci ise tedavi alacağı karşı cinsten bir doktorun kendisi için sorun teşkil ettiğini ifade etmiştir. Doktorun cinsiyetinin kendisinin sağlıklı olması için yapılan tıbbi müdahalelerde etkili olmadığı, yine de istediği takdirde böyle bir talepte bulunmasında sakınca olmadığı ifade edilmiştir. Bir diğer kız öğrenci ise aile büyükleri veya başka büyüklerin sevmeye amaçlı, yanak sıkma gibi, aşırı davranışlarının olduğunu, ancak kendisinden büyük olduğu ve kişiyi sevdikleri için tepki vermediklerini ifade ederken; bir başka kız öğrenci “Dayım bana sarılmak istiyor ama ben istemiyorum.” ve bir erkek öğrenciyse “Pis birisi bana dokunmak isterse annemden izin alırım.” beyanında bulunmuştur. Çocukların bu örneklerine, bedensel söz hakkı ve özel bölge kuralları konularına vurgu yapılarak cevaplanmıştır.

Dokunuşlar konusunun anlatımında çocuklara iyi dokunuş ve kötü dokunuşlar hakkında bilgi verilmiştir. Verilen bilgilerin ardından çocuklardan bu dokunuşlara örnek vermeleri istenmiştir. İyi dokunuşları bir kız öğrenci “Arkadaşlarımızla el ele tutuşmak iyi dokunuştur.” örneğini verirken, bazı erkek öğrencilerse sarılmak, öpmek ve çak yapmayı iyi dokunuşlar olarak örneklendirmiştir. Kötü dokunuşlara örnek olarak bir erkek öğrenci “kızların saçını çekmek kötü dokunuştur.” ifadesinde bulunurken, bir kız öğrenci “erkeklerin saçını çekmek kötü dokunuştur.” Örneğini vermiştir. Bu örnekler üzerine çocuklara kötü olan davranışın “saç çekmek” olduğunu ve bu gibi kötü dokunuşların diğer cinsiyete yapmayla ilgisinin olmadığı, kendi cinsiyetinizden olan insanlara yapıldığında da kötü dokunuş olduğu açıklanmıştır. Bir erkek katılımcı kötü dokunuşla karşılaştığında ağabeyini çağıracağı bilgisini vermiştir. Bir kız öğrenci ise bu konu üzerine yaşadığı bir olayı deney sırasında paylaşmıştır. Kız öğrenci annesiyle birlikte parka gittiğinde annesinin yanında olmadığı sırada tanımadığı bir ağabeyin kız öğrenciye dondurma almak istediğini söylemesi üzerine öğrenci istemediğini ifade edip hızlıca oradan uzaklaşarak annesinin yanına geldiğini anlatmıştır. Davranışıyla ilgili olarak öğrenci takdir ve tebrik

edilerek, bu davranışın hem uygulayan öğrenci hem de dinleyen diğer arkadaşları tarafından benimsenmesi hedeflenmiştir.

Sırlar konusunda geçildiğinde ise çocuklar sırrın tanımı sorularak, bilişsel açıdan anlama ve kavrama düzeyleri incelenmiştir. Alınan cevaplardan bazıları şunlardır: “Sır, iki kişinin arasında olan bir şey” ve “İnsanların arasında geçtiği, başkasına söylenmediği, gizlendiği şeyler sırdır”. Çocuklara sırların saklanması hususundaki görüşleriye bütün sırların saklanmaması gerektiği şeklindedir. Bazı kız öğrenciler iyi sırlara mumları üflemeden önce dilek tutulan dileği, anneler gününde alınan hediye ve sürprizleri ve anneannenin anneye sürpriz yaparak gelmesi örneklerini vermiştir. Kötü sırlara geçildiğinde bir kız öğrenci “Kötü bir sır olursa ben hemen anneme söylerim.” ifadesinde bulunurken başka bir kız öğrenci ise “Facebook hesabına uygunsuz resimler gösteren birisi bunu annene babana söyleme derse bu kötü bir sırdır” örneğini vermiştir. Bir erkek öğrenci ise arkadaşlarına verdiği bir sırrın daha sonradan açıklandığını öğrendiği ifade etmiştir. Bunun üzerine öğrencinin sırrının kötü olup olmadığı sorularak alınan cevaba ilişkin çocuğun iyilik halini arttıracak tavsiyelerde bulunulmuştur.

Cinsel istismar ile karşılaşıldığında yapılabileceklerden bahsedildiği sırada bir erkek çocuğun sorduğu “İkiz kardeşime söyleyebilir miyim?” sorusu üzerine anlatabileceği kişilerin ve güvenilir yetişkinin öneminden ve kimlerin olabileceği anlatılmıştır. Açıklama sonrası çocukların güvenilir yetişkin olarak anne, baba, ağabey, teyze, güvenlik görevlisi ve polisi gördüklerini ifade etmişlerdir. Eğitimin bitimi sonrası özel olarak bir kız öğrencinin sorduğu “ Ya oradan gitmeye çalışırken peşimden gelirse?” sorusuna sosyal hizmetin temel yaklaşımlarından olan güçlendirme yaklaşımı kullanılarak gerekli açıklamalarda bulunulmuştur. Eğitim sonrası çocukların kendilerini iyi hissetmeleri ve eğitim bilgilerinin tekrarı amacıyla kulaktan kulağa oyunu oynanmış, oyun sırasında ise “Kötü sırlar saklanmamalıdır.” cümlesi kullanılmıştır.

Uygulama ile ilgili çocukların düşünceleri alındığında ise katılımcıların 32’si önleme programının kendilerini mutlu hissettirdiği ve keyif aldıklarını ifade ederken altı çocuk ise eğitimin kendilerine güvenli hissettirdiğini ifade etmişlerdir. Deney sonrası uygulamayla ilgili geri dönütleri olan çocuklardan bazılarının yorumları aşağıdaki gibidir:

1. “Eğlendim, hem de bir şeyler öğrendim.”
2. “Bununla ilgili düşüneceğim, eğlendim.”
3. “Eğlenceliydi, çok memnun kaldım, teşekkür ederim <3 “
4. “Daha akıllı ve tuhaf bir duygu hissettirdi”
5. “Kendimi nasıl koruyabileceğimi ve nasıl davranacağımı.”
6. “Sapık olmamak iyidir.”
7. “Herkesin bedeninin kendisinin olduğunu.”
8. “Kendimi korumayı daha çok öğretti”
9. “Almış olduğum eğitim beni mutlu hissettirdi. Artık öğrendiklerimi uygulayacağım.”
10. “Güvenli ve kimsenin arabasına binip kimseye inanmamak”
11. “Tanımadığım kişilerle konuşamam.”
12. “Özel bölgeye dokunmamalıyız.”
13. “Neler yapacağımı öğrendim ve bundan sonra öğrendiğimi yapacağım.”
14. “Kendimi korumam gerektiğini öğrendim ve dinlerken keyif aldım.”
15. “Almış olduğum bilgi bana çocukların özel bölgelerine dokunulmamasını hissetti.”
16. “Bana derslerden daha iyi bilgi verdi ve çok mutluyum.”
17. “Bana başkalarına güvenmemeyi onlara uymamayı hissettirdi.”
18. “Bilmediğim ya da öğrenmediğim bilgiler kazandırdı ve annem-babam ve çok iyi tanıdığım kişilere güvenmeliyim, tanımadığım kişilere güvenmemeliyim.”
19. “Çok güzeldi, bana neyin kötü neyin iyi olduğunu öğretti.”
20. “Çok iyi hissettirdi, artık her şeyi daha iyi hissediyorum.”
21. “Çok güzeldi kendimi korumamı öğretti.”
22. “Hayır demem lazım ve özel bölgelere dokunma.”
23. “Diğerleri çok konuştu ama ben çok eğlendim ve öğrendim.”

Alınan bu geri dönütler, çocukların farkındalıklarının arttığı ve önleme becerilerinin geliştiğinin birer kanıtı niteliğindedir.

Çocuğun gelişimini takip etme ve ihtiyaç duyduğu desteği sağlayabilme açısından gerek ev ortamı gerekse okul ortamı için okullarda psikososyal destek ekibinin bir üyesi olan okul sosyal hizmet uzmanlarının (sosyal çalışmacılarının)

önemi yadsınamaz boyuttur. Bu önem, okul sosyal hizmeti uzmanlarının ekolojik kuramını temel alarak çocuğun dahil olduğu sistemleriyle birlikte okul, aile ve toplum düzeylerinde çalışmalar yapılmasından gelmektedir (Özkan & Kılıç, 2014). Martin, Brady, Kwhali, Brown, Crowe ve Matouskova'nın hazırladığı raporda sosyal çalışmacıların vurguladığı cinsel istismarla karşılaşmadan önceki süreçlere ve unsurlara odaklanılması gerektiği görüşü, yapılan çalışmanın öneminin bir göstergesi olarak görülebilir (Martin, Brady, Kwhali, Brown, Crowe, & Matouskova, 2014). Bu bağlamda araştırmada okul sistemi (eğitim öğretim sistemi) içerisinde bulunan çocuğa, bulunduğu sistemin koşulları dâhilinde önleme programı uygulaması yapılmıştır. Yapılan uygulamayla çocukların okul sosyal hizmeti kapsamında “koruyucu-önleyici” hizmetlere erişimi sağlanmıştır.

Sonuç olarak çocuk refahı alanıyla ilgilenen okul sosyal hizmeti temelinde çalışılan 8-11 yaş çocuklara yönelik cinsel istismarı önleme programının, çocukların farkındalık düzeylerinin artmasına ve temelinde istismarı önlemeye yönelik koruma becerilerinin geliştirmesinde katkı sağlayan bir uygulama olduğu ifade edilebilir. Ayrıca bu programın çocuk cinsel istismarını önleme konusundaki olumlu etkisiyle okul sosyal hizmeti alanında da önemli bir uygulama olduğu söylenebilir.

ÖNERİLER

Cinsel istismarı önleme programının 8-11 yaş grubu çocukların farkındalık düzeylerine etkisine yönelik yapılan bu araştırma sonucunda elde edilen bulgu ve değerlendirmeler doğrultusunda araştırmacılara ve uygulamalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu çalışmada katılımcıların geçmişinde cinsel istismar deneyimi olup olmadığı bilgisi alınmamıştır. İstismar mağduriyeti olan ve olmayan çocukların, cinsel istismara ve cinsel istismarı önleme programına yönelik görüşlerinin alınması üzerine çalışma yapılabilir.
2. Yapılan araştırmada, çocukların deney öncesi ve sonrası farkındalık puanlarında cinsiyete göre farklılığın devam ettiği görülmüştür. Bu konuyla ilgili olarak toplumsal cinsiyet algısının, çocukların cinsel istismarı anlama ve farkındalık geliştirme üzerindeki etkisinin incelenmesi üzerine çalışma yapılabilir.
3. Cinsel istismarı önleme programının kalıcılığı incelemek üzere boylamsal araştırmalar yapılarak eğitimde ihtiyaç duyulan tekrar sıklığı belirlenebilir.
4. Suça sürüklenenin ve mağdurun çocuk olduğu cinsel istismar vakalarında, akran zorbalığının cinsel istismara etkisi üzerine araştırma yapılabilir.
5. Cinsel istismarı önlemeye yönelik olarak çocuğun ihtiyacı olarak görülen bilgilerin aktarımı için toplumda var olan cinsellik konusu üzerindeki tabuya yönelik çalışmalar yapılabilir.
6. Araştırma verileri incelendiğinde geçmişte benzer bir cinsel istismarı önleme eğitime katılmış olan çocukların deney sonrası aldıkları puanlarda düşüş görülmüştür. Bu düşüşün nedenleri üzerine çalışma yapılabilir.

7. Bu araştırma, Aydın ili Efeler ilçesinde yer alan çalışma evreni olarak belirlenen kişisel gelişim kurslarında gerçekleştirilmiştir. Ülke coğrafyası nedeni ile bölgeler arasında alt-kültür bakımından farklılıklar gözlemlenebilmektedir. Bu durum göz önüne alınarak, farklı bölgelerdeki eğitim kurumlarında uygulanarak alt-kültür ve cinsel istismarı önleme programının çocukların farkındalık düzeylerine olan etkisinin değerlendirilmesine yönelik araştırmalar yapılabilir.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Çocukların yaş gruplarına uygun cinsel istismarı önleme eğitimlerinin nasıl olması gerektiği hususunda ebeveynlere, ülke genelinde uygulanacak halk eğitim merkezleri aracılığıyla ana-baba-çocuk eğitimleri düzenlenebilir.
2. Çocuklar ve ebeveynlerine yönelik olarak yapılan/yapılacak olan cinsel istismarın önlemesi hususundaki farkındalık programlarının ülke çapında uygulanabilmesi için Toplum Sağlığı Merkezleri ve ilgili Sivil Toplum Örgütleri daha aktif katılımı ile çalışmalar yürütülebilir.
3. Öğretmenlere hizmet içi eğitimlerle cinsel istismarı önleme ve cinsel istismar vakayla karşılaştıklarında yapabilecekleri hususunda bilgilendirme çalışmaları yapılabilir.
4. Cinsel istismarı önleme programından daha fazla öğrencinin yararlanmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
5. Program daha geniş kitlelere uygulanarak, ihtiyaç duyulabilecek konular belirlenerek, program geliştirilebilir. Bu sayede ülke genelinde uygulanabilecek bir eğitim programı hazırlanabilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Aydın, B. (2015). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Barker, R. L. (2003). *The Social Work Dictionary*. Washington DS: NASW Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dupper, D. R. (2013). *Okul Sosyal Hizmeti Etkin Uygulamalar için Beceri ve Müdahaleler*. (Y. Özkan, & E. Gökçearslan Çifçi, Çev.) İstanbul: Kapital Yayınevi.
- Duyan, V. (2012). *Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları.
- Güneş, A. (2017). *Nezaket ve Zarafet İçin Mahremiyet Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Işık, A. (2006). *İstatistik - II*. İstanbul: Beta Basım.
- Jarolmen, J. (2017). *Okul Sosyal Hizmeti Bir Uygulama Kılavuzu*. (Y. Özkan, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Yayın.
- Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar* (Cilt 2.). (S. Özge, Çev.) Ankara: Yayınodası Yayıncılık.
- Öztürk, O., & Uluşahin, A. (2014). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları* (Cilt I). Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Saleebey, D. (1997). *The Strengths Perspective in Social Work Practice*. New York: Longman.
- Teater, B. (2015). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri: Uygulama İçin Bir Giriş*. (A. Karatay, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.
- Yavuzer, H. (2017). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Zastrow, C. (2016). *Sosyal Hizmete Giriş*. (D. B. Çiftçi, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.

Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

Akgiray, A. (2007). *Çocuk İstismarı: 8-10 Yaş Çocuklarda İstismarı Önleme Yöntemleri*. Psikoloji Anabilim Dalı. Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aksel, Ş., & Yılmaz Irmak, T. (2015). Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi ve Deneyimleri. *Ege Eğitim Dergisi* , 373-391.

Bağ, Ö., & Alşen, S. (2016). Çocuğun Cinsel İstismarının Değerlendirilmesinde Yeni Model: Çocuk İzlem Merkezleri. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi* , 1 (6), 9-14.

Bahadır Yılmaz, E. (2013). Çocuk İstismarının Önlenmesinde Kullanılan Programlar ve Özellikleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* , 4 (16), 255-259.

Barron, I., & Topping, K. (2008). School-based Child Sexual Abuse Prevention Programs: The evidence on effectiveness . *Journal of Children's Services* , 31-53.

Beyazova, U., & Şahin, F. (2007). Çocuk İstismarı ve İhmaline Yaklaşımda Hastane Çocuk Koruma Birimleri. *Türk Pediatri Arşivi* , 16-18.

Bilim, G. (2012). *Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları: Duygu Düzenleme, Kişilerarası Tarz ve Genel Psikolojik Sağlık Açısından Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Psikoloji (Uygulamalı / Klinik Psikoloji) Bölümü, Ankara.

Bozdemir, F. (2015). *Bağlanma Stilleri, Anne Baba Tutumları ve Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Duygusal Zeka ile İlişkilerinin İncelenmesi*. Mersin Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü. Mersin: Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Bulut, S. (2007). Çocuk Cinsel İstismarı Hakkında Bir Derleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* , 3 (28), 139-156.

Can, M., Tırtıl, L., & Dokgöz, H. (2009). Çocuk İstismarı Olgularında Hekim Sorumluluğu. *Klinik Gelişim Dergisi* , 89-94.

Canadian Centre for Child Protection. (2014). *Child Sexual Abuse- It Is Your Business*. Winnipeg: Canadian Centre for Child Protection.

Chambers, D. A. (2013). *Preventing Child Sexual Abuse: Effective Elements For Educational Programs*. Educational Leadership. Massachusetts: Cambridge College.

Cirit, C. (2015). *Aile Sağlığı Merkezlerinde Çalışan Sağlık Personellerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalıkları*. T.C. Mersin Üniversitesi, Hemşirelik Anabilim Dalı. Mersin: Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Çeçen, A. R. (2007). Çocuk Cinsel İstismarı: Sıklığı, Etkileri ve Okul Temelli Önleme Yolları . *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* , 4 (1).

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. (1990, Eylül 2).

Deveci, E., & Açık, Y. (2014). Çocuk İstismarı Nedenlerinin İncelenmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi* , 12 (4).

Duman, N. (2014). *Okul Sosyal Hizmetinin Tanımı, Kapsamı ve Çocuk Koruma Sistemi İçindeki Yeri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları.

Finkelhor, D. (2009). The Prevention of Childhood Sexual Abuse. *The Future of Children Princeton- Brookings* , 169-194.

Finkelhor, D., Hotaling, G., Lewis, I., & Smith, C. (1990). Sexual abuse in a national survey of adult men and women: Prevalence, charecteristics and risk factors. *Child Abuse and Neglect* , 1 (14), 19-28.

Fitnat Nihat Azizler İlkokulu Müdürlüğü. (2014). *Rehberlik Hizmetleri Çerçeve Programı*. Aydın.

Gökgöz, E. A., & Kesgin, B. (2015). İlkokullarda Okul Sosyal Hizmetinin Gerekliliğinin Öğretmen Gözüyle Değerlendirilmesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi* (9), 179-198.

Göral, C. M. (2014). *Avrupa Konseyi Çocuğun Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi Kapsamında Cinsel İstismar Suçu*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı. İstanbul: T.C. Bahçeşehir Üniversitesi.

Hacı Kadriye Arslan Rehberlik ve Araştırma Merkezi. (2018). *İlköğretim Okulları Mesleki Çalışma Programı*. Aydın.

Hacı Kadriye Arslan Rehberlik ve Araştırma Merkezi. (2018). *Orta Öğretim Kurumları Mesleki Çalışma Programı*. Aydın.

International Rescue Committee. (2015). *Cinsel İstismar Mağduru Çocuklara Bakım Kılavuzu*. New York: International Rescue Committee.

İçer, İ. (2016). Okul Sosyal Hizmeti Uygulamaları. *Sosyal Hizmet Sempozyumu 2015* (s. 243-250). Manisa: T.C. Manisa Celal Bayar Üniversitesi.

İnsan Hakları Derneği; Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Derneği. (2008). *Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu*. Ankara: Berkay Ofset.

Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* , 140-151.

Karakaş, N. M. (2018). *Olumsuz Çocukluk Çağı Deneyimi olan ve Olmayan Annelerin Çocuklarıyla Bağlanma Örüntülerinin İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Pediatri Programı . Ankara: Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Kılıç, E. (2014). *Aile Danışmanlığında Yeni Bir Model: Okul Temelli Aile Danışmanlığında Sosyal Hizmetin Rolü ve Önemi*. Sosyal Hizmet Anabilim Dalı. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Kır, E. (2013). Çocuklara Yönelik Cinsel Taciz ve İstismara Karşı Önleyici Eğitim Çalışmaları. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* , 785-800.

Kocatürk, D. (2002). *Öğretmenlerin Cinsel Eğitim Alanında Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçları ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri*. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi.

Martin, E. K. (2016). *Adult Education to Help Reduce Child Sexual Abuse: Developing Novel Classroom and Online Approaches Designed to Change Knowledge, Attitudes and Behaviours*. Edmonton: Alberta Üniversitesi.

Martin, L., Brady, G., Kwhali, J., Brown, S. J., Crowe, S., & Matouskova, G. (2014). *Social Workers Knowledge And Confidence When Working With Cases Of Child Sexual Abuse*. Coventry University. Coventry: NSPCC.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği. *Resmi Gazete* (30236).

Müjdecioglu Demir, G. (2017). *Kendine Zarar Verme Davranışı ve/veya İntihar Girişimi Olan Ergenlerde Çocukluk Çağı Travmaları ve Bağlanma Stilllerinin Değerlendirilmesi*. Akdeniz Üniversitesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları . Antalya: Tıp Fakültesi.

Nadir, U., & Aktan, M. C. (2015). Okul Sosyal Hizmeti ve Okul Sosyal Hizmet Uzmanının Rollerine İlişkin Bir Tartışma: Kurgusal Bir Vaka Sunumu. *Sağlık ve Toplum Dergisi* (3), 78-88.

NSVRC. (2011). *Child Sexual Abuse Prevention Programs For Children*. Enola: National Sexual Violence Resource Center.

Ogunjimi, A. I., Oliveira, W. A., Vasconcelos, E. M., & Silva, M. A. (2017). Child Sexual Abuse Prevention: Integrative Review. *Journal of Nursing Revista de Enfermagem* , 4469-4482.

Ovayolu, N., Uçan, Ö., & Serindağ, S. (2007). Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* , 2 (4), 13-22.

Örsel, S., Karadağ, H., Kahiloğulları, A. K., & Aktaş, E. A. (2011). Psikiyatri Hastalarında Çocukluk Çağı Travmalarının Sıklığı ve Psikopatoloji ile İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* , 130-136.

Özbesler, C., & Duyan, V. (2009). Okul Ortamlarında Sosyal Hizmet. *Eğitim ve Bilim Dergisi* , 34 (154), 17-25.

Özkan, Y., & Kılıç, E. (2014). Çocuk ve Aile Odaklı Sorunların Çözümünde Okul Sosyal Hizmeti Uzmanlarının Önemi: Uzmanların Çocuk ve Ailelerle Çalışmada Sahip Oldukları Beceriler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 3 (18), 397-412.

Öztürk, S. (2007). *Çocuklarda Duygusal İstismar*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Elazığ.

Seçer, İ. (2014). *Akran Zorbalığına Uğrayan Ergenlerin Mağduriyet Algılamaları ve Kullandıkları Başa Çıkma Stratejilerine Grupla Psikolojik Danışmanın Etkisinin İncelenmesi*. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Seydooğulları, S. Ü., & Kapçı, E. G. (2018). *İlkokul 3. ve 4. Sınıf Öğrencilerine Yönelik Geliştirilen Cinsel İstismarı Önleme Psiko-Eğitim Programının Etkililiğinin Sınanması*. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Smith, L. (2017). *Child Sexual Abuse and Good Practice For Social Workers*. Glasgow: Iriss ESSS.

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği. (2017). *Okul Sosyal Hizmet Uzmanı Mesleki Çerçeve Çalıştay Raporu*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları.

Şeker, A. (2014). *Sosyal Adalet Yoksulluk ve Eğitim (Okul Sosyal Hizmetinin Gerekliği)*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları.

Şengül, H. A., Cantürk, N., Cantürk, G., & Dağalp, R. (2012). Ankara 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi'nde Akran İstismarı Nedeniyle Yargılanan Çocukların Değerlendirilmesi. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi* , 283-289.

Taner, Y. I., & Gökler, B. (2004). Çocuk İstismarı Ve İhmali Psikiyatrik Yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi* , 82-86.

Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Tezel, A. (2002). Çocuğa Yönelik Şiddet. *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* , 5 (1), 93-100.

Thomlison, R., & Thomlison, B. (2011). *Cognitive Behavioral Therapy And Social Work Treatment*. New York: Oxford University Press.

Tıraşçı, Y., & Gören, S. G. (2007). Çocuk İstismarı ve İhmali. *Dicle Tıp Dergisi* , 34 (1), 70-74.

Timnik, L. (1985). The Sexually Abused Children. *Child Abuse and Neglect* , 2 (5), 345-356.

Tuğrul, B., & Artan, İ. (2001). Çocukların Cinsel Eğitimi İle İlgili Anne Görüşlerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 141-149.

Uçar, M. (2014). *Bilişsel Süreç Yaklaşımına Dayalı Olarak Hazırlanan Cinsel İstismarı Önleme Becerisi Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi*. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı. Bolu: T.C. Abant İzzet Baysal Üniversitesi .

UNICEF, & SHÇEK. (2010). *Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması*. Ankara.

Yalçın, N. (2011). *Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Çözüm Önerileri*. T.C. Beykent Üniversitesi, İşletme Yönetimi Bölümü. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yanar, G. (2014). *Çocuk İzlem Merkezi ve Çocukla Adli Görüşme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Yeşilkayalı, E., & Meydan, S. (2016). Çocuk Hakları İçin Okul Sosyal Hizmeti. *Sosyal Hizmet Sempozyumu 2015* (s. 366-371). Manisa: T.C. Celal Bayar Üniversitesi.

Yolcuoğlu, İ. G. (2010). Çocukların İhmal-İstismara Uğramasında Aile ve Çocuklara Yönelik Risk Faktörleri ve Sosyal Hizmet Müdahalesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi* , 21 (1), 73-83.

Ziyalar, N. (1998). *Çocukların Cinsel İstismardan Korunması Bir Eğitim Modeli Önerisi*. Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi

Elektronik Kaynaklar

BBC. (2017, Nisan 3). *Dünyada En Çok Çocuk İstismarı Sitesi Avrupa'da*. Kasım 13, 2017 tarihinde BBC Türkçe Web Sitesi: <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39478776#orb-banner> adresinden alındı

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği. (2017, Ekim 19). *Çocuklar İçin Onay*. Ocak 25, 2018 tarihinde Youtube Web Sitesi: <https://www.youtube.com/watch?v=E2QZNrTcf9w> adresinden alındı

Çocuk ve Bilgi Güvenliği Derneği. (2008, Mayıs 12). *Afiş 1*. Ocak 25, 2018 tarihinde Çocuk ve Bilgi Güvenliği Derneği Web Sitesi: <http://cbgd.org/egitim-materyalleri/> adresinden alındı

Duman, N. (2011, Ekim 28). *Okul Sosyal Hizmeti Alanında Mesleki Değerlerin Uygulamaya Aktarımı*. Kasım 14, 2017 tarihinde PEGEM Web Sitesi:

https://www.pegem.net/Akademi/kongrebildiri_detay.aspx?id=126675 adresinden alındı

Gazete Karınca. (2017, Ekim 31). *Türkiye Çocuk İstismarında Dünyada Üçüncü Sırada*. Kasım 15, 2017 tarihinde Gazete Karınca Web Sitesi: <http://gazetekarinca.com/2017/10/turkiye-cocuk-istismarinda-dunyada-ucuncu-sirada/> adresinden alındı

İzmit Rehberlik ve Araştırma Merkezi. (2017). *Çocuk İhmal ve İstismarını Önleme Eğitimleri 3. ve 4. Sınıflar Sunum*. Ocak 20, 2018 tarihinde <http://bit.ly/2EWRpb1> adresinden alındı

Karadaş, E. (2011, Nisan 20). *Çocuk İstismarı ve İhmali*. Kasım 13, 2017 tarihinde Acıbadem Hemşirelik Web Sitesi: http://www.acibademhemsirelik.com/e-dergi/yeni_tasarim/files/%C3%87OCUK%20%C4%B0ST%C4%B0SMARI%20VE%20%C4%B0HMAL%C4%B0.pdf adresinden alındı

Kutlu, Y. (2014, Kasım 28). *Çocuğa Yönelik Aile İçi Cinsel İstismar*. Ocak 25, 2018 tarihinde Yeter Kutlu Resmi Web Sitesi: <http://www.yeterkutlu.com.tr/makale/cocuga-yonelik-aile-ici-cinsel-istismar> adresinden alındı

Macintyre, D., & Lawlor, M. (2016). *Junior and Senior Infants*. (P. Shanahan, Dü.) Ocak 20, 2018 tarihinde <http://www.staysafe.ie/teachers/Infants.pdf> adresinden alındı

Man, A. (2016, Ocak 18). *Çocuk İstismarı Çizgi Film 1*. Ocak 25, 2018 tarihinde Youtube Web Sitesi: <https://www.youtube.com/watch?v=xAtJ0EnIx94> adresinden alındı

Moore, D. (2005). *Telling The Secret: Channels of Communication for the Recovering Survivor of Child Sexual Abuse*. Kasım 10, 2017 tarihinde Malesurvivor Web Side: <http://www.malesurvivor.org/ArchivedPages/telling.html> adresinden alındı

Nemerosfks, A. G. (1991). *Child Sexual Abuse Prevention: Teacher And Child Variables Affecting The Learning Of Concepts And Skills In Sexual Abuse Prevention Programs*. Mayıs 17, 2018 tarihinde ProQuest Web Sitesi: <https://search.proquest.com/docview/303963506?accountid=15331> adresinden alındı

Polat, H. Y. (2017). *Çocuk İstismarı ve İhmali Sunumu*. Ocak 30, 2018 tarihinde Prof.Dr. Ömer Dinçer İlkokulu Resmi Web Sitesi: http://profdromerdincerilkokulu.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/39/759782/dosyalar/2017_06/12035250_ocukhmalvestsmarivelsunumu.pptx adresinden alındı

Saka, N. E. (2004). *Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'na Karara Bağlanmış Çocuk Ölümünün "Çocuk İstismarı Ve İhmali" Açısından İncelenmesi*. İstanbul: T.C. Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu Başkanlığı.

Saner, S., & Yüksel, Ş. (2016, Eylül 27). *Çocuk Cinsel İstismarı ve Zor Açığa Çıkması*. Kasım 12, 2017 tarihinde Türk Psikiyatri Derneği Web Sitesi: http://www.psikiyatri.org.tr/uploadFiles/219201618057-CocukCinsel_istismar_bilgilendirme_dosyasi.pdf adresinden alındı

Simav RAM. (2014, Mayıs). *Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Eğitimi*. Ocak 15, 2018 tarihinde Simav Rehberlik Araştırma Merkezi Resmi Web Sitesi: http://akyurt.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_12/22103533_istismar_sunumu.pdf adresinden alındı

Starishevsky, J. (2015, Mart 11). *My Body Belongs To Me*. (N. Eroğlu, Dü.) Ocak 25, 2018 tarihinde Youtube Sitesi: <https://www.youtube.com/watch?v=mYi-O2E3Cjs> adresinden alındı

The National Institute for Health and Clinical Excellence. (2017, Ekim 9). *NICE*. Mayıs 13, 2018 tarihinde NICE Web Sitesi: <https://www.nice.org.uk/guidance/ng76/resources/child-abuse-and-neglect-pdf-1837637587141> adresinden alındı

TÜİK. (2016, Aralık 2). *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri*. Kasım 15, 2017 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu Web Sitesi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr> adresinden alındı

TÜİK. (2017, Ağustos 1). *Mağduriyet Türüne Göre Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar*. Kasım 15, 2017 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu Web Sitesi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24680> adresinden alındı

T24 Bağımsız İnternet Gazetesi. (2017, Ekim 31). Türkiye Psikiyatri Derneği: Çocuk istismarında dünya üçüncüsüyüz. Haziran 23, 2018 tarihinde T24 Bağımsız İnternet Gazetesi Web Sitesi: <http://t24.com.tr/haber/turkiye-psikiyatri-dernegi-cocuk-istismarinda-dunya-ucuncusuyuz,479112> adresinden alındı

Üsküdar RAM. (2014, Ocak 8). *Çocuk İhmali ve İstismarı*. Ocak 28, 2018 tarihinde Üsküdar Rehberlik Araştırma Merkezi Resmi Web Sitesi: http://uskudarram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/22/808281/dosyalar/2015_05/08011454_ocukhmalvestsmar%C4%B1word.pdf adresinden alındı

Zara, A. (2012). *Çocuk İhmali ve İstismarı*. Kasım 13, 2017 tarihinde Ayten Zara Resmi Web Sitesi: <http://www.aytenzara.com/wp-content/uploads/2012/02/%C3%87OCUK-%C4%B0HMAL%C4%B0-VE-%C4%B0ST%C4%B0SMARI.pdf> adresinden alındı

EKLER

Ek-1 Cinsel istismarı Önleyici Farkındalık Eğitimi Sunumu

Cinsel İstismarı Önleyici Farkındalık Eğitimi

Sezen Gizem ÖZDEMİR

İstismar Nedir?

- “Bir yetişkin veya devlet tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan ve çocuğun sağlığını, fiziksel ve duygusal gelişimini olumsuz yönde etkileyen davranışlar”

Güvenli Davranışlar – Tehlikeli Davranışlar

- 19 yaşındaki Murat, 8 yaşındaki Aslı'ya onunla arkadaş olmak istediğini söyler . Aslı, Murat'ın bu arkadaşlık teklifini kabul eder.
- Suna parkta oynarken yaşlı bir dede kedisini kaybettiğini söyler, Suna'dan kedi aramasına yardım etmesini ister. Suna kendisine yardım edemeyeceğini söyleyerek oradan uzaklaşır.
- Süleyman sokakta top oynarken tanımadığı bir teyzenin hediye ettiği çikolatayı kabul eder.
- Yiğit'in arkadaşları, oyun oynamak için ıssız görünen inşaat alanına gitmeyi teklif eder. Yiğit ise orada oyun oynanamayacağını söyleyerek inşaat alanına gitmez.
- Ailesiyle birlikte misafirlğe giden Deniz'e, gittiği evde kendinden yaşça büyük olan bir ağabey, telefonundan üzerinde giysisi olmayan insanların resimlerini veya videolarını göstermeye çalışır. Deniz, istemiyorum diyerek uzaklaşır ve ailesine yaşadıklarını anlatır.
- Gözde kullandığı Facebook hesabına tanımadığı kişilerden gelen arkadaşlık isteklerini kabul eder.

3

4

Bilmemiz Gereken Numaraları Hatırlayalım

Ambulans: 112

Polis:155

İtfaiye:110

Sosyal Destek Hattı: 183

5

Kendimizi Korumamızın Birçok Yolu Vardır

DİŞLERİNİ FIRÇALAMAK

GEREKTİĞİNDE İLAÇ ALMAK

AŞI OLMAK

BESLEYİCİ GIDALAR YEMEK

UYGUN ELBİSELER GİYMEK

**AZARLAMAYA, İTİLMEMEYE
KARŞI KENDİMİZİ KORUMAK**

6

Özel Bölgelerimiz

Özel Bölge Kuralları

Annen veya baban senin yıkanmana yardımcı olmak için dokunabilir veya özel bölgen incindiğinde senin onayını alarak bakabilir ve dokunabilir.

Doktor ve hemşireler annen baban yanıdayken seni iyileştirmek için muayene ederken özel bölgeye bakabilir veya dokunabilir.

Bu durumlar haricinde, hiç kimse senin bedeninin özel bölgelerine bakamaz, dokunmaz.

Hiç kimse bir başkasının özel bölgelerine bakmaya ve dokunmaya seni zorlayamaz.

Çocuklar için **ONAY**

Dokunuşlar

İyi Dokunuş
Kötü Dokunuş

İyi Dokunuş

11

Kötü Dokunuş

- Senin rahatsızlık, huzursuzluk, tedirginlik, mutsuzluk, güvensizlik hissetmene neden olabilir,
- Seni sinirlendiriyor olabilir,
- Canın acıyabilir ya da acıtmamasına rağmen istemiyor olabilirsin,
- Onayının olmadığı halde zorla yapılıyor olabilir,
- Kafanı karıştırmış olabilir,

12

- Birisi seni kendisine dokunmaya zorlayabilir,
- Dokunan kişi “bu aramızda bir sır” diyebilir,
- Veya dokunan kişi bunu başkasına söylersen sana veya sevdiğin bir yakınına bir zarar vereceği tehdidinde bulunabilir.

**Sana böyle hissettiren tüm dokunuşlar;
Kötü Dokunuştur.**

13

Sana Kötü Dokunan Birisi;

- Bu aramızda bir sır, kimseye söyleme diyebilir,
- Sana hediyeler verebilir,

Veya seni tehdit edip, korkutabilir.

14

Sırlar

İyi Sır
Kötü Sır

15

İyi Sır

16

Kötü Sır

- Rahatsız edici ve korkutucu olabilir,
- Zarar verici olabilir hatta birinin canı yanabilir.

Bu sırlar kötü sırdır ve saklanmamalıdır.

Kötü sırları saklamamak ispiyonculuk veya oyunbozanlık değildir.

17

Birisi;

- Bizim canımızı acıttığında,
- Bize kötü dokunuşta bulunduğunda,
- Özel bölgelerimize dokunup sır saklamamızı istediğinde;

Ne Yapmalıyız?

18

Yapılabilecekler

19

1. “HAYIR” “DUR” “YAPMA” DEMELİ

20

2. UZAKLAŞMALI

21

3.GÜVENDİĞİN BİR YETİŞKİNE SÖYLEMELİ

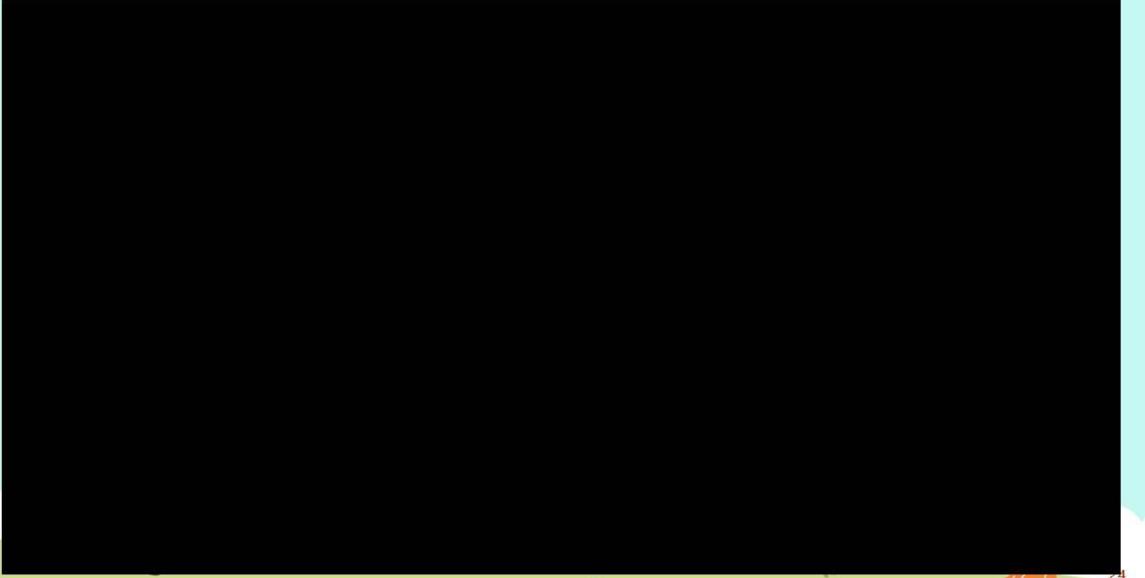

22

4.ISRARLA SÖYLEMEYE DEVAM ETMELİ

23

24

UNUTMA ! Bu Senin Suçun Değil!

25

KAYNAKÇA

- Akgiray A. (2007). Çocuk İstismarı: 8-10 Yaş Çocuklarda İstismarı Önleme Yöntemleri. Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, (2017). Çocuklar İçin Onay [Animasyon Filmi] Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=E2QZNYTcf9w&t=17s> Erişim Tarihi: 25 Ocak 2018
- Çocuk ve Bilgi Güvenliği Derneği. (2015). Afiş 1. Erişim Adresi: http://cbgd.org/wp-content/uploads/2013/04/2483795391_01ee2d2b32_b.jpg Erişim Tarihi: 25 Ocak 2018
- İzmit Rehberlik ve Araştırma Merkezi (2017). Çocuk ihmal ve istismarını önleme eğitimleri- 3. ve 4. Sınıflar Sunum. Erişim Adresi: <http://bit.ly/2EWRpb1> Erişim Tarihi: 20 Ocak 2018
- Kutlu, Y. (2014, Kasım 28). *Çocuğa Yönelik Aile İçi Cinsel İstismar* tarihinde Erişim Adresi: <http://www.yeterkutlu.com.tr/makale/cocuga-yonelik-aile-ici-cinsel-istismar> Erişim Tarihi: 25 Ocak 2018
- Polat, H.Y. (2017). Çocuk İstismarı ve İhlali Sunumu. Erişim Adresi: http://profdromer.dincerkutlu.meb.k12.tr/meb_rys_dosyalar/34/39/759782/dosyalar/2017_06/12035250_ocukmalvestismariyelsunumu.pptx Erişim Tarihi: 25 Ocak 2018
- SEYDOĞULARI, UNSAL, S. (2017). 3. ve 4. Sınıf Öğrencilerine Yönelik Geliştirilen Kişisel Güvenlik Farkındalık Eğitim Programının Etkililiğinin Sınanması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. (Devam ediyor).
- UNICEF, & SHÇEK. (2010). Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması. Ankara.

26

Ek-2 Veli Bilgilendirme Broşürü 1

Cinsel istismarın bir süreçten ibaret olduğu ve bu sürecin başlangıcının kişisel güvenliğin sağlanamamasından dolayı başladığı unutulmalıdır (7).

Özel Bölgeler resmedilmiştir.

İstismardan Korumak İçin Ne Yapmalıyız?

Çocuklara;

Özel bölgelerin yerleri öğretilmeli ve bedeniyle ilgili kararları kendisinin alabileceği öğretilmeli,

Özel bölgelerine anne veya babalarının yıkanmasına yardımcı olmak için dokunabileceği veya özel bölgeleri incindiğinde izin alarak bakıp dokunabileceği,

Doktor ve hemşireler anne ve babaları yanındayken kendilerini iyileştirmek için muayene ederken özel bölgeye bakabileceği ve dokunabileceği öğretilmeli.

İyi ve kötü dokunuşların olduğunu, iyi dokunuşların anne babanın sarılması gibi davranışları kapsarken, özel bölgelere yapılan dokunuşların ise kötü dokunuşlar olduğu öğretilmeli,

Bu dokunuşlar haricinde “Hiç kimse, bir başkasının özel bölgelerine bakamaz ve dokunamaz ya da bakmaya veya dokunmaya kimse kimseyi zorlayamaz!” bilinci kazandırılmalı,

Bedenim bana aittir bilinci kazandırılmalı, İzin veririm dokunabilirsin bilinci geliştirilmeli,

Dokunulması yasak olan yerler refleksinin (örn. özel bölgelere dokunulduğunda kendisi sakınması gibi ani tepki verme becerisi) gelişmesine yardımcı olunmalı,

Fiziksel baskaya direnme gücünün gelişmesine yardımcı olunmalı,

İstemediği durumlara karşı “HAYIR” diyebilmesi öğretilmeli,

Tehlikeli durumlarda hızla uzaklaşmayı ve güvenebileceği bir yetişkine anlatması gerektiği öğretilmeli. (8)

Kendisine kötü dokunan veya kötü hissetmesine her kim sebep olursa olsun size güvenebileceğini, ona inanacağınızı ve yardımcı olabileceğinizi çocuğunuzuza hissettirilmelisiniz. (8)

Kaynakça

1. UNICEF ve SBCEK, *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve İstisatları Raporu*, Ankara, s.4, 2016.
2. Çocuk İstismarı: Kavram, Bilimler, Etkiler, Etkileri ve Gelişim, Ayşe Seren, 2014, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, s. 140-151.
3. Akıncı, A. (2017). Çocuk İstismarı: A-Z. Sayı Çocuklarda İstismarın Önlenmesi. Psikoloji, Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
4. BBG: Dönüşte En Çok Çocuk İstismarı: Sınırsız Arayışta. BBC Türkiye Web Sitesi, [Görüntü] 3. Ocak 2017. [Akses: 13. Kasım 2017.] http://www.bbc.com/turkce/sohbetler/2017/01/170103_istismar_01
5. TÜRK, *Mağduriyetin Tıbbi ve Gelişimsel Etkileri, Tanı ve Tedavi*, Ankara: Sağlık Bakanlığı, 2016.
6. İsmail Hakkı Dönüşte, *Çocuk Bırakma ve İstismarın Önlenmesi*, Ankara: Ankara Çocuk ve Gençlik Hizmetleri ve İlgi Kurumu, 2016.
7. Canadian Centre for Child Protection, *Child Sexual Abuse: It Is Not Always What You See*, Canadian Centre for Child Protection, 2014.
8. Güneş, Ayhan, *Mağduriyetin Etkileri*, İstanbul: Tanrı Yayıncılık, 2017.

İrtibat: gizenurun0942@gmail.com

**CİNSEL
İSTİSMARI
ÖNLEYİCİ
FARKINDALIK
EĞİTİMİ**

Veli Bilgilendirme Broşürü

(1)

İstismar Nedir?

Bir yetişkin veya devlet tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan ve çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen davranışlardır(1).

Cinsel İstismar Nedir?

Bir çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel uyarım ve doyum için kullanılmasıdır (2).

Herhangi bir yetişkin çocuğu bu amaçla kullanabileceği gibi, çocuklar kan bağı olan kişiler tarafından da cinsel istismara maruz bırakılabilirler. Cinsel istismar **ırza geçme, ırza tasaddi, teşhircilik, genital bölgelere dokunma, pornografi, röntgencilik, söz atma ve şantajlılık** biçiminde gerçekleşebilir (2)

Çocukluk çağı travmaları içerisinde tekrarlanabilirliği ve çocuğa en yakınları tarafından yapılması nedeniyle tanınmaması ve tedavi edilmesi en zor olan travma şekli istismardır. (3)

Türkiye'nin de dahil olduğu dünya çapında yapılan araştırmaya sonuçlarına göre çocuk cinsel istismarı içerikli görüntülerin %53'ü 10 yaş altı çocuklardan oluşmaktadır. Her 3 görüntüden 1'i ise çocuğa yönelik tecavüzü veya cinsel işkence içeriğine sahiptir (4).

Cinsel İstismara Uğrayan Çocuklarda Sıklıkla Görülen;

Fiziksel Göstergeler

- Yürütme ve oturmada zorluk çekme
- Yırtılmış, lekeli veya kanlı iç çamaşırları
- Cinsel yolla bulaşan hastalığın tespiti
- İdrar yapmada acı çekmek
- Genital bölgede acı, şişkinlik, kızamıklık, kanamaya dakaşını
- Genital bölgenin dışında bereler, kanama ya da yırtılmalar olması (6)

TÜİK verilerine göre, 2016 yılında cinsel istismar 16877 çocuğun bildirim kaydı alınmış, bu çocuklardan 14671'in kız, 2206'sının ise erkek çocuk olduğu bilgisi edinilmiştir (5).

Akademik Göstergeler

- Öğrenme güçlüğü,
- Derslerde başarısızlık,
- Dağınık ilgi- Dikkat Eksikliği(5)

Davranışsal Göstergeler

- Duygularını kontrol edememe
- Tanıdık bir yetiştikinden kaçma ya da kaçınma davranışı sergileme
- Kardeş rekabetinde aşırı üzülmeye
- Okulda beklenmedik zorlanmalar
- Akranlarla ilişkilerde zorluk ve onlarla ilişkiden çekinme
- Uygun olmayan cinsel oyunlar veya ileri derecede cinsel bilgi sahibi olma ve rastgele cinsel ilişki kurma
- Fiziksel temas veya yakınlıktan kaçınma

- Ani ve aşırı kilo değişimi
- Belli yerlerden ve kişilerden çok fazla korkma
- Uzaklaşma ve depresyon
- Çocuğun ifadesi
- Kendi kendine sosyal tecrit oluşturma (6)

Psikolojik ve Duygusal Göstergeler

- Travma sonrası stres bozukluğu (Anksiyete)
- Uyku bozuklukları, uyurgezerlik ve kabuslar
- Fobiler-korku tepkileri
- İçer kapanma, dikkat eksikliği
- İdrar Kaçırma (Enürezis) - Dışkı Kaçırma (enkoprezis)
- Aşırı fantezi kurma
- Depresyon
- Güven duygusunun zedelenmesi
- İstismarcı çocuğu sürekli sessiz kalması için yönlendirilmesi, tehdit
- Öfke tepkileri
- Kendilik sorunları, düşük öz değer
- Karşı gelme bozukluğu
- Suçluluk (benim hatam) veya Utanç duyma
- Benlik saygısında ciddi azalma
- Ruhsal gelgitler (6).

Ek-3 Veli Bilgilendirme Broşürü 2

Doğru Bilinen Yanlışılar

- Çocuğu istismar eden kişi her zaman yabancı biridir. (YANLIŞ)
- Aile içinden, o çocuğu tanıyan bir kişi olabilir (DOĞRU)
- Hangi anne ve babanın istismar yapıp yapmadığını bilmek mümkündür. (YANLIŞ)
- Sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyi iyi ailelerde de istismar olabilir (DOĞRU)
- Her istismar çok zararlı değildir. (YANLIŞ)
- Bu nedenle de istismar vakalarının tedavisi önemlidir (DOĞRU)
- Çocuğuna istismar uygulayan anne- baba çocuğunu sevmiyordur. (YANLIŞ)
- Çocuğunu seven anne babalarda istismar edebilir. (DOĞRU)
- Tüm istismar edenler erkektir. (YANLIŞ)
- Kadınlar da istismar edebilir. (DOĞRU)
- Sadece kız çocukları cinsel istismara uğrar. (YANLIŞ)
- Erkek çocuklar da cinsel istismara uğrar. (DOĞRU)
- İstismara uğrayan kişiler tedavi edilemez. (YANLIŞ) (4)

Çocuklar İstismarı Neden Söylemez?

- Kendilerine inanılmayacağını düşünürler.
- Cinsel istismarın kendi hataları olduğundan ve bu yüzden başlarının belaya girmesinden korkarlar.
- Çocuk, böyle bir şeyi nasıl anlatacağını bilmeyebilir.

- Bu davranışlardan hoşlanmadığı halde, istismar eden kişiyi sevebilir ve onun başının belaya girmesinden korkabilir.
- İstismar eden kişi tarafından tehdit edilmiş; korkutulmuş olabilir.
- Bu konuda konuşmaktan utanç duyabilir.
- Çocuk konuşmak için uygun zaman, zemin ve kişi olmadığını düşünebilir.
- Büyüleriyle cinsel konuları konuşmaktan utanabilirler.
- İyi çocukların cinsellikle ilgili sözcükleri kullanmamaları gerektiği söylenmiş olabilir.
- Cinsel davranışların yanlış olduğunu bilmeyebilirler.
- Arkadaşları tarafından dışlanacağından korkabilirler. (1) (5)

Kaynakça

- [illegible]

İrtib at: gizermurat0942@gmail.com

**CİNSEL
İSTİSMARI
ÖNLEYİCİ
FARKINDALIK
EĞİTİMİ**

Veli Bilgilendirme Broşürü
(2)

Bir Çocuk İstismar Edildiğini Açıklarsa Ne Yapılmalı?

✓ öncelikle çocuğunuzun kendisini güvenle açabilmesi ve onu dinleyebilmeniz için sessiz ve sakin bir mekan bulun.

✓ Çocuğun yanında onu sakinleştirmek için oturun.

✓ Çocuktan izin almadan ona dokunmayın. Dokunmanız belki ona istismar olayını hatırlatabilir.

✓ Açıklıkla ve sakince dinleyin: beden ve yüz ifadelerinizde dehşete düşmüş bir ifadenin olmamasına özen gösterin. Duygularınızı kontrol altında tutun. Tepkileriniz hayati önem taşımaktadır. Sakin karşılamak çocuğu desteklemek için önemlidir. Çocuğu dinleyin ve kendisi için önemli olan konuları siz herhangi bir soru sormadan anlatmasına izin verin. Tüm ilginizi çocuğa verin. Kulaklarınızı, gözlerinizi ve kalbinizi dinleyin çocuğu dinlerken. Bazen çocuğun sizinle sır olarak paylaşmak istediği şey bir istismar olmayabilir (boşanma, aile meseleleri vs.).

✓ Çocuğun dilinden konuşun: Çocuğun anlayamayacağı kelimeleri kullanmayın. Çocuğun olanlar hakkında kullandığı kelimeleri kullanın.

✓ Çocuğu yaşadığı olayları anlatmaya cesaretlendirin: Yaşadığı olayları anlatması için ona destek olun fakat vermek istemediği ayrıntılar için asla baskı yapmayın.

✓ Çocuğa şöyle söyleyin: “ Sana inanıyorum”, “Bana söylediğine çok

memnun oldum”, “Bu senin hatan değil”, “İstismar doğru bir şey değil”.

✓ Çocuğu istismarı bildirdiği için takdir edin. Eğer çocuk dolaylı bir şekilde bir istismardan söz ediyorsa (örneğin; birinin başına geldi gibi), çocuğu durumu anlatması yönünde teşvik edin

✓ İstismarı bildirmek için yerel çocuk koruma kurumlarına ihbarda bulunun. (1)

İstismarı Açıklayan Çocuğa Ne Yapılmalıdır?

➤ “Neden” ile başlayan sorular sormayın. Örneğin; “Neden o kişiyi durdurmadın?” “Neden bana bunu anlatıyorsun?” Çocuklar genellikle neden ile başlayan sorular sorulduğunda bir şeyleri yanlış yaptıklarını zannederler ya da savunmaya geçerler.

➤ Aşağıdakilere benzer sorulardan ve ifadelerden kesinlikle kaçının. Örneğin; “Bunun olduğundan emin misin?” “Gerçeği mi söylüyorsun?” “Bu bir daha olursa bana haber ver” “Bunun olması için ne yaptın?”.

➤ Bu bilgiyi başka kişilerle paylaşmayacağınız konusunda çocuğa teminat verin. Fakat destek almak için yetkili kişilerle iletişime geçeceğinizi söyleyin (1)

Yasal Süreç

1. Bunlardan ilk adımı ihbar aşamasıdır. 155 Alo Polis Hattı, 156 Alo Jandarma Hattı, 183 Alo Sosyal Destek Hattı, en yakın polis merkezi veya cumhuriyet savcılığına ulaşılarak ihbar yapılabilir.

2. İkinci aşaması kolluk kuvvetlerinin bu ihbar olgularıyla, Cumhuriyet Savcısının talimatıyla cinsel istismar şüphesi olan çocuğun yetkililer tarafından Çocuk Koruma Merkezine (ÇOKMED) getirilmesidir. Burada çocuğun beyanının alınması, muayenesinin yapılması, aile görüşmesinin yapılması ve raporlarının hazırlanması için gereken tüm işlemler alanlarında uzman personellerle gerçekleştirilmekte ve her aşamada çocuğun yüksek yararı gözetilerek yürütülmektedir.

3. Üçüncü aşama ise, 5395 Çocuk Koruma Kanunu kapsamında Koruyucu Onleyici Tedbirler için Çocuk Mahkemesine başvuru bulunmaktadır.

4. Davanın açılması cinsel istismar mağduru çocukların yasal sürecindeki dördüncü aşamadır. (2) (3)

Ek-4 Çocuklar İçin Bulmaca

BULMACA

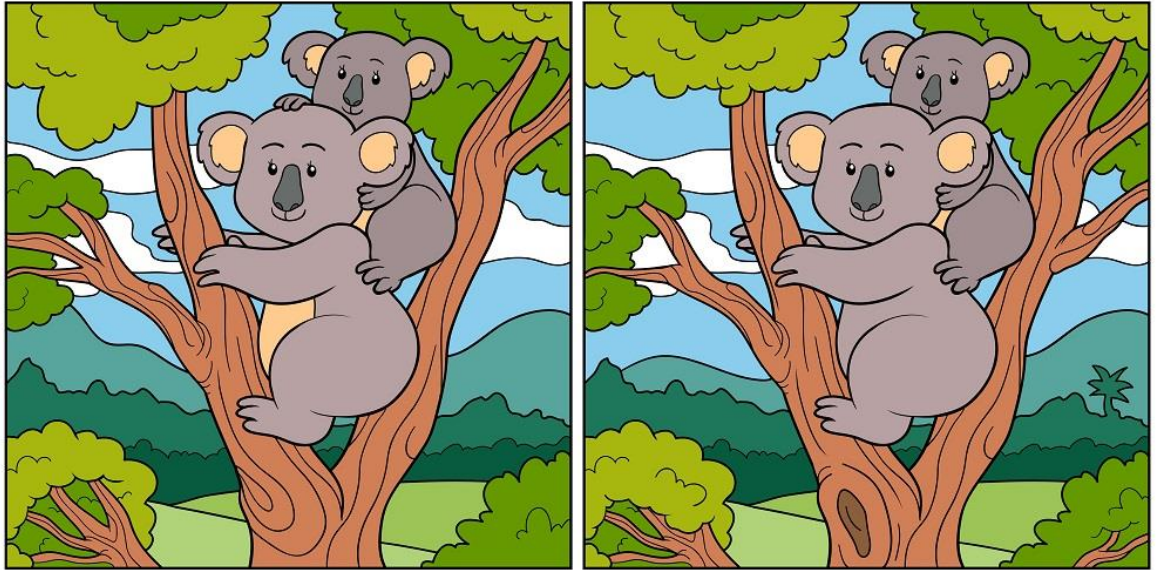
KELİME AVI

İ	Y	İ	S	Ü	O	Y	U	N
P	E	Y	A	B	A	N	C	I
R	G	Ü	V	E	N	L	İ	K
Y	A	Z	Ç	H	A	Y	I	R
O	N	A	Y	O	C	S	I	R
Ö	Z	E	L	B	Ö	L	G	E
Ç	İ	Z	G	İ	F	İ	L	M
U	K	O	Ş	K	K	Ö	T	Ü
G	Ü	N	E	Ş	L	K	I	Ş
A	D	O	K	U	N	U	Ş	R
T	E	H	L	İ	K	E	L	İ

Aşağıdaki kelimeleri yanda verilen tabloda boyayalım. Boyanmamış harfleri yan yana yazarak gizlenmiş kelimeleri görebilirsin 😊 😊

ONAY	TEHLİKELİ	KIŞ
KÖTÜ	ÇİZGİ FİLM	YAZ
OYUN	DOKUNUŞ	HAYIR
SIR	YABANCI	GÜNEŞ
İYİ	GÜVENLİK	KOŞ
ÖZEL BÖLGE		

10 FARKI BUL

Ek-5 Kişisel Güvenlik Farkındalık Ölçeği

KİŞİSEL GÜVENLİK FARKINDALIK ÖLÇEĞİ

A. Lütfen aşağıdaki ifadeleri oku. Senin için doğru olan seçeneği işaretle.

1. Bir yetişkin özel bölgeye dokunur ve "bu aramızda bir sır" derse hangi davranışı yaparsın?

- a. En yakın arkadaşına söylerim
- b. Güvendiğim bir yetişkine söylerim
- c. Sır olduğu için kimseye söylemem.

2. Sevdiğin birisi özel bölgeye dokunursa ilk önce ne yaparsın?

- a. Onu üzmemek için hiçbir şey söylemem.
- b. Sert bir şekilde 'Hayır, bunu yapmanı istemiyorum' derim.
- c. Bunu neden yaptığını sorarım.

3. Birisinin dokunmasından rahatsız olduğunu annene söyledin. Sana inanmazsa ne yaparsın?

- a. Bana inanmadı diye üzülürüm.
- b. Yanlış anlamışım diye düşünürüm.
- c. Bana inanacağını düşündüğüm başka bir yetişkine söylerim.

4. Tanıdığın biri cep telefonundan üzerinde giysisi olmayan insanların bulunduğu resimleri sana göstermek istiyor. Bu durumda ne yaparsın?

- a. Tanıdığım kişiler var mı diye bakarım.
- b. Tanımadığım kişilerse bakarım.
- c. 'Hayır, istemiyorum' derim ve uzaklaşıyorum.

5. Bir tanıdığınız, cep telefonundan üzerinde giysisi olmayan insanların resimlerini sana göstermeye çalıştığında bu olayı birine söylemen gerekse kime söylersin?

- a. En yakın arkadaşına
- b. Böyle şeyler hiç kimseye söylenmez
- c. Annem, babam, öğretmenim gibi güvendiğim bir yetişkine

6. Okul çıkışında tanımadığın birisi yanına geldi. Annenin ve babanın işinin çıktığını, bu nedenle seni eve götüreceğini söyledi. Ne yaparsın?

- a. Kim olduğunu öğrenmek için sorular sorarım.
- b. Tanımadığım biri olduğu için binmem
- c. Annem ve babam gönderdiği için binerim.

7. Bir yetişkin özel bölgeye dokundu. "Eğer birine söylersen seni pişman ederim" diyerek seni tehdit etti. Böyle bir durumda ne yaparsın?

- a. Yakınlarıma zarar vereceğinden korktuğum için kimseye söylemem.
- b. Yalnızca en yakın arkadaşına söylerim.
- c. Korksam bile güvendiğim bir yetişkine söylerim.

8. Bazı çocuklar daha fazla arkadaşı olsun diye internette ya da Facebook'ta tanımadığı kişilerle arkadaş oluyor. Sen olsan ne yaparsın?

- a. Tanımadığım kişilerle arkadaş olmam.
- b. Benim yaşımdaysa ve güvenilir bir insansa arkadaş olurum.
- c. Sayfasını incelerim, güvenilir olduğuna karar verirsem arkadaş olurum.

9. İnternette tanıştığın birisi seninle yüz yüze görüşmek isterse ne yaparsın?

- a. Gitmem
- b. Biraz daha tanırım, güvenirsem görüşmeye giderim.
- c. Güvendiğim bir arkadaşım ile beraber görüşmeye giderim.

10. İnternette tanışıp güvendiğin biri telefon numaramı ya da okulunun adı gibi seninle ilgili bilgileri isterse ne yaparsın?

- a. Doğru olmayan bilgileri veririm.
- b. Güvendiğim için, telefon numaramı ya da okulumun adını söylerim
- c. Bu bilgileri vermem.

11. Tanıdığın biri senin özel bölgelerine dokunmak istiyor. Karşılığında ise, en çok istediğin oyuncacı alacağını söylüyor. Ne yaparsın?

- a. Oyuncacı istesem bile izin vermem.
- b. Oyuncacı çok istiyorsam izin veririm.
- c. Önce oyuncacı vermesini söylerim.

12. Tiyatrodayken yanında oturan kişi, onun özel bölgesine dokunmanı isterse bu olayı birine anlatman gerekir mi?

- a. Evet
- b. Hayır
- c. Bilmiyorum

13. Bazen çok sevdiğin insanların da sana dokunması güvensiz ve rahatsız edici olabilir.

- a. Doğru
- b. Yanlış
- c. Bilmiyorum

14. Çocuklar kafalarını karıştıran ve rahatsız eden dokunuşlara "hayır" deme hakkına sahiptir.

- a. Doğru
- b. Yanlış
- c. Bilmiyorum

15. İyi bir çocuk olmak için, senden büyük insanların her istediğini yapmalısın.

- a. Doğru
- b. Yanlış
- c. Bilmiyorum

16. Diğer insanlar bazen güvensiz ve seni rahatsız edecek şekilde bedenine dokunarak senin için rahatsız edici olabilirler.

- a.Doğru
- b.Yanlış
- c.Bilmiyorum

17. Sevdiğin insanlar da seni rahatsız edecek biçimde sana dokunursa “Hayır” demelisin

- a.Doğru
- b.Yanlış
- c.Bilmiyorum

18. Sadece kızlar özel bölgelerine dokunulmasından rahatsız olurlar.

- a.Doğru
- b.Yanlış
- c.Bilmiyorum

19. Bir yetişkin bir çocuğun özel bölgesine dokunursa bu çocuğun hatasıdır.

- a.Doğru
- b.Yanlış
- c.Bilmiyorum

20. Sadece yabancılar sana rahatsız olacağın bir şekilde dokunmak isteyebilirler.

- a. Doğru
- b. Yanlış
- c. Bilmiyorum

Ek-6 Araştırmadan Örnekler

15. Bir çocuk olmak için, senden büyük insanların her isteğini yapabilirsin.

a. Doğru
b. Yanlış
c. Bilmiyorum

16. Diğer insanlar baten güvensiz ve seni rahatsız edecek şekilde bedenine dokunarak seni için rahatsız edici olabilirler.

a. Doğru
b. Yanlış
c. Bilmiyorum

17. Sevdiğin insanlar da seni rahatsız edecek biçimde sana dokunursa "Hayır" demelisin.

a. Doğru
b. Yanlış
c. Bilmiyorum

18. Sadece kızlar özel bölgelerine dokunulmasından rahatsız olurlar.

a. Doğru
b. Yanlış
c. Bilmiyorum

19. Bir yetişkin bir çocuğun özel bölgesine dokunursa bu çocuğun hata yaptır.

a. Doğru
b. Yanlış
c. Bilmiyorum

20. Sadece yabancılar sana rahatsız olacağı bir şekilde dokunmak isteyebilirler.

a. Doğru
b. Yanlış
c. Bilmiyorum

Eğlenceliydi ve çok hoşlandılar
ve çok memnundum.

Adın ve Soyadın: _____
Almış olduğun eğitim sana ne hissettirdi? Lütfen aşağıya yazınız.

KİŞİSEL GÜVENLİK FARKINDALIK ÖLÇEĞİ

A. Lütfen aşağıdaki ifadeleri oku. Senin için doğru olan seçeneği işaretle.

1. Bir yetişkin özel bölgeni dokunur ve "bu aramızda bir sır" dersen hangi davranışı yaparsın?

a. En yakın arkadaşına söylersin.
b. Güvenmediğim bir yetişkine söylersin.
c. Sır olduğu için kimseye söylemem.

2. Sevdiğin birisi özel bölgeni dokunursa ilk önce ne yaparsın?

a. Onu üzmemek için hiçbir şey söylemem.
b. Sert bir şekilde "Hayır, bunu yapmanı istemiyorum" derim.
c. Bunu neden yaptığını sorarım.

3. Birisinin dokunmasından rahatsız olduğunu annene söylersin. Sana inanmırsa ne yaparsın?

a. Bana inanmadı diye üzülürüm.
b. Yanlış anladığımı diye düşünürüm.
c. Bana inanacağını düşündüğüm başka bir yetişkine söylersin.

4. Tanıdığım biri cep telefonundan üzerinde giymiş olmayan insanların bulunduğu resimleri sana göstermek istiyor. Bu durumda ne yaparsın?

a. Tanıdığım kişiler var mı diye bakarım.
b. Tanımadığım kişilerse bakarım.
c. "Hayır, istemiyorum" derim ve uzaklaşırım.

5. Bir tanıdığın, cep telefonundan üzerinde giymiş olmayan insanların resimlerini sana göstermeye çalıştığında bu olayı bütüne söylemen gerekse kime söylersin?

a. En yakın arkadaşına
b. Böyle şeyler hiç kimseye söylemem.
c. Annem, babam, öğretmenim gibi güvendiğim bir yetişkine.

6. Okul çıkışında tanımadığın birisi yanına geldi. Annemin ve babamın için çıktığını, bu nedenle seni eve götüreceğini söyledi. Ne yaparsın?

a. Kim olduğunu öğrenmek için sorular sorarım.
b. Tanımadığım biri olduğu için binmem.
c. Annem ve babam gönderdiği için binerim.

Adın ve Soyadın: _____

Almış olduğun eğitim sana ne hissettirdi? Lütfen açıkça yazınız. 20

Almış olduğum eğitim beni daha başarılı ve kendime güvenen yaptı.

KİŞİSEL GÜVENLİK FARKINDALIK ÖLÇÜĞÜ

A. Lütfen aşağıdaki ifadeleri oku. Senin için doğru olan seçeneği işaretle.

1. Bir yetliğin özel bilgilerine dokunur ve "bu aramada bir şey" dersen hangi davranışı yaparsın?

a. En yakın arkadaşına söylersin.
☒ b. Güvendiğim bir yetliğine söylersin.
 c. Şer olduğu için kimseye söylemem.

2. Sevdiğin birisi özel bilgilerine dokunursa ilk önce ne yaparsın?

a. Onu uyararak için hiçbir şey söylemem.
☒ b. Sert bir şekilde "Hayır, bunu yapmanı istemiyorum" derim.
 c. Bunu neden yaptığını sorarım.

3. Birinin dokunmasından rahatsız olduğunu anırsan söyledin. Sana inanmazsa ne yaparsın?

a. Bana inanmadı diye üzülürüm.
 b. Yanlış anlamışım diye düşünürüm.
☒ c. Bana inanacağını düşündüğüm başka bir yetliğine söylersin.

4. Tanıdığın biri cep telefonundan üzerinde gizli olmayan insanların bulunduğu resimleri sana göstermek istiyor. Bu durumda ne yaparsın?

a. Tanıdığım kişiler var mı diye bakarım.
 b. Tanımadığım kişilerse bakarım.
☒ c. "Hayır, istemiyorum" derim ve uzaklaşıyorum.

5. Bir tanıdığını, cep telefonundan izinsizle gizli olmayan insanların resimlerini sana göstermeye çalıştığında bu olayı birine söylemen gerekse kimi söylersin?

a. En yakın arkadaşına
 b. Böyle şeyler hiç kimseye söylememiz
☒ c. Annem, babam, öğretmenim gibi güvendiğim bir yetliğine

6. Okul çıkışında tanımadığın birisi yanına gelir. Annesine ve babasına için çıktığını, bu nedenle seni eve götürdüğünü söyler. Ne yaparsın?

a. Kim olduğunu öğrenmek için sorular sorarım.
☒ b. Tanımadığını biliş olduğu için bilmem.
 c. Annem ve babam güvendiği için bilirim.

Adın ve Soyadın: _____

Almış olduğun eğitim sana ne hissettirdi? Lütfen açıkça yazınız. 23

Güven ve kimseyle paylaşım hissiyatına inanmam.

KİŞİSEL GÜVENLİK FARKINDALIK ÖLÇÜĞÜ

A. Lütfen aşağıdaki ifadeleri oku. Senin için doğru olan seçeneği işaretle.

1. Bir yetliğin özel bilgilerine dokunur ve "bu aramada bir şey" dersen hangi davranışı yaparsın?

a. En yakın arkadaşına söylersin.
☒ b. Güvendiğim bir yetliğine söylersin.
 c. Şer olduğu için kimseye söylemem.

2. Sevdiğin birisi özel bilgilerine dokunursa ilk önce ne yaparsın?

a. Onu uyararak için hiçbir şey söylemem.
☒ b. Sert bir şekilde "Hayır, bunu yapmanı istemiyorum" derim.
 c. Bunu neden yaptığını sorarım.

3. Birinin dokunmasından rahatsız olduğunu anırsan söyledin. Sana inanmazsa ne yaparsın?

a. Bana inanmadı diye üzülürüm.
 b. Yanlış anlamışım diye düşünürüm.
☒ c. Bana inanacağını düşündüğüm başka bir yetliğine söylersin.

4. Tanıdığın biri cep telefonundan üzerinde gizli olmayan insanların bulunduğu resimleri sana göstermek istiyor. Bu durumda ne yaparsın?

a. Tanıdığım kişiler var mı diye bakarım.
 b. Tanımadığım kişilerse bakarım.
☒ c. "Hayır, istemiyorum" derim ve uzaklaşıyorum.

5. Bir tanıdığını, cep telefonundan izinsizle gizli olmayan insanların resimlerini sana göstermeye çalıştığında bu olayı birine söylemen gerekse kimi söylersin?

a. En yakın arkadaşına
 b. Böyle şeyler hiç kimseye söylememiz
☒ c. Annem, babam, öğretmenim gibi güvendiğim bir yetliğine

6. Okul çıkışında tanımadığın birisi yanına gelir. Annesine ve babasına için çıktığını, bu nedenle seni eve götürdüğünü söyler. Ne yaparsın?

a. Kim olduğunu öğrenmek için sorular sorarım.
☒ b. Tanımadığını biliş olduğu için bilmem.
 c. Annem ve babam güvendiği için bilirim.

Adın ve Soyadın: Özel Bülgeye Akkumrallıyın

Almış olduğun eğitim sana ne hissettirdi? Lütfen aşağıya yazınız.

Özel Bülgeye Akkumrallıyın

KİŞİSEL GÜVENLİK FARKINDALIK ÖLÇEĞİ

A. Lütfen aşağıdaki ifadeleri oku. Senin için doğru olan seçeneği işaretle.

1. Bir yetişkin özel bölgeye dokunur ve "bu aramada bir sır" derse hangi davranışı yaparsın?

a. En yakın arkadaşına söylersin
☒ b. Güvendiğim bir yetişkinle söylersin
 c. Sır olduğu için kimseye söylemem.

2. Sevdiğin birisi özel bölgeye dokunursa ilk önce ne yaparsın?

a. Onu öpmek için tuşları basarsın.
☒ b. Sert bir şekilde "Hayır, bunu yapmanı istemiyorum" dersin.
 c. Bunu neden yaptığını sorarsın.

3. Birinin dokunmasından rahatsız olduğumu anneme söyledim. Sana inanimazsa ne yaparsın?

a. Bana inanmadı diye üzülürüm.
☒ b. Yanlış anlamışım diye düşünürüm.
 c. Bana inancığına düşündüğüm başka bir yetişkinle söylersin.

4. Tanıdığım bir cep telefonundan üzerinde gizli olmayan insanların bulunduğu resimleri sana göstermek istiyor. Bu durumda ne yaparsın?

a. Tanıdığım kişiler var mı diye bakarım.
☒ b. Tanımadığım kişilerse bakanım.
 c. "Hayır, istemiyorum" derim ve uzaklaşıyorum.

5. Bir tanıdığını, cep telefonundan üzerinde gizli olmayan insanların resimlerini sana göstermeye çalıştığında bu olayı birine söylemen gerekse kime söylersin?

a. En yakın arkadaşına
☒ b. Böyle şeyler hiç kimseye söylememiz.
 c. Annem, babam, öğretmenim gibi güvendiğim bir yetişkinle.

6. Okul çıkışında tanımadığın birisi yanına geldi. Annenin ve babanın için çıktığını, bu nedenle seni eve götürmeye geldiğini söyledi. Ne yaparsın?

a. Kim olduğunu öğrenmek için sorular sorarsın.
☒ b. Tanımadığını bildiği için bilmem.
 c. Annem ve babam gönderdiği için bilersin.

Adın ve Soyadın: Özel Bülgeye Akkumrallıyın

Almış olduğun eğitim sana ne hissettirdi? Lütfen aşağıya yazınız.

Özel Bülgeye Akkumrallıyın

KİŞİSEL GÜVENLİK FARKINDALIK ÖLÇEĞİ

A. Lütfen aşağıdaki ifadeleri oku. Senin için doğru olan seçeneği işaretle.

1. Bir yetişkin özel bölgeye dokunur ve "bu aramada bir sır" derse hangi davranışı yaparsın?

a. En yakın arkadaşına söylersin
☒ b. Güvendiğim bir yetişkinle söylersin
 c. Sır olduğu için kimseye söylemem.

2. Sevdiğin birisi özel bölgeye dokunursa ilk önce ne yaparsın?

a. Onu öpmek için tuşları basarsın.
☒ b. Sert bir şekilde "Hayır, bunu yapmanı istemiyorum" dersin.
 c. Bunu neden yaptığını sorarsın.

3. Birinin dokunmasından rahatsız olduğumu anneme söyledim. Sana inanimazsa ne yaparsın?

a. Bana inanmadı diye üzülürüm.
☒ b. Yanlış anlamışım diye düşünürüm.
 c. Bana inancığına düşündüğüm başka bir yetişkinle söylersin.

4. Tanıdığım bir cep telefonundan üzerinde gizli olmayan insanların bulunduğu resimleri sana göstermek istiyor. Bu durumda ne yaparsın?

a. Tanıdığım kişiler var mı diye bakarım.
☒ b. Tanımadığım kişilerse bakanım.
 c. "Hayır, istemiyorum" derim ve uzaklaşıyorum.

5. Bir tanıdığını, cep telefonundan üzerinde gizli olmayan insanların resimlerini sana göstermeye çalıştığında bu olayı birine söylemen gerekse kime söylersin?

a. En yakın arkadaşına
☒ b. Böyle şeyler hiç kimseye söylememiz.
 c. Annem, babam, öğretmenim gibi güvendiğim bir yetişkinle.

6. Okul çıkışında tanımadığın birisi yanına geldi. Annenin ve babanın için çıktığını, bu nedenle seni eve götürmeye geldiğini söyledi. Ne yaparsın?

a. Kim olduğunu öğrenmek için sorular sorarsın.
☒ b. Tanımadığını bildiği için bilmem.
 c. Annem ve babam gönderdiği için bilersin.

Adın ve Soyadın: _____
 Ailesi yaşadığın eşinin sana ne hissettirdi? Lütfen cevapla.

Yakın arkadaşımın arkadaşları "bu durumda bir şey" derse hangi davranışı yaparsın?

KİŞİSEL GÜVENLİK FARKINDALIK ÖLÇEĞİ

A. Lütfen aşağıdaki ifadeleri oku. Senin için doğru olan seçeneği işaretle.

1. Bir yetişkin özel bölgeye dokunur ve "bu durumda bir şey" derse hangi davranışı yaparsın?

a. En yakın arkadaşımı söylerim
☒ b. Güvendiğim bir yetişkinle söylerim
 c. Bir şey için kimseye söylemem.

2. Sevdiğin kişi özel bölgeye dokunursa ilk önce ne yaparsın?

a. Onu üzmemek için hiçbir şey söylemem.
☒ b. Sert bir şekilde "Hayır, bunu yapmanı istemiyorum" derim.
 c. Bunu neden yaptığını sorarım.

3. Birisinin dokunmasından rahatsız olduğunu annene söyledin. Sana inandı mı ne yaparsın?

a. Bana inanmadı diye düşünürüm.
 b. Yanlış anlamışım diye düşünürüm.
☒ c. Bana inanmadığını düşündüğüm başka bir yetişkinle söylerim.

4. Tanıdığın biri (ya da telefonundan üzerinde gıyısı bulunan kişilerin bulunduğu yerlerde) seni gırtlama çığır. Bu durumda ne yaparsın?

a. Tanıdığım kişiler var mı diye bakarım.
 b. Tanımadığım kişilerle bakarım.
☒ c. "Hayır, istemiyorum" derim ve uzaklaşıyorum.

5. Bir arkadaşın, cep telefonundan üzerinde gıyısı olmayan insanların mesajları sana göndermeye çalıştığında bu olayı birilerine söylemen gerekse kime söylersin?

a. En yakın arkadaşına
 b. Böyle şeyler hiç kimseye söylemezim.
☒ c. Annem, babam, öğretmenim gibi güvendiğim bir yetişkinle.

6. Okul çıkıp da tanımadığın birisi yanına geldi. "Annem ve babamın işi bu çıkıp, bu nedenle seni eve götürmekten soydum" (Ne yapıyorsun?)

a. Kime olduğunu öğrenmek için sorular sorarım.
☒ b. Tanımadığım biri olduğu için bilmem.
 c. Annem ve babam gönderdiği için bilirim.

Adın ve Soyadın: _____
 Ailesi yaşadığın eşinin sana ne hissettirdi? Lütfen cevapla.

Yakın arkadaşımın arkadaşları "bu durumda bir şey" derse hangi davranışı yaparsın?

KİŞİSEL GÜVENLİK FARKINDALIK ÖLÇEĞİ

A. Lütfen aşağıdaki ifadeleri oku. Senin için doğru olan seçeneği işaretle.

1. Bir yetişkin özel bölgeye dokunur ve "bu durumda bir şey" derse hangi davranışı yaparsın?

a. En yakın arkadaşımı söylerim
☒ b. Güvendiğim bir yetişkinle söylerim
 c. Bir şey için kimseye söylemem.

2. Sevdiğin kişi özel bölgeye dokunursa ilk önce ne yaparsın?

a. Onu üzmemek için hiçbir şey söylemem.
☒ b. Sert bir şekilde "Hayır, bunu yapmanı istemiyorum" derim.
 c. Bunu neden yaptığını sorarım.

3. Birisinin dokunmasından rahatsız olduğunu annene söyledin. Sana inandı mı ne yaparsın?

a. Bana inanmadı diye düşünürüm.
 b. Yanlış anlamışım diye düşünürüm.
☒ c. Bana inanmadığını düşündüğüm başka bir yetişkinle söylerim.

4. Tanıdığın biri (ya da telefonundan üzerinde gıyısı bulunan kişilerin bulunduğu yerlerde) seni gırtlama çığır. Bu durumda ne yaparsın?

a. Tanıdığım kişiler var mı diye bakarım.
 b. Tanımadığım kişilerle bakarım.
☒ c. "Hayır, istemiyorum" derim ve uzaklaşıyorum.

5. Bir arkadaşın, cep telefonundan üzerinde gıyısı olmayan insanların mesajları sana göndermeye çalıştığında bu olayı birilerine söylemen gerekse kime söylersin?

a. En yakın arkadaşına
 b. Böyle şeyler hiç kimseye söylemezim.
☒ c. Annem, babam, öğretmenim gibi güvendiğim bir yetişkinle.

6. Okul çıkıp da tanımadığın birisi yanına geldi. "Annem ve babamın işi bu çıkıp, bu nedenle seni eve götürmekten soydum" (Ne yapıyorsun?)

a. Kime olduğunu öğrenmek için sorular sorarım.
☒ b. Tanımadığım biri olduğu için bilmem.
 c. Annem ve babam gönderdiği için bilirim.

Adın ve Soyadın: [Redacted] (13)

Almış olduğun eğitim sana ne hissettirdi? Lütfen aşağıya yazın:

Bana başkalarına daha iyi bilgi verdi ve sokarak öğretiler.

KİŞİSEL GÜVENLİK FARKINDALIK ÖLÇÜSÜ

A. Lütfen aşağıdaki ifadeleri oku. Senin için doğru olan seçeneği işaretle.

1. Kim olduğum hakkında bilgileri öğrenmek için sorular sorarım.

a. En yakın arkadaşlarımdan sizerim.

b. ☒ Güvenliğim bir yetiğe sizerim.

c. Bir çocuğa için kimseye sizerim.

2. Kim olduğum hakkında bilgileri öğrenmek için sorular sorarım.

a. Onu öğrenmek için hiçbir şey sizerim.

b. ☒ Her bir şekilde "Hayır, bunu yapmam istemiyorum" derim.

c. Bunu neden yaptığını sorarım.

3. Kim olduğum hakkında bilgileri öğrenmek için sorular sorarım.

a. ☒ Bana inanmadı diye üzülürüm.

b. Yanlış anladığımı diye üzülürüm.

c. Bana inmadığını öğrendiğim başka bir yetiğe sizerim.

4. Tanıdığım kişiler hakkında bilgileri öğrenmek için sorular sorarım.

a. Tanıdığım kişiler var mı diye bakarım.

b. Tanımadığım kişiler bakarım.

c. ☒ "Hayır, istemiyorum" derim ve uzaklaşırım.

5. Kim olduğum hakkında bilgileri öğrenmek için sorular sorarım.

a. En yakın arkadaşlarımdan sizerim.

b. Böyle paylar hiç kimseye sizerim.

c. ☒ Annem, babam, öğretmenim gibi güvendiğim bir yetiğe sizerim.

6. Kim olduğum hakkında bilgileri öğrenmek için sorular sorarım.

a. Kim olduğuma öğrenmek için sorular sorarım.

b. ☒ Tanımadığım bir çocuğa için sizerim.

c. Annem ve babam gönderdiği için sizerim.

Adın ve Soyadın: [Redacted] (14)

Almış olduğun eğitim sana ne hissettirdi? Lütfen aşağıya yazın:

Bana başkalarına güvenmemi ve onlara uymamayı hissettirdi.

KİŞİSEL GÜVENLİK FARKINDALIK ÖLÇÜSÜ

A. Lütfen aşağıdaki ifadeleri oku. Senin için doğru olan seçeneği işaretle.

1. Kim olduğum hakkında bilgileri öğrenmek için sorular sorarım.

a. En yakın arkadaşlarımdan sizerim.

b. ☒ Güvenliğim bir yetiğe sizerim.

c. Bir çocuğa için kimseye sizerim.

2. Kim olduğum hakkında bilgileri öğrenmek için sorular sorarım.

a. Onu öğrenmek için hiçbir şey sizerim.

b. ☒ Her bir şekilde "Hayır, bunu yapmam istemiyorum" derim.

c. Bunu neden yaptığını sorarım.

3. Kim olduğum hakkında bilgileri öğrenmek için sorular sorarım.

a. ☒ Bana inanmadı diye üzülürüm.

b. Yanlış anladığımı diye üzülürüm.

c. Bana inmadığını öğrendiğim başka bir yetiğe sizerim.

4. Tanıdığım kişiler hakkında bilgileri öğrenmek için sorular sorarım.

a. Tanıdığım kişiler var mı diye bakarım.

b. Tanımadığım kişiler bakarım.

c. ☒ "Hayır, istemiyorum" derim ve uzaklaşırım.

5. Kim olduğum hakkında bilgileri öğrenmek için sorular sorarım.

a. En yakın arkadaşlarımdan sizerim.

b. Böyle paylar hiç kimseye sizerim.

c. ☒ Annem, babam, öğretmenim gibi güvendiğim bir yetiğe sizerim.

6. Kim olduğum hakkında bilgileri öğrenmek için sorular sorarım.

a. Kim olduğuma öğrenmek için sorular sorarım.

b. ☒ Tanımadığım bir çocuğa için sizerim.

c. Annem ve babam gönderdiği için sizerim.

Adın ve Soyadın:

Almış olduğun eğitim sana ne hissettirdi? Lütfen aşağıya yaz.

Pikardisin ya da öğrenmediğin bilgileri kazandın.
ve Anam, babam ve ailem için tanıdıkları kişilerle
güvenliğin tanıdıkları kişilerin güvenliğinin.

KİŞİSEL GÜVENLİK FARKINDALIK ÖLÇESİ

A. Lütfen aşağıdaki ifadeleri oku. Senin için doğru olan seçeneği işaretle.

1. Bir yetenek için bir yeteneğin olduğunu düşünüyorum.

- a. En yakın arkadaşımı söylerim.
- b. Güvendiğim bir yeteneğe söylerim.
- c. Bir öğe için kimseye söylemem.

2. Sıvıya bir şeyi içtiğim için onu içtiğim için söyleyebilirim.

- a. Onu içmek için hiçbir şey söylemem.
- b. Sert bir şekilde "Hayır, bunu yapmam istemiyorum" derim.
- c. Bunu neden yaptığımı sorarım.

3. Bir kişiyle bir şeyi içtiğim için onu içtiğim için söyleyebilirim.

- a. Bana inanmadı diye düşünürüm.
- b. Yanlış anlamam diye düşünürüm.
- c. Bana inanmadığını düşündüğüm başka bir yeteneğe söylerim.

4. Tanıdığım kişilerle bir şeyi içtiğim için onu içtiğim için söyleyebilirim.

- a. Tanıdığım kişiler var mı diye bakarım.
- b. Tanımadığım kişilerle bakarım.
- c. "Hayır, istemiyorum" derim ve uzaklaşırım.

5. Bir kişiyle bir şeyi içtiğim için onu içtiğim için söyleyebilirim.

- a. En yakın arkadaşımı.
- b. Böyle şeyler hiç kimseye söylemem.
- c. Anam, babam, öğretmenim gibi güvendiğim bir yeteneğe.

6. Bir kişiyle bir şeyi içtiğim için onu içtiğim için söyleyebilirim.

- a. Kim olduğunu öğrenmek için sorular sorarım.
- b. Tanımadığım bir öğe için bilmem.
- c. Anam ve babam gülerdendi için bilirim.

Adın ve Soyadın:

Almış olduğun eğitim sana ne hissettirdi? Lütfen aşağıya yaz.

Güven hissetti.

KİŞİSEL GÜVENLİK FARKINDALIK ÖLÇESİ

A. Lütfen aşağıdaki ifadeleri oku. Senin için doğru olan seçeneği işaretle.

1. Bir yetenek için bir yeteneğin olduğunu düşünüyorum.

- a. En yakın arkadaşımı söylerim.
- b. Güvendiğim bir yeteneğe söylerim.
- c. Bir öğe için kimseye söylemem.

2. Sıvıya bir şeyi içtiğim için onu içtiğim için söyleyebilirim.

- a. Onu içmek için hiçbir şey söylemem.
- b. Sert bir şekilde "Hayır, bunu yapmam istemiyorum" derim.
- c. Bunu neden yaptığımı sorarım.

3. Bir kişiyle bir şeyi içtiğim için onu içtiğim için söyleyebilirim.

- a. Bana inanmadı diye düşünürüm.
- b. Yanlış anlamam diye düşünürüm.
- c. Bana inanmadığını düşündüğüm başka bir yeteneğe söylerim.

4. Tanıdığım kişilerle bir şeyi içtiğim için onu içtiğim için söyleyebilirim.

- a. Tanıdığım kişiler var mı diye bakarım.
- b. Tanımadığım kişilerle bakarım.
- c. "Hayır, istemiyorum" derim ve uzaklaşırım.

5. Bir kişiyle bir şeyi içtiğim için onu içtiğim için söyleyebilirim.

- a. En yakın arkadaşımı.
- b. Böyle şeyler hiç kimseye söylemem.
- c. Anam, babam, öğretmenim gibi güvendiğim bir yeteneğe.

6. Bir kişiyle bir şeyi içtiğim için onu içtiğim için söyleyebilirim.

- a. Kim olduğunu öğrenmek için sorular sorarım.
- b. Tanımadığım bir öğe için bilmem.
- c. Anam ve babam gülerdendi için bilirim.

Adın ve Soyadın: _____
Alınış olduğun eğitim sand ne hissettirdi? Lütfen aşağıya yazınız. _____

KİŞİSEL GÜVENLİK FARKINDALIK ÖLÇEĞİ

A. Lütfen aşağıdaki ifadeleri oku. Senin için doğru olan seçeneği işaretle.

1. En yakın arkadaşığıma söyledim.
a. En yakın arkadaşığıma söyledim.
b. Güvenliğim bir yetiğine söyledim.
c. Bir arkadaşığı için kimseye söylemem.

2. Onu öğrenmek için hiçbir şey söylemem.
a. Onu öğrenmek için hiçbir şey söylemem.
b. Sert bir şekilde "Hayır, bunu yapmanı istemiyorum" derim.
c. Bunu neden yaptığını sorarım.

3. Bana inanmadı diye düşünürüm.
a. Bana inanmadı diye düşünürüm.
b. Yanlış anladığımı diye düşünürüm.
c. Bana inanmadığını düşündüğüm başka bir yetiğine söylerim.

4. Tanıdığım kişiler var mı diye bakardım.
a. Tanıdığım kişiler var mı diye bakardım.
b. Tanımadığım kişilerle bakardım.
c. Hayır, idetmiyorum" derim ve uzaklaşıyorum.

5. En yakın arkadaşığıma
a. En yakın arkadaşığıma
b. Böyle şeyler hiç kimseye söylemem.
c. Annem, babam, öğretmenim gibi güvendiğim bir yetiğine.

6. Kim söylediğini öğrenmek için sorular sorardım.
a. Kim söylediğini öğrenmek için sorular sorardım.
b. Tanımadığım biri söylediği için binerim.
c. Annem ve babam gönderdiği için binerim.

Adın ve Soyadın: _____
Alınış olduğun eğitim sand ne hissettirdi? Lütfen aşağıya yazınız. _____

KİŞİSEL GÜVENLİK FARKINDALIK ÖLÇEĞİ

A. Lütfen aşağıdaki ifadeleri oku. Senin için doğru olan seçeneği işaretle.

1. En yakın arkadaşığıma söyledim.
a. En yakın arkadaşığıma söyledim.
b. Güvenliğim bir yetiğine söyledim.
c. Bir arkadaşığı için kimseye söylemem.

2. Onu öğrenmek için hiçbir şey söylemem.
a. Onu öğrenmek için hiçbir şey söylemem.
b. Sert bir şekilde "Hayır, bunu yapmanı istemiyorum" derim.
c. Bunu neden yaptığını sorarım.

3. Bana inanmadı diye düşünürüm.
a. Bana inanmadı diye düşünürüm.
b. Yanlış anladığımı diye düşünürüm.
c. Bana inanmadığını düşündüğüm başka bir yetiğine söylerim.

4. Tanıdığım kişiler var mı diye bakardım.
a. Tanıdığım kişiler var mı diye bakardım.
b. Tanımadığım kişilerle bakardım.
c. Hayır, idetmiyorum" derim ve uzaklaşıyorum.

5. En yakın arkadaşığıma
a. En yakın arkadaşığıma
b. Böyle şeyler hiç kimseye söylemem.
c. Annem, babam, öğretmenim gibi güvendiğim bir yetiğine.

6. Kim söylediğini öğrenmek için sorular sorardım.
a. Kim söylediğini öğrenmek için sorular sorardım.
b. Tanımadığım biri söylediği için binerim.
c. Annem ve babam gönderdiği için binerim.

Ek-7 Ölçek İzni

11.06.2018

Gmail - Sedef- Kişisel Güvenlik Ölçeği

gizem özdemir <gizemmm0942@gmail.com>

Sedef- Kişisel Güvenlik Ölçeği

1 mesaj

Sedef ünsal <sedefunsal@gmail.com>

20 Mart 2018 03:55

Alıcı: gizemmm0942@gmail.com

Merhaba. Ölçeği ilişikte gönderiyorum. Hesaplaması şöyle: Her doğru cevap için "1", her yanlış ve bilmiyorum cevabı için "0" puan verilip toplam puan elde edilecek. Toplam puanın büyüklüğü kişisel güvenlik bilgi ve farkındalığının da büyük olduğunu gösteriyor. Sana çalışmalarında kolaylıklar diliyorum.

Kişisel Güvenlik Ölçeği 20Mart2018.docx
31K

<https://mail.google.com/mail/u/0/?ik=aee838688b&view=pt&search=all&permthid=thread-f%3A1595419857805058763&simpl=msg-f%3A1595419...> 1/1

ÖZGEÇMİŞ

Sezen Gizem ÖZDEMİR, 26.08.1994 yılında Aydın ilinin Efeler ilçesinde doğmuştur. İlkokul ve ortaokul eğitimini Gazipaşa İlköğretim Okulu'nda, lise eğitimini Aydın Lisesi'nde, lisans eğitimini Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nü 7 eğitim öğretim döneminde tamamlamıştır. 2014 yılı Haziran ve Eylül ayları arasında Almanya'da Erasmus Staj Hareketliliği Programına katılmıştır. 2015 yılında İşaret Dili eğitimi ve sertifikası almıştır. 2016 yılında Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisinde Arş.Gör. Rasim BABAHANOĞLU ile hazırladıkları “Aile İçi Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkisi Konusunda Sosyal Hizmet Ve Hukuk Fakültesi Öğrencilerinin Görüşlerinin İncelenmesi” isimli makalesi yayımlanmıştır.

İletişim: gizemmm0942@gmail.com